

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Komparace chápání pojmů u sociálních pracovníků, jejich klientů a pracujících
mimo sociální sféru

Bc. Radka Laštovičková

Diplomová práce

2016

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Radka Laštovičková**
Osobní číslo: **H14563**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Resocializační pedagogika**
Název tématu: **Komparace chápání pojmů u sociálních pracovníků, jejich klientů a pracujících mimo sociální sféru**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Tématem diplomové práce je komparace chápání předem vybraných pojmů. Tyto pojmy a jejich chápání bude studentka ve své práci zkoumat u lidí, pracujících jako sociální pracovníci, u jejich klientů a dále pak u lidí, vykonávajících profese, které jsou naprosto odlišné od sociální práce, například účetní, ekonomové a podobně. V praktické části práce bude studentka používat kombinaci dotazníkové metody a metody sémantického diferenciálu. Práci studentka chce postihnout rozdíly v chápání vybraných sociologických a psychologických pojmů u výše zmiňovaných skupin lidí, a dále chce zjistit, zda chápání pojmů může ovlivňovat profese, kterou člověk vykonává, nebo nepříznivá životní/sociální situace, ve které se člověk ocitne.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ADAMS, Robert, Lena DOMINELLI a Malcolm PAYNE. 2009. Social work: themes, issues and critical debates. 3. New York: Palgrave Macmillan. ISBN 978-0-230-21865-9.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

LUKAS, Josef a Josef SMOLÍK. Psychologie vůdcovství: lídři a uplatňování moci: politik, vůdce, válečník, manažer. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008, 206 s. ISBN 978-80-251-2139-9.

MATOUŠEK, Oldřich. Základy sociální práce. Vyd. 3. Praha: Portál, 2012, 309 s. ISBN 978-80-262-0211-0.

SMUTEK, Martin a Miroslav KAPPL. Proměny klienta služeb sociální práce. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2006, 478 s. ISBN 80-7041-716-1.

Vedoucí diplomové práce:

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.

Katedra věd o výchově

Datum zadání diplomové práce: **30. března 2015**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2016**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 1. listopadu 2015

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 27. 6. 2016

Radka Laštovičková

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala panu prof. PhDr. Karlu Rýdlovi, CSc., za vedení mé diplomové práce a za jeho pomoc a rady při konzultacích, a panu Ing. Jaroslavu Myslivcovi, Ph.D., za rady ohledně vyhodnocování výzkumu. Dále bych chtěla poděkovat sociálním pracovníkům za pomoc s respondenty a dotazníky.

ANOTACE

Tato práce se zabývá tím, jak sociální pracovníci, jejich klienti a lidé pracující mimo sociální sféru chápou vybrané pojmy. Teoretická část pojednává o tématech souvisejících se sociálními službami a sociálními pracovníky. Praktická část obsahuje komparaci chápání vybraných pojmů, jako například budoucnost, vztahy, stres, u tří skupin respondentů (sociální pracovníci, jejich klienti a lidé pracující mimo sociální sféru). Výzkum je realizován metodou sémantického diferenciálu. Cílem práce je zjistit, jaké rozdíly jsou v chápání pojmů u zmíněných skupin lidí, a zda toto chápání pojmů ovlivňuje to, v jaké skupině lidí se jedinec nachází.

KLÍČOVÁ SLOVA

Sociální služby, sociální pracovníci, syndrom vyhoření, etický kodex, klienti, pojmy

TITLE

Comparison of the understanding of the concepts of social workers, their clients and working outside the social sphere

ANNOTATION

This thesis deals with the way, how social workers, their clients and the people working outside the social sphere understand selected terms. The theoretical part discusses the topics related to social services and social workers. The practical part contains a comparison of understanding the selected terms, such as for example the future, relationships and stress among three groups of respondents (social workers, their clients and the people working outside the social sphere). The study is carried out by the method of semantic differential. The goal of the thesis is to find out, what differences there are in the understanding of the terms among these groups of people and whether this understanding of terms affects, into which group of people an individual belongs.

KEYWORDS

Social Services, social workers, burn-out effect, Code of ethics, clients, concepts

Obsah

Úvod	11
1. Vymezení základních pojmů	12
2. Sociální služby	15
2.1 Sociální služby v ČR.....	15
2.2 Cíl sociálních služeb.....	16
3. Sociální pracovník	17
3.1 Předpoklady sociálního pracovníka.....	17
3.1.1 Předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka podle zákona.....	17
3.1.2 Předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka dle osobnostních znaků.....	18
3.2 Mezinárodní federace sociálních pracovníků.....	19
3.3 Etický kodex sociálních pracovníků.....	20
3.4 Syndrom vyhoření.....	22
3.4.1 Pracovní činnost.....	23
3.4.2 Stres.....	24
3.4.3 Definice syndromu vyhoření.....	27
3.4.4 Znaky syndromu vyhoření.....	28
4. Klient sociálních služeb	30
4.1 Zařízení pro klienty sociálních služeb.....	30
4.1.1 Typologie sociálních služeb podle cílových skupin, dle Matouška.....	34
4.2 Vztah klienta a sociálního pracovníka.....	36
5. Systém sociální péče a ochrany sociálně slabých	40
5.1 Systém sociálního zabezpečení v České republice.....	40
5.1.1 Sociální událost.....	41
5.1.2 Systém sociálního zabezpečení.....	41
5.1.3 Systém státní sociální podpory.....	42
5.1.4 Systém pomoci v hmotné nouzi.....	42
5.1.5 Systém dávek sociální péče pro osoby se zdravotním postižením.....	43
5.2 Systém sociálního zabezpečení v zahraničí – Německo.....	43
5.2.1 Pojištění pro případ odkázanosti na dlouhodobou péči.....	44
5.2.2 Úrazové pojištění.....	44
5.2.3 Pojištění pro případ ztráty zaměstnání.....	44
5.2.4 Rodinné dávky.....	44

5.2.5	Nemocenské pojištění.....	45
5.2.6	Důchodové pojištění.....	45
6.	Zkoumané pojmy	46
7.	Výzkumné šetření.....	48
7.1	Současný stav problematiky.....	48
7.2	Cíl výzkumu.....	49
7.2.1	Výzkumná otázka.....	49
7.2.2	Hypotézy.....	49
7.2.3	Zkoumané pojmy.....	50
7.3	Metodologie práce.....	51
7.3.1	Popis metody.....	51
7.3.2	Sběr dat, zpracování dat, respondenti	53
7.3.3	Předvýzkum	53
7.4	Analýza a interpretace dat	54
7.4.1	Vyhodnocení sémantického diferenciálu	55
7.4.2	Ověření hypotéz	64
7.5	Komparace chápání pojmů	71
7.6	Diskuze a závěr	81
Závěr.....	83
Seznam použitých zdrojů.....	84
Seznam příloh	89

Seznam ilustrací a tabulek

Grafy

Graf 1: Zastoupení mužů a žen v jednotlivých skupinách	55
Graf 2: 2D sémantický prostor u klientů sociálních pracovníků.....	58
Graf 3: 2D sémantický prostor u sociálních pracovníků.....	60
Graf 4: 2D sémantický prostor u pracujících mimo sociální sféru.....	63
Graf 5: Komparace odpovědí, pojem BUDOUCNOST	71
Graf 6: Komparace odpovědí, pojem PRAVIDLA	72
Graf 7: Komparace odpovědí, pojem PENÍŽE	73
Graf 8: Komparace odpovědí, pojem OSOBNOST	74
Graf 9: Komparace odpovědí, pojem VZTAHY	75
Graf 10: Komparace odpovědí, pojem VZDĚLÁNÍ	76
Graf 11: Komparace odpovědí, pojem POMOC	77
Graf 12: Komparace odpovědí, pojem EMOCE	78
Graf 13: Komparace odpovědí, pojem STRES.....	79
Graf 14: Komparace odpovědí, pojem ZODPOVĚDNOST	80

Tabulky

Tabulka 1: Průměrné hodnoty položek, klient sociálního pracovníka	56
Tabulka 2: Průměrné hodnoty položek, klient sociálního pracovníka	56
Tabulka 3: Průměrné hodnoty faktorů a směrodatné odchylky u skupiny KLIENT SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA	57
Tabulka 4: D-statistika, klient sociálních služeb	58
Tabulka 5: Průměrné hodnoty položek, sociální pracovník	59
Tabulka 6: Průměrné hodnoty položek, sociální pracovník	59
Tabulka 7: Průměrné hodnoty faktorů a směrodatné odchylky u skupiny SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK.....	60
Tabulka 8: D-statistika, sociální pracovník	61
Tabulka 9: Průměrné hodnoty položek, pracující mimo sociální sféru	61
Tabulka 10: Průměrné hodnoty položek, pracující mimo sociální sféru	62
Tabulka 11: Průměrné hodnoty faktorů a směrodatné odchylky u skupiny PRACUJÍCÍ MIMO SOCIÁLNÍ SFÉRU	62
Tabulka 12: D-statistika, pracující mimo sociální sféru	63

Seznam zkratk a značek

IT	Information technology
OSPOD	Orgán sociálně – právní ochrany dětí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
IFSW	International Federation of Social Workers
CONGO	The Conference of Non-Governmental Organizations
COSW	Commonwealth Organisation fo Social Work
IASSW	International Association of Schools of Social Work
PSI	Public services international
UNICEF	United Nations Children´s Fund
WHO	World Health Organisation

Úvod

Tématem mé práce je komparace chápání pojmů u sociálních pracovníků, jejich klientů a pracujících mimo sociální sféru.

Sociální pracovník, klient sociálního pracovníka a pracující mimo sociální sféru, pro mě osobně tolik odlišné skupiny naší společnosti.

Sociální pracovník, člověk, který se rozhodl „obětovat se“ pro společnost, jakýsi moderní hrdina, který se snaží zachránit oběti dnešní společnosti před pádem na dno. Klient sociálního pracovníka, člověk, který z nejrůznějších důvodů neustál svou současnou životní situaci, a potřebuje něčí pomoc. Pracující mimo sociální sféru, člověk, pracující v jiných profesích, než v těch tzv. pomáhajících.

Protože pro mě tyto skupiny společnosti jsou natolik odlišnými, rozhodla jsem se zjistit, zda jejich odlišnost může být statisticky porovnatelná a zda se dá znázornit a popsat, v čem jejich odlišnost spočívá.

V teoretické části práce, která je členěna na šest kapitol, je nejdříve uvedena stručná terminologie související s celou prací, dále jsou zde kapitoly o sociálních službách, o sociálním pracovníkovi, o klientovi sociálního pracovníka a o systému sociálního zabezpečení. Rozdělení mezi teoretickou a praktickou částí práce tvoří kapitola zkoumané pojmy.

V této práci se hodně zabývám osobností sociálního pracovníka, předpoklady pro výkon jeho povolání, popisují zde i etický kodex sociálních pracovníků a syndrom vyhoření. Kromě sociálních pracovníků se práce věnuje i klientům sociálních služeb a zařízením pro ně. Pro komplexnost celé práce a pro její přehlednost, jsem se rozhodla do teoretické části zařadit i kapitoly sociální služby a systém sociálního zabezpečení u nás, který jsem porovnála se systémem v Německu.

Výzkum v praktické části byl kvantitativní, s použitím metody sémantického diferenciálu. Praktická část mé práce stojí na tom, že slovo má pro člověka dva významy. Jeden význam slova je obecný, platný pro celou společnost, druhý význam slova je subjektivní. Sémantický diferenciál jsem zvolila, protože jsem chtěla zjistit, jak lidé chápou pojmy, tedy jaké pro ně mají slova subjektivní významy, což právě tato metoda zjišťuje.

Cílem práce bylo zjistit, zda chápání pojmů u již zmíněných skupin ovlivňuje budoucí zaměstnání nebo životní situaci člověka.

1. Vymezení základních pojmů

V první kapitole se zaměřím na charakterizování a vymezení pojmů, které jsou pro tuto práci stěžejní a objevují se i v jejím názvu. Mezi tyto pojmy patří: sociální pracovník, klient sociálního pracovníka, pracující mimo sociální sféru.

Dále zde vysvětlím teorii determinismu, která je výchozí teorií mé práce, a několik dalších pojmů.

Pojmy budou vysvětleny velmi stručně, některým z nich se bude práce věnovat podrobněji v samostatných kapitolách.

Teorie determinismu

„Laplace, který bývá citován jako představitel nejvyhraněnějšího determinismu, soudil: Měli bychom tedy nahlížet přítomný stav vesmíru jako důsledek předchozího stavu a jako příčinu stavu budoucího.“¹

Pokud opomineme v definici vesmír, dá se tato věta promítnout i na lidstvo a na lidskou společnost. Ti, kteří mají nějaké znaky, kterých si můžeme všimnout u starší generace, by měli být předurčeni k tomu, aby jejich místo zaujali v budoucnu. Tedy na starší generaci můžeme vidět, jaké znaky a chování jsou v určité pracovní pozici žádoucí, a které nikoliv.

Oproti tomu v anglické knize *Freedom and Neurobiology* od Johna Searle, je determinismus popsán jako něco, co je stejně závislé na naší svobodné vůli. Nemůžeme pouze sedět v restauraci a čekat, co si objednáme, aniž bychom si na základě naší svobodné vůle něco objednali.² Ne všechno je tedy předem předurčeno, a nelze pouze čekat na to, co se nám v životě stane.

Já sama tedy chápu determinismus jako filozofický směr, který věří, že to, co se stane v budoucnu, je předurčeno a ovlivněno tím, co bylo v minulosti. Má-li tedy někdo nějaké předpoklady, například osobnostní, je předvídatelné (a tedy předurčené), že se bude věnovat určitému zaměstnání, které s jeho předpoklady souvisí.

Sociální pracovník

Obecně je známo, že sociální pracovník je člověk pracující v sociálních službách, který podporuje klienta v řešení jeho tíživé životní situace, a pracuje s klientem na zlepšení této situace.

¹ADAMOVÁ, Lenka, Vladislav DUDÁK a Josef JELEN. *Kapitoly z filosofie vědy*. 1. vyd. Praha: České vysoké učení technické, 1993, s. 41. ISBN 80-01-01041-4.

²SEARLE, John R. *Freedom and neurobiology: reflections on free will, language, and political power*. New York: Columbia University Press, 2007, s.43. ISBN 978-0-231-51055-4.

„Sociální pracovník ve velké většině případů zprostředkovává sociální služby a pomáhá osobě, která je potřebuje, zvolit optimální škálu služeb, jež jí budou poskytovány.“³

V této definici není sociální pracovník chápán přímo jako osoba, která sociální služby vykonává, ale jako osoba, která je zprostředkuje a odhadne v jaké míře a které sociální služby konkrétní jedinec bude potřebovat.

„Úkolem sociálního pracovníka je pomáhat lidem při řešení jejich tíživé situace.“⁴

Tato jednoduchá a stručná definice je mi nejbližší, nejvíce se podobá první a všeobecně známé definici. Sociální pracovník je člověkem, který pomáhá lidem řešit jejich tíživou životní situaci, ať už tím, že s nimi spolupracuje sám, nebo tím, že jim doporučí jinou organizaci nebo službu ke spolupráci.

Sociální práce

Sociální práce je odborná disciplína, která zajišťuje péči klientům sociální práce prostřednictvím svých metod.⁵

„Sociální práce vychází z altruismu, její podstatou bylo pomáhat a angažovat se pro potřebné.“⁶

I v současnosti je samozřejmě podstatou sociální práce pomáhat potřebným.

Klient sociálního pracovníka

Klientem sociálního pracovníka rozumíme osobu, která se dostala do nepříznivé sociální situace. Ke změně této situace využívá sociálních služeb, které jí jsou skrze sociálního pracovníka poskytovány.

Pracující mimo sociální sféru

Jedná se o lidi, kteří pracují v jiné sféře, než jsou sociální služby. Pro účely této práce jsem vybrala zaměstnance z řad pracovníků informačních technologií (IT specialisty), grafiky, pracovníky banky. Snažila jsem se vybírat hlavně ta povolání, kde náplní práce zaměstnanců není komunikace s lidmi.

Sociální služby

„Jsou poskytovány lidem společensky znevýhodněným, a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, případně je v maximální možné míře do společnosti začlenit, nebo společnost chránit před riziky,

³MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 47. ISBN 978-80-262-0041-3.

⁴ Sociální pracovník. In: *Průvodce světem povolání* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.occupationsguide.cz/cz/povol/povolani.aspx?Par=680.htm>

⁵GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: Pro pedagogické obory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 14. ISBN 978-80-247-3379-1.

⁶Viz.⁵

jejichž jsou tito lidé nositeli. Sociální služby proto zohledňují jak osobu uživatele, tak jeho rodinu, skupiny, do nichž patří, případně zájmy širšího společenství.“⁷

Sociální služby pomáhají nejen samotnému klientovi, ale současně před klientem chrání celou společnost. Jsou velmi podstatnou součástí společnosti a jejího fungování.

Sociální služby jsou zajišťovány skrze sociální pracovníky, na které je tedy kladena velká zodpovědnost a zátěž, v souvislosti s jejich údělem pomáhat klientům a zároveň chránit před (rizikovými) klienty většinou společností. Tato zátěž spolu se stresem, který vyvolává, může vést až k syndromu vyhoření u sociálních pracovníků.

Syndrom vyhoření

Pojem syndrom vyhoření (burn-out) zavedl psychoanalytik Herbert Freudenberger. Freudenberger „*syndrom burn-out definoval jako vyhasnutí motivace a stimulujících podnětů v situaci, kde péče o jedince a neuspokojivý vztah jsou příčinou, že práce nepřináší očekávané výsledky. Syndrom je spojován se stavem psychického i fyzického vyčerpání následujícího po vyčerpávajícím a dlouhotrvajícím stresu.*“⁸

Syndrom vyhoření se tedy projevuje jako vyčerpání nejen psychické, ale i fyzické. Pracující jedinec od své práce očekává příliš mnoho, jeho očekávání se neplní, přichází stres, vyčerpání. Pokud je stres a vyčerpání dlouhodobějšího rázu, přejde tento stav jedince do tzv. vyhoření.

⁷ MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 9. ISBN 978-80-262-0041-3.

⁸ JEKLOVÁ, Marta a Eva REITMAYEROVÁ. *Syndrom vyhoření* [online]. 1. vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, s. 7 [cit. 2016-06-14]. ISBN 80-86991-74-1. Dostupné z: <http://media1.webgarden.cz/files/media1:5104fe0b075c6.pdf.upl/vyhoreni.pdf>

2. Sociální služby

Sociální služby jsou služby pro osoby, které se ocitly v nepříznivé životní situaci, nebo se setkaly se společenským znevýhodněním. Toto znevýhodnění může být dáno například zdravotními komplikacemi nebo nedostatkem financí.

Prostřednictvím sociálních služeb je poskytována pomoc nejen samotnému člověku v nouzi, ale i společnosti, a to tím, že společnost chrání před možnými riziky spojenými s některými lidmi využívajícími sociální služby.

Sociální služby pomáhají lidem zajistit stravu, ubytování, chod domácnosti, poradenství, terapie, rady ohledně výchovy, prosazování zájmů a práv.⁹

Poskytovatelé sociálních služeb jsou obce, kraje, nestátní neziskové organizace, fyzické osoby, ministerstvo práce a sociálních věcí.¹⁰

2.1 Sociální služby v ČR

V této kapitole služby pouze vyjmenuji, podrobněji se jimi budu zabývat v kapitole Zařízení pro klienty sociálních služeb.

Seznam těchto sociálních služeb jsem převzala z webové stránky ministerstva práce a sociálních věcí.

→ Sociální poradenství	→ Sociálně zdravotní služby
→ Sociální rehabilitace	→ Osobní asistence
→ Pečovatelská služba	→ Průvodcovské a předčitatelské služby
→ Tlumočnické služby	→ Služby rané péče
→ Podporované bydlení	→ Odlehčovací služby
→ Centra denních služeb	→ Stacionáře denní a týdenní
→ Domovy pro osoby se zdravotním postižením	→ Domovy pro seniory
→ Azylové domy	→ Domy na půl cesty
→ Chráněné bydlení	→ Kontaktní centra
→ Telefonická krizová intervence	→ Krizová pomoc
→ Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	→ Nízkoprahová denní centra
→ Noclehárny	→ Služby následné péče a doléčovací
→ Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	→ Terapeutické komunity
→ Terénní programy ¹¹	

⁹ Sociální práce a sociální služby: Sociální služby. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/18661#sszp> <http://www.mpsv.cz/cs/18661#sszp>

¹⁰ Viz.⁹

Výše jmenované sociální služby jsou ty, které spadají do rezortu MPSV. V ČR jsou ale i sociální služby, které spadají do jiných rezortů státní správy.

- Kojenecké ústavy, Léčebny dlouhodobě nemocných – ministerstvo zdravotnictví
- Výchovné ústavy pro děti a mládež – ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- Prevence kriminality mládeže – ministerstvo vnitra
- Probační a mediační služba ČR – ministerstvo spravedlnosti¹²

2.2 Cíl sociálních služeb

Mezi hlavní cíle sociálních služeb patří následující:

- „podporovat rozvoj nebo alespoň zachování stávající soběstačnosti uživatele, jeho návrat do vlastního domácího prostředí, obnovení nebo zachování původního životního stylu
- rozvíjet schopnosti uživatelů služeb a umožnit jim, pokud toho mohou být schopni, vést samostatný život
- snížit sociální a zdravotní rizika související se způsobem života uživatelů“¹³

Sociální služby se tedy skrze sociální pracovníky snaží o to, aby se klient mohl vrátit do svého prostředí, kde bude schopen vést svůj život, aniž by byl ohrožován sociálními a zdravotními riziky, které mu přinášel jeho dosavadní životní styl.

Za velmi důležitá zde považují slova soběstačnost a samostatnost. Klient musí být k soběstačnosti a samostatnosti veden. Sociální pracovník by neměl všechny kroky vedoucí ke klientovu vytyčenému cíli dělat za něj. Měl by ho pouze provázet a radit mu tak, aby byl klient schopen řešit/vyřešit svou současnou situaci sám.

¹¹ Sociální práce a sociální služby: Sociální služby. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/18661#sszp> <http://www.mpsv.cz/cs/18661#sszp>

¹² MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 9-10. ISBN 978-80-262-0041-3.

¹³ Viz. ¹¹

3. Sociální pracovník

3.1 Předpoklady sociálního pracovníka

Co se týče předpokladů pro výkon povolání sociálního pracovníka, rozhodla jsem se srovnat dva pohledy. A to předpoklady sociálního pracovníka podle Zákona o sociálních službách, a předpoklady sociálního pracovníka dle jeho osobnostní charakteristiky.

První podkapitola se bude věnovat předpokladům, jaké by měl splňovat sociální pracovník podle Zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb. Druhá podkapitola se zaměří na osobnostní charakteristiku sociálního pracovníka.

3.1.1 Předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka podle zákona

Předpoklady k výkonu povolání sociálního pracovníka podle zákona o sociálních službách jsou: způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost.

Odborně způsobilý k výkonu povolání sociálního pracovníka je člověk tehdy, když splňuje zákonem danou úroveň kvalifikace.

Odbornou způsobilost pro výkon povolání sociálního pracovníka může jedinec získat po absolvování vyšší odborné školy nebo vysoké školy (bakalářské, magisterské nebo doktorské studijní programy) se zaměřením na sociální pedagogiku, sociální práci, humanitární práci, sociálně právní činnost, sociální politiku, sociální péči, sociální patologii anebo sociální činnost.¹⁴

Další možnost získání odborné způsobilosti pro výkon tohoto povolání je absolvování akreditovaných vzdělávacích kurzů, s příslušným zaměřením. Tyto kurzy mají rozsah minimálně 200 hodin.¹⁵ V zákonu o sociálních službách je i jasně definováno, jak dlouhá je požadovaná délka praxe výkonu povolání sociálního pracovníka, při získávání odborné způsobilosti právě těmito akreditovanými vzdělávacími kurzy, aby jedinec požadované úrovně odborné způsobilosti nabyt.

Budoucí sociální pracovník má tedy hned několik možností, jak získat požadovanou a nezbytnou odbornou způsobilost k tomuto povolání.

Zákon o sociálních službách také udává sociálním pracovníkům nutnost dalšího vzdělávání, aby byla jejich odborná kvalifikace doplňována a rozvíjena. I zde, podobně jako v získávání odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka, mají několik možností, jak se dále vzdělávat. Mohou získávat další vzdělání například odbornými stážemi,

¹⁴ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách § 110

¹⁵ Viz. ¹⁴

účastí na školicích akcích, anebo v kurzech s akreditovaným programem. Po úspěšném absolvování tohoto dalšího vzdělávání dostanou účastníci osvědčení, nebo potvrzení.¹⁶

Zákon tedy udává předpoklady sociálního pracovníka po stránce vzdělání a bezúhonnosti, ale již se nijak nezabývá osobnostními předpoklady sociálních pracovníků.

3.1.2 Předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka dle osobnostních znaků

Ve společnosti obecně platí pár představ o tom, jaké osobnostní předpoklady by měl ideální sociální pracovník mít.

Obecné představy o osobnosti sociálního pracovníka jsou podle mě následující: vysoká schopnost empatie, altruistická osobnost, obětavost, důvěryhodnost, solidarita, profesionalita. Na mnohých pracovištích poskytujících sociální služby je také potřeba, aby byl sociální pracovník odvážný. Odvaha proto, že se setkává s nejrůznějšími typy lidí, a někteří z nich mohou být i nebezpeční a sociální pracovník si s nimi musí nějakým způsobem poradit.

„Sociální pracovník by měl být důvěryhodný, měl by být schopen zúčastněného naslouchání a hluboké empatie. Klient musí cítit vřelost a zaujetí případem. Mezi dalšími vlastnostmi jsou uváděny cílevědomost, iniciativa, samostatnost, smysl pro poznávání souvislostí, samostatné rozhodování, abstrakce a předvídatost, nápaditost, sebekritičnost, smysl pro humor, vysoká motivace, odolnost k neúspěchu, schopnost nést riziko, schopnost projevit nedůvěru vůči autoritám, odmítání stereotypu, zájem o informace, odmítání rychlých závěrů, potřeba participace na řízení, potřeba komunikace se spolupracovníky a zájem o další odbornost.“¹⁷

Po přečtení citovaného odstavce je mně osobně jasné, jak vysoké nároky jsou kladeny na osobnost sociálního pracovníka. Není samozřejmě pravidlem, a v praxi tomu tak ani nebývá, že by každý sociální pracovník měl všechny z výše vyjmenovaných vlastností. Ne každý má potřebné dovednosti a vlastnosti, nebo v nich nedosahuje takové úrovně, jaká by byla potřebná pro výkon jeho povolání. Myslím si, že se může stát, že některý jedinec nebude mít dokonce ani jednu z výše vyjmenovaných vlastností, a přesto bude pracovat jako sociální pracovník.

Mezi zajímavé vlastnosti patří zmiňovaný smysl pro humor, nebo například schopnost projevit nedůvěru vůči autoritám. Smysl pro humor je v komunikaci s lidmi hodně důležitý, jsem toho názoru, že humor může pomoci uvolnit napjatou atmosféru, klient se může cítit uvolněněji. To, že sociální pracovník projeví svůj smysl pro humor a nebude trvat jen na zachování hluboce profesionálním přístupem, bez projevení své přirozené lidské stránky v podobě humoru, mu

¹⁶ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách § 111

¹⁷ GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: Pro pedagogické obory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 36. ISBN 978-80-247-3379-1.

pomůže získat si klientovu důvěru. U schopnosti projevit nedůvěru vůči autoritám je potřeba zvolit správnou míru vyjádření nedůvěry, aby klienta zbytečně nevedl cestou nedůvěry a potlačování autorit. Takový klient potom ztrácí k autoritám nejen důvěru, ale i respekt, proto pak mnohem snadněji a častěji překračuje společností nastavené hranice.

Sociální pracovník je člověk, který se musí vyhnout chybám v poznávání druhých lidí, tedy v sociální percepci. Neměl by se nechat ovlivnit předsudky, haló efektem, projekcí, prvním dojmem. Pokud by se těmito chybami v poznávání lidí ovlivnit nechal, mělo by to negativní vliv na výkon jeho práce, a na jeho vztah ke klientovi.

Sociální pracovník také musí být diskrétní, nevynášet informace o klientech mimo svou kancelář/pracoviště, diskrétnost souvisí s etickým kodexem sociálního pracovníka. Dále by neměl moralizovat, důležité je poznat veškeré souvislosti a příčiny, které dovedly klienta až do situace, ve které se momentálně nachází, a nedělat předčasné závěry.

3.2 Mezinárodní federace sociálních pracovníků

International Federation of Social Workers (zkratka IFSW), neboli v češtině Mezinárodní federace sociálních pracovníků je organizací, která vznikla v roce 1956 v Mnichově, na Mezinárodní konferenci o sociálním blahobytu. Její sídlo je v Bernu (Švýcarsko).¹⁸

IFSW se zabývá oblastmi, jako jsou například lidská práva, mezinárodní spolupráci sociálních pracovníků, sociální spravedlností a společenským rozvojem.¹⁹

IFSW uvádí jako své partnery např.²⁰

- Amnesty International – organizace zabývající se dodržováním lidských práv
- CONGO (The Conference of Non-Governmental Organizations in Consultative Relationship with the UN) – nezávislá mezinárodní sdružení nevládních organizací
- COSW (Commonwealth Organisation for Social Work) – organizace podporující spolupráci mezi sociálními pracovníky na území Společenství národů
- Council of Europe – Rada Evropy, tvořena 47 členskými státy, tyto státy spolupracují v oblastech ochrany lidských práv a podpory demokracie
- ENSACT – Evropská síť profesních sdružení, fakult sociální práce a národních rad sociální péče
- European Union – Evropská Unie

¹⁸ Společnost sociálních pracovníků ČR: Co je IFSW. *Sociální pracovníci* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://socialnipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/article/co-je-ifsw>

¹⁹ Viz. ¹⁸

²⁰ What we do: Partners. *IFSW* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://ifsw.org/what-we-do/partners/>

- IASSW (International Association of Schools of Social Work) – Mezinárodní asociace škol sociální práce, tato organizace sdružuje školy a pedagogy sociální práce
- PSI (Public services international) – Internacionála veřejných služeb, orgán zastupující odbory z veřejného sektoru
- UN Department of Economic and Social Affairs NGO Section – Oddělení OSN pro ekonomické a sociální otázky
- UNICEF (United Nations Children's Fund) – organizace poskytující pomoc, hlavně v rozvojových zemích
- WHO (World Health Organisation) – Světová zdravotnická organizace

Partnery IFSW, převzaté z oficiálních internetových stránek IFSW, jsem zde zmínila proto, aby bylo jasně patrné, v jakých oblastech spolupráce probíhá. Nesdružují se zde jen organizace zabývající se výhradně a pouze sociálními službami, ale i organizace zabývající se zdravím, ekonomickými otázkami. Všechny tyto oblasti jsou totiž propojené.

Společnost sociálních pracovníků České republiky se k IFSW přidala v roce 1995.²¹

3.3 Etický kodex sociálních pracovníků

Etický kodex sociálních pracovníků, který platí u nás, v České republice, vznikl v roce 1992 ve Washingtonu, sjednocením dvou dokumentů. Jednalo se o etický kodex vypracovaný v roce 1988 Mezinárodní federací sociálních pracovníků a o Deklaraci etických principů sociální práce, která byla vydána v roce 1990.²²

V etickém kodexu sociálního pracovníka je dle Gulové obsaženo devět následujících zásad:

- *„Nezávislost*
- *Osvobození od represe a podřadných životních podmínek*
- *Protidiskriminační přístup*
- *Demokracie a lidská práva*
- *Spoluúčast klientů*
- *Ochrana integrity klientů*
- *Sebeurčení*
- *Odpor proti násilí*

²¹ Společnost sociálních pracovníků ČR: Co je IFSW. *Sociální pracovníci* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://socialnipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/article/co-je-ifsw>

²² GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: Pro pedagogické obory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 40. ISBN 978-80-247-3379-1.

- *Osobní zodpovědnost*²³

U těchto etických zásad je jasně viditelné, jak vysoké nároky jsou kladeny na sociálního pracovníka. Ten se musí nejen starat o to, aby pomohl klientovi vyřešit jeho tíživou životní situaci, ale musí si uvědomovat i to, že je také důležité chránit sebe i celou společnost a zároveň klienta a jeho zájmy, a být stále v souladu s mravními, etickými a sociálními principy platnými v dané společnosti.

Sociální pracovník musí respektovat klienta jako jedinečnou osobnost, nesmí se ohlížet na věk klienta, jeho pohlaví, náboženství, etnicitu, politické názory, barvu pleti, jazyk, kterým mluví. Žádná z těchto vyjmenovaných věcí by neměla mít vliv na to, jak se bude sociální pracovník ke klientovi chovat. Diskriminace je u sociálních pracovníků nepřijatelná.

Dále pracovník musí chránit důstojnost svých klientů a respektovat jejich soukromí, informace, které mu klient svěří, jsou důvěrné, sociální pracovník je mimo pracoviště nesmí nikomu sdělovat. A pokud to není nutné a situace to nevyžaduje, tyto informace by se neměly sdělovat ani na pracovišti.

Samotný Etický kodex sociálních pracovníků České republiky se skládá z několika okruhů. Dvě hlavní kapitoly jsou kapitola Etické zásady a kapitola Pravidla etického chování sociálního pracovníka.

Kapitola Etické zásady – se věnuje vyjmenování dokumentů, podle kterých se dbá na dodržování lidských práv a podle kterých sociální pracovník v praxi jedná. Těmito dokumenty jsou Všeobecná deklarace lidských práv, Charta lidských práv Spojených národů, Úmluva o právech dítěte, Ústava ČR, Listina základních práv a svobod.²⁴

Dále se v kapitole píše o respektování klienta jako jedinečné osobnosti bez diskriminace, zmíněna je i nutnost profesionality a poskytování služeb na nejvyšší odborné úrovni.²⁵

Kapitola Pravidla etického chování sociálního pracovníka se dále dělí na dalších pět podkapitol. Jsou jimi pravidla:

- Ve vztahu ke klientovi – vést klienty k odpovědnosti, ochrana důstojnosti a lidských práv, zájem o člověka jako celek, i o jeho rodinu a společenské prostředí, podpora silných stránek jedince, ochrana soukromí, podpora zajištění služeb a dávek sociální zabezpečení, podpora řešení problémů²⁶
- Ve vztahu ke svému zaměstnavateli – plnění povinností

²³ GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: Pro pedagogické obory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 40. ISBN 978-80-247-3379-1.

²⁴ *Etický kodex: Společnosti sociálních pracovníků ČR* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/eticky_kodex_sspr.pdf

²⁵ Viz. ²⁴

²⁶ Viz. ²⁴

- Ve vztahu ke kolegům – respekt k nim, k jejich znalostem a zkušenostem, respekt k rozdílnosti názorů²⁷
- Ve vztahu ke svému povolání a odbornosti – celoživotní vzdělávání, využívání znalostí kolegů, spolupráce se školami sociální práce²⁸
- Ve vztahu ke společnosti – snaha o zlepšení podmínek, upozorňování na potřebu změny v zákonech, na nutnost zlepšení sociálních podmínek²⁹

„Etický kodex byl schválen plénem Společnosti sociálních pracovníků 19. 5. 2006 a nabývá účinnosti od 20. 5. 2006.“³⁰

Etický kodex platný v současnosti tedy platí od roku 2006, do té doby v České republice platil starý etický kodex, který také vydala organizace IFSW, v ČR nabyt tento starý kodex účinnosti 1. 1. 1995.³¹

Myslím si, že existence etického kodexu sociálních pracovníků je velmi důležitá. Protože každý člověk může mít o etičnosti a vhodnosti nějakého chování odlišné představy, je nutné mít požadavky ohledně etického přístupu ke klientovi sepsané v takto uceleném dokumentu jako je etický kodex, aby nedocházelo ke zbytečným konfliktům a nedorozuměním pramenícím z odlišných názorů na etické chování.

3.4 Syndrom vyhoření

Syndrom vyhoření, v angličtině burn-out effect, je jako pojem znám díky psychoanalytikovi Herbertu Freudenbergovi, který zaznamenal příznaky provázející tento syndrom a promítl je na pracovníky rehabilitačního centra pro drogově závislé, poskytující klientům sociální služby.³² Samotný syndrom vyhoření samozřejmě existoval i před zavedením tohoto pojmu, pouze nebyl takto pojmenován a vymezen.

Obecně platí, že se syndrom vyhoření vyskytuje u lidí, pracujících v tzv. pomáhajících profesích. Do pomáhajících profesí spadají učitelé, sociální pracovníci, lékaři, psychologové, psychiatři a další. V pomáhajících profesích se zaměstnanci setkávají s lidmi více, než pracující

²⁷ Etický kodex: Společnosti sociálních pracovníků ČR [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/eticky_kodex_sspr.pdf

²⁸ Viz. ²⁷

²⁹ Viz. ²⁷

³⁰ Viz. ²⁷

³¹ Etický kodex je základ při aplikaci metod sociální práce, říká Věra Novotná. *Sociální Revue: Sociální a společenské otázky* [online]. 2005 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://socialnirevue.cz/item/eticky-kodex-je-zaklad-pri-aplikaci-metod-socialni-prace-rika-vera-novotna>

³² MAROON, Istifan. *Syndrom vyhoření u sociálních pracovníků: teorie, praxe, kazuistiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 16. ISBN 978-80-262-0180-9.

v jiných profesích. Pracující v pomáhajících profesích jsou tedy náchylnější a rizikovější při vzniku syndromu vyhoření, ale nemusí se objevovat jen u těchto profesí, syndrom vyhoření může mít kterýkoliv člověk, který je dlouhou dobu vystaven nepřiměřené zátěži a neúspěchům.

Syndrom vyhoření bývá často popisován jako stav, ve kterém je člověk natolik přetížen a vyčerpán, emocionálně, psychicky, fyzicky, že u něj dochází k projevům typickým pro tento syndrom. „*Syndrom vyhoření se projevuje v psychickém prožívání (v postojích a emocích), ve vztazích i v tělesné rovině.*“³³ S touto definicí projevu syndromu vyhoření souhlasím, pokud je jedinec postižen syndromem vyhoření, projevy tohoto syndromu se objeví v celé jeho osobnosti a postihnou i jeho vztahy s okolím. Není zasažena pouze jedna oblast jeho osobnosti, jak by se mohlo zdát, například pouze oblast pracovní a s ní související pracovní vztahy. Syndrom vyhoření se promítne do vztahů s okolím, s rodinou, změní se jeho postoje i jeho zdraví.

Stav, kdy je člověk přetížen a vyčerpán, plyne z toho, že na pracovníka byly kladeny příliš vysoké nároky a nebyl pak schopen tyto požadavky kvůli jejich obtížnosti, nebo kvůli svým chybějícím předpokladům pro dané úkoly, zvládnout.³⁴ Vysoké nároky nemusely být na pracovníka kladeny jen ze strany nadřízených, nebo plynoucí z jeho zaměstnání, ale mohl je sám na sebe klást přímo zaměstnanec, který tak špatně odhadl své možnosti.

Syndrom vyhoření tedy souvisí s náplní práce, s pracovní činností, kterou zaměstnanec vykonává.

3.4.1 Pracovní činnost

Pracovní činností se rozumí aktivita, která je systematická, cílevědomá, záměrně působící na své okolí, a jejím vykonáváním člověk získává prostředky nutné k zajištění svého přežití. Práce hodně působí na člověka, hlavně na jeho psychiku a osobnost.³⁵

Pracovní činnost, stejně jako každá jiná činnost, bude úspěšná tehdy, pokud je k ní dostatek motivace.³⁶ „*Přiměřená motivace směřuje k žádoucí (optimální) úrovni výkonu.*“³⁷ Kromě motivace je ale u pracovní činnosti důležitý i zájem o ni, tento zájem vyjadřuje vztah k pracovní činnosti, činnost je hodnocena kladně a jedinec ji koná rád.³⁸

³³ PETERKOVÁ, Michaela. Příznaky vyhoření. *Syndrom vyhoření: Vše o vyhoření, podrobně a srozumitelně*[online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.syndrom-vyhoreni.psychoweb.cz/syndrom-vyhoreni-uvod/priznaky-vyhoreni>

³⁴ PAUKNEROVÁ, Daniela. *Psychologie pro ekonomy a manažery*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006, s. 143. ISBN 80-247-1706-9.

³⁵ Tamtéž, s. 152

³⁶ KOHOUTEK, Rudolf. *Psychologie v teorii a praxi: Pracovní činnosti z hlediska psychologie* [online]. 2009 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0901/psychologie-pracovni-cinnosti>

³⁷ Viz.³⁶

³⁸ Viz.³⁶

„Při plnění pracovních úkolů musí člověk svou činnost plánovat, vynakládat fyzickou a psychickou energii a uplatňovat nejrůznější vědomosti, dovednosti, zkušenosti.“³⁹

Z citovaného textu jasně vyplývá, jak náročná je pro člověka pracovní činnost. Vynakládá na ni své síly fyzické a psychické, činnost plánuje. A proto je případný neúspěch, zvláště opakovaný, velmi těžce přijímán.

Protože práce a pracovní činnost nemá být pro člověka pouze prostředkem k získání obživy, ale má ho i uspokojovat, před sebou samým, i v očích svého okolí, je to, jakým způsobem je jedinec v pracovní činnosti úspěšný, velmi zásadní pro jeho psychický stav.

V pomáhajících profesích pracovníci často vynakládají velké množství úsilí, ale výsledky tomuto vynaloženému úsilí neodpovídají. Proto po neúspěchu následuje únava, vyčerpání, nechť pokračovat a podobné pocity.

Myslím si, že člověk pracující v pomáhajících profesích, se syndromu vyhoření, alespoň částečného, nemůže nikdy vyhnout. Protože pro výkon svého zaměstnání musí být velmi silně motivován (vnitřně, vnější motivace v podobě vhodného finančního ohodnocení v České republice moc nefunguje, platy za výkon těchto povolání jsou nižší než by měly být, tedy alespoň podle mého vlastního názoru), a přes veškerou svou motivaci nemusí vidět pokrok, který tato motivace a úsilí s ní spojené měla přinést.

3.4.2 Stres

Stres je obecně znám jako stav, kdy naše tělo reaguje na nějakou zátěž. Zátěž může být fyzická nebo i psychická.

Negativně působící stres je nazýván distres, jeho dlouhodobé působení může být příčinou vzniku různých onemocnění, nejčastěji srdečních. Pokud je člověk dlouhodobě ve stresu, objevují se nejdříve problémy *„jako ztuhlost svalů, nespavost, problémy se zažíváním a zvýšený krevní tlak“⁴⁰*, tyto problémy *„mohou přerůst až v srdeční ischemii, která v nejhorším případě končí infarktem myokardu.“⁴¹*

Stres ale není brán jen negativně, u některých lidí je stres chápán spíše pozitivně, nutí je k lepším výkonům, nutí je nezahálet a poctivě pracovat. Někteří jedinci pracují nejlépe právě pod stresem, vydají ze sebe maximum, které by bez stresu vydat nezvládli. Takový druh stresu se nazývá eustres.

³⁹ PAUKNEROVÁ, Daniela. *Psychologie pro ekonomy a manažery*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006, s. 153. ISBN 80-247-1706-9.

⁴⁰ Stres. *Zdravě* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://stres.zdrave.cz/http://stres.zdrave.cz/>

⁴¹ Viz. ⁴⁰

STRESOR

To, co člověka stresuje, se nazývá stresor. Je to tedy podnět ke stresu. Může to být věc, osoba, zážitek, vzpomínka, každého stresuje něco jiného.

Podle původu můžeme stresory dělit na:⁴²

- Psychické stresory – původ je v emocích a myšlenkách
- Fyzikální stresory – vnější prostředí
- Sociální stresory – vztahy se sociálním okolím
- Dětské stresory – zážitky z dětského věku
- Traumatické stresory – traumatické události v dosavadním životě

Stres a prožívání stresové situace je pro tělo vyčerpávající, jedinec je po prožitém stresu vyčerpán, proto by po tomto stavu měl následovat odpočinek, relaxace, meditace a podobné aktivity umožňující organismu zregenerovat se.

ZVLÁDÁNÍ STRESU

Zvládání stresu je u každého člověka jiné, záleží na tom, jaké jsou jeho osobnostní vlastnosti, na citlivosti jeho nervové soustavy, ale i na výchově jedince a osobních zkušenostech, které v průběhu života se stresovými situacemi a jejich zvládním získal.⁴³

Tři fáze řešení zátěže podle Pauknerové:

1. Mobilizace psychických sil
2. Řešení zátěžové situace – dva způsoby
 - a) Pasivní odolávání nepříznivým vlivům
 - b) Aktivní vyrovnávání se
3. Způsoby vyrovnání se se zátěží
 - a) Vyřešení zátěže
 - b) Situace selhání⁴⁴

Toto schéma řešení zátěže, tedy zvládání stresu, nám udává vzorec, jak se při zvládní stresu postupuje. Jedinec tedy nejdříve odhadne a připraví své psychické síly, které má pro řešení zátěže k dispozici. Poté se rozhodne, zda bude v řešení zátěžové situace aktivní nebo pasivní. Aktivní může být v případě, že okolnost, nebo situaci lze v dané chvíli nějakým způsobem

⁴² CHÁBA, Karel. Co je to stres? In: *Energetická Psychologie a EFT: Trvale vyřeší životní problémy* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.eftpsychologie.cz/clanky/co-je-to-stres/>

⁴³ PAUKNEROVÁ, Daniela. *Psychologie pro ekonomy a manažery*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006, s. 144. ISBN 80-247-1706-9.

⁴⁴ Tamtéž, s. 146-147

změnit, pokud okolnosti změnit nejdou, je vhodnější pasivní způsob.⁴⁵ Nakonec se nabízí dva způsoby jak se se zátěží vyrovnat, buď je zátěž vyřešena, nebo jedinec selhal. Při vyřešení zátěže jedinec prožívá euforii, pozitivní zážitek z vyřešení zátěžové situace, při selhání naopak má jedinec negativní pocit neúspěchu, prožije si pocit absolutního selhání a jeho odolnost vůči zátěži klesá.⁴⁶

Z tohoto schématu je tedy jasné, že pokud člověk opakovaně řeší zátěž tak, že nakonec dochází k selhání, postupně se jeho odolnost vůči zátěži oslabuje stále více, a je pak náchylnější k syndromu vyhoření.

Oproti fázím řešení zátěže podle Pauknerové jsem v multimediálních skriptech Funkce buněk a lidského těla našla termín obecný adaptační syndrom, který má také tři fáze reakce na stres (stresor).

Fáze podle skript:

1. Poplachová – „*Jedná se o bezprostřední reakci na stresor. Typickým projevem je zapnutí vzorce chování „bojuj, nebo uteč“.*“⁴⁷

2. Adaptační – „*V této fázi tělo aktivuje mechanismy pro odbourání stresoru nebo pro minimalizaci jeho škodlivosti.*“⁴⁸

3. Vyčerpání – Pokud stresor stále na jedince působí, i po dvou předchozích fázích poplachové a adaptační, působí na jedince tzv. distres, který je škodlivý, podporuje vznik chorob.⁴⁹

Pauknerová tedy na rozdíl od fází ze skript uvádí ve třetí fázi možnost selhání anebo vyřešení zátěže, ale ve skriptech je třetí fáze popisována už pouze jako situace selhání, vyřešení stresoru by přišlo ve druhé, adaptační fázi.

Já se více přikláním k druhému schématu řešení zátěže, přijde mi snadnější a logičtější. Se stresorem se totiž vyrovnám již v adaptační fázi, buď úspěšně anebo neúspěšně, takže je jasné, zda jsem selhala, zda nikoliv. Třetí fáze přijde jen v případě, že jsem nedokázala stresor odbourat.

⁴⁵ PAUKNEROVÁ, Daniela. *Psychologie pro ekonomy a manažery*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006, s. 146-147. ISBN 80-247-1706-9.

⁴⁶ Viz. ⁴⁵

⁴⁷ MAĎA, Patrik a Josef FONTANA. Stres. In: *Funkce buněk a lidského těla: Multimediální skripta* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://fb.lt.cz/skripta/xi-regulacni-mechanismy-1-endokrinni-regulace/9-stres/>

⁴⁸ Viz. ⁴⁷

⁴⁹ Viz. ⁴⁷

3.4.3 Definice syndromu vyhoření

Definice syndromu vyhoření je mnoho, protože každý vědec tento jev zkoumal z jiného úhlu pohledu, někdo se zabýval jednotlivostmi, někdo celým procesem syndromu, někdo pouze tím, jaké jsou jeho konečné stavy. Jeklová a Reitmayerová ve své knize Syndrom vyhoření uvádějí znaky, které mají definice společné. Mezi tyto znaky patří:

- *„Přítomnost negativních emocionálních příznaků jako například deprese, vyčerpání atd.*
- *Syndrom vyhoření je nejčastěji spojován s určitými druhy povolání, které jsou uváděny jako rizikovější, např. zdravotníci*
- *Menší efektivita práce není spojována se špatnými pracovními schopnostmi a dovednostmi, ale naopak s negativními vytvořenými postoji a z nich vyplývajícím chováním*
- *Důraz je kladen na psychické příznaky a na prvky chování než na provázející tělesné příznaky*
- *Syndrom vyhoření se vyskytuje u jinak psychicky zdravých lidí, nespojuje nijak s psychickou patologií“⁵⁰*

Syndrom vyhoření tedy, jak vyplývá z citovaného textu, nevzniká jen u lidí, kteří by byli nějak psychicky nemocní, nebo náchylnější k vyhoření z hlediska psychiky. Tento syndrom se může objevit jak u lidí se slabší psychickou odolností, tak u lidí, kteří jsou jinak psychicky velmi odolní.

To, že se u člověka projeví syndrom vyhoření, nespojuje s jeho schopnostmi a dovednostmi, které uplatňuje ve svém zaměstnání. I pracovník, který je ve všech ohledech vynikajícím, může vyhořet. A stane se tak proto, že si vytvoří představy o tom, co ve svém zaměstnání dokáže, co vše změní, má velmi vysoké cíle, ale nedaří se mu je naplňovat. Postupně proto jeho snahy opadají, nemá už důvod snažit se tak, jako když předpokládal naplnění svých cílů, a klesá tak efektivita jeho práce.

Další společné znaky definic, podle Istifana Maroona:

- Syndrom je individuální záležitostí

⁵⁰JEKLOVÁ, Marta a Eva REITMAYEROVÁ. *Syndrom vyhoření* [online]. 1. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, s. 7 [cit. 2016-06-14]. ISBN ISBN 80-86991-74-1. Dostupné z: <http://media1.webgarden.cz/files/media1:5104fe0b075c6.pdf.upl/vyhoreni.pdf>

- Zaměstnanec a jeho napětí z práce, se odráží i na vztazích s rodinou, přáteli a okolím
- Syndrom vyhoření není nemoc, ale může zapříčinit jejich vznik⁵¹

S těmito znaky nezbyvá než souhlasit, jsou totiž poměrně logické. To, že syndrom vyhoření je individuální záležitostí je jasné proto, že samotný vznik vyhoření závisí na osobnosti jedince, na jeho psychické odolnosti vůči zátěži. To, že přetrvávající stres způsobuje nejruznější onemocnění, je také prokázáno. A naše napětí se vždy, alespoň částečně odráží na vztazích s širším i bližším sociálním okolím, ať chceme, nebo ne. Aniž by člověk chtěl, působí na okolí například uzavřeněji, častěji mění nálady, je podrážděný z věcí, které by ho za normálních okolností nevyvedly z míry, nebo naopak je až příliš lhostejný.

3.4.4 Znaky syndromu vyhoření

Maroon popisuje 3 faktory syndromu vyhoření, kterými jsou fyzické vyčerpání, emocionální vyčerpání, mentální vyčerpání.

U faktoru fyzického vyčerpání, na sobě jedinec pocítuje málo energie, neustálou únavu, slabost, nevolnost, je častěji nemocný, nemá dostatečně silnou obranyschopnost vůči nemocem.⁵² Mezi další znaky patří „*poruchy spánku, chuti k jídlu, potíže v oblasti srdeční činnosti, dýchání nebo zažívání, svalové napětí, vysoký krevní tlak.*“⁵³ Tyto znaky na sobě jedinec cítí sám, okolí tyto změny nemusí ani zaznamenat.

Emocionální vyčerpání je spojeno s depresemi, pocity bezmoci, beznaděje, může zde být i riziko sebevraždy, člověk vyhledává samotu a společnosti se vyhýbá.⁵⁴ Další znaky emocionálního/psychického vyčerpání podle Peterkové jsou „*ztráta nadšení, schopnost pracovního nasazení, zodpovědnosti, nechuť, lhostejnost k práci, negativní postoj k sobě, k práci, k instituci, ke společnosti, životu, únik do fantazie, potíže se soustředěním, zapomínání, sklíčenost, pocity bezmoci, popudlivost, agresivita, nespokojenost, pocit nedostatku uznání.*“⁵⁵ Myslím si, že těchto znaků si již všímá i jedincovo okolí a to, zda okolí bude lhostejné, nebo se bude snažit pomoci, může mít rozhodující vliv na další vývoj syndromu vyhoření (na jeho pokračování, nebo odbourání).

⁵¹ MAROON, Istifan. *Syndrom vyhoření u sociálních pracovníků: teorie, praxe, kazuistiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 25-26. ISBN 978-80-262-0180-9.

⁵² MAROON, Istifan. *Syndrom vyhoření u sociálních pracovníků: teorie, praxe, kazuistiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 22. ISBN 978-80-262-0180-9.

⁵³ PETERKOVÁ, Michaela. Příznaky vyhoření. *Syndrom vyhoření: Vše o vyhoření, podrobně a srozumitelně*[online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.syndrom-vyhoreni.psychoweb.cz/syndrom-vyhoreni-uvod/priznaky-vyhoreni>

⁵⁴ Viz. ⁵²

⁵⁵ Viz. ⁵³

Mentální vyčerpání se vyznačuje negativismem ke všemu, tedy k okolí, k práci, k životu.⁵⁶ Pracovník ve fázi mentálního vyčerpání svým negativním postojem vyvolává v ostatních lidech pocit bezcitnosti, postrádá empatii, klienty přestává považovat za lidské bytosti.⁵⁷ Kromě toho, že se přestává angažovat ve vztahu s klienty, je k nim lhostejný, přibývají také konflikty v pracovníkově soukromí a také konflikty kolegy (pokud s nimi místo toho neomezí kontakty).⁵⁸

První dva faktory, tedy faktor fyzického a emocionálního vyčerpání, se dotýkají hlavně osobnosti pracovníka, protože si své pocity a únavu nevybíjí na klientech, což neplatí u faktoru mentálního vyčerpání, protože zde jsou již příznaky syndromu vyhoření ovlivňovány i vztahy s okolím.

Základními znaky, podle kterých můžeme poznat jedince trpícího syndromem vyhoření, tedy jsou únava, apatie, lhostejnost, bezcitnost, ztráta empatie, bolesti hlavy, nevolnost, náchyllost k onemocněním, deprese, v krajních případech i sebevražda, nebo pokus o ni.

⁵⁶ MAROON, Istifan. *Syndrom vyhoření u sociálních pracovníků: teorie, praxe, kazuistiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 22. ISBN 978-80-262-0180-9.

⁵⁷ Viz. ⁵⁶

⁵⁸ PETERKOVÁ, Michaela. Příznaky vyhoření. *Syndrom vyhoření: Vše o vyhoření, podrobně a srozumitelně*[online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.syndrom-vyhoreni.psychoweb.cz/syndrom-vyhoreni-uvod/priznaky-vyhoreni>

4. Klient sociálních služeb

Klientem sociálních služeb je člověk nacházející se v situaci, se kterou si sám neporadí a potřebuje s jejím řešením pomoci. Matoušek tyto lidi definuje jako osoby s „*určitou, společensky uznanou potřebou*.“⁵⁹

Klient, uživatel, zákazník. Těmito třemi výrazy může být označován člověk, který využívá sociálních služeb.⁶⁰

Cílovými skupinami sociální práce, tedy klienty sociálních služeb, jsou lidé spadající do následujících kategorií:

- Nepříznivá sociální situace
- Ztráta soběstačnosti (věk, zdravotní postižení, špatný psychický stav)
- Osoby bez přístřeší (špatné ubytovací podmínky)
- Životní styl ohrožující společnost (návykové látky, problémy se zákonem)
- Děti – (zneužívání, děti s rodiči nedostatečně o ně pečujícími a ohrožujícími tak jejich vývoj)
- Osobní krize⁶¹

4.1 Zařízení pro klienty sociálních služeb

Zařízení pro klienty sociálních služeb jsem již vyjmenovala v kapitole 2.1 Sociální služby v ČR. V této kapitole služby nejen znovu vyjmenuji, ale také stručně charakterizuji.

- Sociální poradenství

Díky sociálnímu poradenství se (potencionální) klienti dostanou k informacím, které jim pomohou řešit současnou situaci. Do sociálního poradenství patří nejrůznější poradny, například poradny pro oběti domácího násilí, manželské poradny, rodinné poradny, poradny pro lidi, kteří se stali oběťmi trestných činů, sociálně právní poradny pro seniory anebo pro osoby mající zdravotní postižení.⁶² Tento druh poradenství je zdarma.

- Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče

Služby jsou poskytovány lidem v lůžkové péči ve zdravotnických zařízeních, kteří nejsou schopni se o sebe postarat jak po stránce fyzické, tak psychické. Služba není poskytována

⁵⁹ MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012, s. 160. ISBN 978-80-262-0211-0.

⁶⁰ Tamtéž, s. 14

⁶¹ GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: Pro pedagogické obory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 18-19. ISBN 978-80-247-3379-1.

⁶² Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách § 37

v domácnosti, ale v pobytových zařízeních zdravotnických nebo sociálních služeb.⁶³ Tyto služby jsou zde pro lidi, kteří již nepotřebují lůžkovou péči, ale jejich zdravotní stav jim nedovoluje obejít se bez pomoci jiné osoby a nemohou tedy být propuštěni ze zdravotnického zařízení.⁶⁴

- Osobní asistence

Služba osobní asistence je vyhrazena pro seniory a lidi zdravotně postižené, čas a rozsah asistence jsou předem dohodnuté.⁶⁵ Osobní asistent může klientovi pomáhat zvládat osobní hygienu, zajistit chod domácnosti, a další předem dohodnuté činnosti.⁶⁶ Tato služba je placená.

Osobní asistence může probíhat kdykoliv během dne i týdne, záleží na dohodě mezi klientem a osobním asistentem a jeho možnostmi. Osobní asistent pomůže klientovi například s: „*s péčí o sebe – s oblékáním, česáním, polohováním, s osobní hygienou a koupáním, s vařením a podáním jídla, s péčí o domácnost a nákupy, s doprovody k lékaři, na úřady, na procházku, za kulturou či sportem.*“⁶⁷

- Pečovatelská služba

Tato služba je poskytována jak ve specializovaných zařízeních, tak i v přirozeném prostředí osob, které tuto službu využívají, což jsou děti, senioři a zdravotně postižení.⁶⁸ Těmto osobám je skrze službu pomáháno s osobní hygienou, s poskytnutím stravy, je-li potřeba, s chodem domácnosti, s prosazováním jejich zájmů a práv.⁶⁹

- Služby rané péče

Tento druh služby je poskytován hlavně v domácnosti, u rodin, které mají dítě do 7 let věku, se zdravotním postižením, nebo rodinám, kde je vývoj dítěte ohrožen nevhodným sociálním prostředím. Služba zahrnuje terapeutickou činnost, výchovné činnosti, vzdělávací činnosti a další činnosti, které podporují rodinu a zdravý vývoj dítěte.⁷⁰

Raná péče je tedy poskytována dětem se zdravotním postižením, ale i dětem, u kterých hrozí špatný vývoj, protože měly komplikovaný porod, narodily se předčasně, trpí smyslovým nebo fyzickým postižením, anebo mají vážnou zdravotní diagnózu.⁷¹

⁶³ Sociální práce a sociální služby: Sociální služby. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/18661#sszp> <http://www.mpsv.cz/cs/18661#sszp>

⁶⁴ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách § 52

⁶⁵ Viz. ⁶³

⁶⁶ Viz. ⁶³

⁶⁷ Osobní asistence. *Péče v domácím prostředí: Osobní asistence* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.osobniasistent.cz/osobni-asistence/>

⁶⁸ Viz. ⁶³

⁶⁹ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách § 40

⁷⁰ Viz. ⁶³

⁷¹ Raná péče. *Eda: Raná péče* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.eda.cz/cz/co-delame/rana-pece>

- Podporované bydlení/Podpora samostatného bydlení

Podporované bydlení je službou poskytovanou lidem zdravotně postiženým, v jejich domácnosti. Tito lidé potřebují pomoc od jiné osoby, která spočívá v pomoci s chodem domácnosti, ale je poskytována i formou výchovných a vzdělávacích aktivit a terapeutických činností.⁷²

- Stacionáře denní a týdenní

Denní stacionáře poskytují své služby ambulantně ve specializovaných zařízeních, kam denně dochází klienti z řad seniorů, osob se zdravotním postižením a osoby ohrožené návykovými látkami a jejich užíváním.⁷³ Pro stejnou klientelu fungují i stacionáře týdenní, ale zde, jak již název vypovídá, klienti zůstávají přes týden, o víkendech se vrací ke své rodině do své domácnosti. Do denních stacionářů dochází klienti, kteří zde tráví jen část dne, jinak bydlí s rodinou.

- Domovy pro osoby se zdravotním postižením

V těchto domovech jsou dlouhodobě ubytovány osoby se zdravotním postižením, které potřebují pravidelnou pomoc jiných osob.⁷⁴

- Domovy pro seniory

V domovech pro seniory jsou dlouhodobě ubytovaní senioři, kteří potřebují pravidelnou pomoc jiné osoby.⁷⁵

Jak v domovech pro seniory, tak i v domovech pro osoby se zdravotním postižením, jsou zajišťovány aktivizační činnosti, kontakty se sociálním prostředím, dále je zajištěno ubytování, strava a vhodné podmínky pro osobní hygienu.⁷⁶

- Azylové domy

V azylových domech jsou přechodně ubytované osoby, které ztratily bydlení. Azylové domy poskytují za poplatky stravu a ubytování. Poskytují i poradenství ohledně prosazení práv, a zajištění nového bydlení.⁷⁷

Každý z azylových domů se může zaměřovat na jednu cílovou skupinu. Máme tedy azylové domy pro ženy, azylové domy pro muže, azylové domy pro matky s dětmi, azylové domy pro rodiny, azylové domy pro muže i ženy.

Azylové domy pro matky s dětmi slouží pouze pro matky s dětmi, jejich partneri, nebo otcí dětí, zde nesmějí být ubytováni. V těchto azylových domech jsou nejčastěji ubytovány ženy, které

⁷² Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách § 43

⁷³ Sociální práce a sociální služby: Sociální služby. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/18661#sszp> <http://www.mpsv.cz/cs/18661#sszp>

⁷⁴ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách § 48

⁷⁵ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách § 49

⁷⁶ Viz. ⁷⁵

⁷⁷ Viz. ⁷³

nemají ubytování pro sebe a své děti, anebo se na nich (nebo na dětech) jejich partner dopouštěl fyzického násilí.

- Domy na půl cesty

„Domy na půl cesty poskytují pobytové služby zpravidla pro osoby do 26 let věku, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež, a pro osoby, které jsou propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby.“⁷⁸

V těchto domech jsou tedy ubytováni lidé od 18 do 26 let, nemusí to být jen ti, kteří po dosažení zletilosti odchází ze zařízení ústavní nebo ochranné péče, ale i lidé, kteří opouští pěstounskou rodinu, nebo rodinu, která ohrožovala jejich vývoj.⁷⁹

- Krizová pomoc

Tento druh služby je poskytován osobám, které jsou v situaci, kdy je ohroženo jejich zdraví nebo dokonce život. Krizová pomoc je ambulantní nebo pobytová, ubytování je poskytováno přechodně. V rámci krizové pomoci je osobám v nouzi poskytnuto ubytování, strava, terapeutická pomoc.⁸⁰

Služba je poskytována všem lidem, bez věkového omezení.⁸¹

- Nízkoprahová denní centra

Tato centra jsou zaměřena na osoby bez domova a přístřeší, klienti do centra docházejí ambulantně, a mají možnost zajistit si zde osobní hygienu, nebo dostat stravu.⁸² Klienty nízkoprahového denního centra se mohou stát pouze osoby starší 18 let.

V nízkoprahových denních centrech se klient setkává s těmito druhy pomoci: „základní sociální poradenství, pomoc při kontaktu s institucemi a při řešení osobních záležitostí, možnost práce s PC a internetem, možnost odpočinku v denní místnosti, poskytnutí jednoduché stravy a možnost přípravy vlastní stravy, umožnění celkové hygieny těla, možnost praní a usušení prádla, zprostředkování poskytnutí ošacení, podpurný rozhovor, aktivity podporující sociální začleňování osob.“⁸³

⁷⁸ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách § 58

⁷⁹ Co je to dům na půli cesty. *Heřmánek* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.hermanek2.karvina.info/>

⁸⁰ Sociální práce a sociální služby: Sociální služby. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/18661#sszp> <http://www.mpsv.cz/cs/18661#sszp>

⁸¹ Krizová pomoc. *Modré dveře: Terapeutické centrum* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.modredvere.cz/cz/krizova-pomoc>

⁸² Viz. ⁸⁰

⁸³ Nízkoprahová denní centra obecně. *KOTEC* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.kotec.cz/nizkoprahova-denni-centra-obecne/>

- Noclehárny

Osoby bez domova si zde mohou zařídit osobní hygienu a přenocovat, tato služba je placená.⁸⁴

- Terapeutické komunity

V těchto komunitách jsou přechodně ubytovány osoby závislé na návykových látkách, nebo osoby trpící chronickou psychickou poruchou, obě tyto skupiny stojí o to, aby se opět mohly začlenit do běžného společenského života.⁸⁵

Myslím si, že všechny tyto služby jsou ve společnosti neocenitelné, je důležité mít pokryté různé formy pomoci. Každý člověk se někdy může ocitnout v situaci, kdy bude potřebovat pomoc, kterou poskytují některá z těchto zařízení.

4.1.1 Typologie sociálních služeb podle cílových skupin, dle Matouška

Matoušek a kolektiv, ve své knize Sociální služby, uvádí následující dělení sociálních služeb.

- *„Služby pro nezaměstnané, služby reagující na chudobu a bezdomovectví*
- *Služby pro děti a rodiny*
- *Služby pro rizikové děti a mládež*
- *Služby pro staré lidi*
- *Služby pro etnické menšiny*
- *Služby pro uprchlíky*
- *Služby pro lidi s postižením*
- *Služby reagující na krize a služby pro lidi trpící duševními nemocemi*
- *Služby pro nemocné*
- *Služby pro lidi se závislostmi*
- *Služby související s výkonem spravedlnosti*
- *Služby pro občany“⁸⁶*

Tyto výše vyjmenované kategorie služeb jsou tedy rozděleny podle toho, na jakou cílovou skupinu se jejich pomoc prostřednictvím služeb zaměřuje.

⁸⁴ Sociální práce a sociální služby: Sociální služby. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/18661#sszp> <http://www.mpsv.cz/cs/18661#sszp>

⁸⁵ Viz. ⁸⁴

⁸⁶ MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 6-7. ISBN 978-80-262-0041-3.

- Služby pro nezaměstnané, služby reagující na chudobu a bezdomovectví

Do této kategorie služeb patří například chráněné dílny, azylové domy, domy na půli cesty.⁸⁷

- Služby pro děti a rodiny

Sem spadají kojenecké ústavy, dětské domovy, na dětské domovy navazují domy na půli cesty, pěstounská péče, adoptivní péče, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, azylové domy pro matky s dětmi, pedagogicko-psychologické poradny, speciálně-pedagogická centra, osobní asistenti, poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy.⁸⁸

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc jsou zařízení, která poskytuje dítěti pomoc „v uspokojování základních životních potřeb, včetně ubytování, v zajištění zdravotnických služeb a v psychologické a jiné obdobné nutné péči.“⁸⁹ Do těchto zařízení spadají tzv. Klokánky, které jsou projektem Fondu ohrožených dětí.⁹⁰

- Služby pro rizikové děti a mládež

Do služeb pro rizikové děti a mládež patří diagnostické ústavy, dětské domovy se školou, výchovné ústavy pro mládež, střediska výchovné péče, domy na půli cesty.⁹¹

- Služby pro staré lidi

Do služeb pro staré lidi patří hospice (princip paliativní medicíny), léčebny dlouhodobě nemocných, pečovatelská služba, domovy pro seniory, které do roku 2006 byly rozdělovány na následující typy služeb: domovy důchodců, domovy s pečovatelskou službou, domovy-penziony pro důchodce.⁹²

Matoušek v péči o staré lidi zmiňuje princip paliativní medicíny. Tato paliativní medicína/léčba, se nesoustřeďuje na to, aby pacienta vyléčila, ale snaží se o zlepšení pacientova stavu.

„Cílem paliativní léčby není prodlužování života, nýbrž kvalita života. Cílem je dále provádět integrovanou komplexní péči, která předchází a zmírňuje všechny aspekty utrpení nemocného.“⁹³

Paliativní léčba se tedy snaží zlepšit stav pacienta a kvalitu jeho života.

⁸⁷ MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 91-92. ISBN 978-80-262-0041-3.

⁸⁸ Tamtéž, s. 93-95

⁸⁹ Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. *Středočeský kraj: Sociální oblast* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/socialni-oblast/poverene-osoby>

⁹⁰ Naše činnost: Klokánek. *Fond ohrožených dětí* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/nase-cinnost/klokank>

⁹¹ MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 96. ISBN 978-80-262-0041-3.

⁹² Tamtéž, s. 99-101

⁹³ Co je paliativní léčba, péče a medicína? *Hospice: O důstojném životě terminálně nemocných* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.hospice.cz/otazky-a-odpovedi/co-je-paliativni-lecba-pece-a-medicina/>

- Služby pro lidi s postižením

Patří sem domovy pro osoby se zdravotním postižením a domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení, denní stacionáře, týdenní stacionáře, podpora samostatného bydlení, pečovatelská služba, odlehčovací služby.⁹⁴

- Služby reagující na krize a služby pro lidi trpící duševními nemocemi

Do těchto služeb patří ústavní péče, denní stacionáře, podporované bydlení, podporované zaměstnávání, krizová intervence, krizová telefonická intervence.⁹⁵

- Služby pro lidi se závislostmi

Pro lidi se závislostmi fungují následující služby: kontaktní centra, denní sanatoria, léčebné komunity, domy na půli cesty, ambulantní doléčovací programy, preventivní programy, terénní pracovníci.⁹⁶

- Služby pro občany

Sem spadají občanské poradny, které poskytují rady ohledně bydlení, rodiny, financí, majetku, práce, sociálních služeb.⁹⁷

Obě kapitoly, Zařízení pro klienty sociálních služeb a Typologie sociálních služeb podle cílových skupin v podstatě obsahují ty samé organizace a služby. Ale pro ucelenější přehled mi přišlo zajímavé zahrnout sem obě kapitoly, Matouškova typologie pomáhá jasněji si představit, pro koho (pro jakou skupinu naší společnosti) jsou organizace vyjmenované v kapitole Zařízení pro klienty sociálních služeb určené.

4.2 Vztah klienta a sociálního pracovníka

U profese sociálního pracovníka (a jiných pomáhajících profesí) nestačí jen to, aby měl tento pracovník dostatečné vzdělání, vědomosti a dovednosti, ale je zde také potřeba, aby měl se svým klientem lidský vztah.⁹⁸ Tímto lidským vztahem se rozumí trpělivost sociálního pracovníka, klient z něj má pocit, že mu může důvěřovat, cítí zájem o svou osobu.⁹⁹ Klienti sociálních pracovníků, jsou lidé, kteří jsou „v nouzi, v závislém postavení, kteří zpravidla potřebují víc než pouhou slušnost: přijetí, spoluúčast, porozumění, pocit, že pomáhajícímu

⁹⁴ MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 106-107. ISBN 978-80-262-0041-3.

⁹⁵ Tamtéž, s. 109-110

⁹⁶ Tamtéž, s. 112-113

⁹⁷ Tamtéž, s. 115

⁹⁸ KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. 6. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 14. ISBN 978-80-262-0528-9.

⁹⁹ Viz.⁹⁸

*pracovníkovi nejsou na obtíž, že pracovník je neodsuzuje.*¹⁰⁰ V této citaci se mluví o tom, že klient v nouzi potřebuje zpravidla více než pouhou slušnost. Slušnost se zde zmiňuje proto, že mnoho osob pracujících v profesích, kde se s lidmi také setkávají, například prodavači, kadeřnice, úředníci, také musí umět vycházet s lidmi, ale tato schopnost vychází pouze z toho, že vzhledem ke svému povolání musí jen zůstat slušní, nemusí mít k lidem, které potkají při výkonu svého povolání, žádný vztah, nepotřebují ho pro výkon své práce.¹⁰¹

To, jaký mezi sebou budou mít vztah konkrétní sociální pracovník a klient, hodně závisí na osobnosti sociálního pracovníka, zda je schopen nepodléhat chybám v sociální percepci, tedy v poznávání druhých lidí. Vztah sociálního pracovníka a jeho klienta může velmi ovlivnit takzvaný první dojem, a to jak ze strany sociálního pracovníka, tak i ze strany klienta. „*Luchins dokázal, že pro člověka je nejdůležitější první informace.*“¹⁰² Efekt prvního dojmu nemusí souviset jen s tím, že nějakého člověka uvidíme osobně, tváří v tvář, ale také o něm můžeme mít určité představy ještě předtím, než ho uvidíme, a to z vyprávění, nebo z nějakého spisu o této osobě. „*Na základě tohoto efektu si utvoří schematickou představu o tom, jaký popisovaný člověk je. Následně situace si poté vyhodnocuje tak, aby odpovídaly spíše jeho schematické představě, než aby tuto představu narušovaly, a on si tak musel vytvářet představu novou.*“¹⁰³ V citovaném textu se píše o představách, které má o klientovi sociální pracovník poté, co slyší, nebo si přečte, nějaký jeho popis. Potom, co je takto ovlivněn svými představami o klientovi, bude sociální pracovník vysvětlovat klientovo chování právě na základě těchto představ, aniž by přemýšlel, zda za jeho chováním nestojí jiná příčina.

V posuzování chování klienta, je nutné nepodceňovat okolnosti, za kterých k tomuto chování dochází. „*Podceňujeme situační příčiny chování, velmi snadno děláme unáhlené závěry o dispozicích určité osoby.*“¹⁰⁴ Sociální pracovník by tedy neměl věnovat pozornost pouze konkrétnímu chování klienta, ale také tomu, co mu předcházelo a v jaké se klient zrovna nacházel situaci. I to, jak sociální pracovník posoudí klienta a jeho chování, jak ho popíše ostatním a jak k němu bude sám přistupovat, ovlivní jeho vztah s klientem.

Pracovníky v pomáhajících profesích dělíme na angažované a neangažované pracovníky. Neangažovaní pracovníci jsou soustředěni na to, aby odvedli svou práci, aniž by nějak projevíli

¹⁰⁰ KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. 6. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 15. ISBN 978-80-262-0528-9.

¹⁰¹ KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. 6. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 15. ISBN 978-80-262-0528-9.

¹⁰² JŮN, Hynek. *Moc, pomoc a bezmoc v sociálních službách a ve zdravotnictví*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, s. 72. ISBN 978-80-7367-590-5.

¹⁰³ Tamtéž, s. 73

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 77

zájem o klienta jako o osobnost.¹⁰⁵ V praxi to znamená, že například učitel pouze dovykládá látku, lékař jen předepíše medikamenty, úředník pouze zodpoví konkrétní dotazy, ale ani jeden z nich se nebude zajímat o klienta jako takového, bude k jeho problémům lhostejný.¹⁰⁶ Angažovaný pracovník hledá ve své práci smysluplnost, zabývá se „*důležitými životními problémy konkrétních lidí*“¹⁰⁷, snaží se pomáhat a být oporou. „*Úkolem angažovaného pracovníka je každého klienta pochopit, zajímat se o něj, vcítit se do něj, přijímat ho, jaký je, držet mu palce – prostě ho mít rád, vidět v něm i ty dobré stránky, které většinou ostatním unikají.*“¹⁰⁸ Kopřiva zde zmiňuje, že největším problémem je to, že angažovaný pracovník by měl zvládnout mít rád každého.

Já jsem toho názoru, že v naší společnosti je v pomáhajících profesích až příliš neangažovaných pracovníků. Mnoho lidí nezvládne odložit své problémy z života mimo pracovní oblast, a to se pak projeví i na míře jeho angažovanosti v zaměstnání a na pocitech, které jeho osoba vyvolává ve svém okolí.

Klient podle Kopřivy může být v následujících kategoriích:

- Mladý, krásný, bohatý

Osobám spadajícím do této kategorie je často snazší pomáhat, nebo nabízet pomoc, protože v ostatních budí mnohem více sympatií, než lidé staří, oškliví, nebo ti, kteří nejsou tak inteligentní.¹⁰⁹

Mnoha lidem přijde snazší jednat s lidmi, kteří působí sympaticky, inteligentně, krásně a jsou mladí a bohatí. Celkově je kontakt s takovou osobou často hodnocen příjemněji, než kontakt s osobou, která je něčím ošklivá, méně inteligentní, nebo stará. V takových případech je totiž nutné přizpůsobit jim styl komunikace, úroveň komunikace (jednodušší, méně odbornou), aby pracovníkovi rozuměl i starší člověk, který již zapomíná, nebo méně inteligentní klient, který nerozumí některým odborným pojmům. U ošklivého klienta zase pracovník musí dávat pozor, aby se nesoustředil na to, co klienta dělá ošklivým (nějaký nápadný fyzický znak), a nepůsobil pak nepatřičně a neomaleně tím, že si bude klienta až příliš prohlížet a podobně.

Příjemný, hezký a přitažlivý vzhled u klienta ale může být i problém, protože pokud je klient až příliš atraktivní, mohlo by se stát, že se pracovník dostatečně nesoustředí, nebo bude z klienta přímo v rozpacích.

¹⁰⁵ KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. 6. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 16. ISBN 978-80-262-0528-9.

¹⁰⁶ Viz. ¹⁰⁵

¹⁰⁷ KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. 6. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 17. ISBN 978-80-262-0528-9.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 21

¹⁰⁹ Viz. ¹⁰⁸

- Starý, chudý, postižený

Lidé z této skupiny zaprvé často nebudí v ostatních takové sympatie jako již zmiňovaní lidé mladí, krásní a bohatí, a zadruhé se s nimi pracovníci mohou bát pracovat, hlavně ti mladí. Setkávají se totiž s něčím, co ve svém životě ještě tolik nepoznali (stáří, nemoci, postižení), musí se s tím sami vyrovnat, a zároveň se snažit těmto lidem pomáhat.¹¹⁰

- Nemorální

V této skupině jsou lidé, kteří jednají proti morálním zásadám společnosti (nebo pracovníka), a pracovník s nimi i přesto musí spolupracovat. „*Sociální pracovnice oddělení péče o děti musí často jednat s otcem zneužívajícím vlastní dceru, s lidmi zanedbaného až odpudivého zevnějšku, s bývalým příslušníkem StB.*“¹¹¹ Citovaný text uvádím jako příklad, aby bylo jasné, jaké věci (činy) mohou být (jsou) považovány za nemorální. Ať už jsou nemorální jen pro pracovníka samotného, nebo pro celou společnost.

Pokud pracovník musí pracovat s klientem, jehož jednání je nemorální vůči morálním zásadám pracovníka samotného, nebo celé společnosti, může tento pracovník, pokud není schopen potlačit nepříjemné pocity a neochotu spolupracovat s touto osobou, klienta předat jinému pracovníkovi. Je to lepší způsob řešení situace, než aby s klientem pracoval za každou cenu a promítal do jejich vztahu nesouhlas s jednáním klienta a odpor k jeho činům.

- Může být ze skupiny osob, které pro pracovníka znamenají citlivé místo

Zde nemůže být jmenováno nic konkrétního, protože pro každého pracovníka může být citlivým místem jiná skupina osob.

Z výčtu těchto skupin, a z předešlé informace, že pomáhající pracovník by měl zvládnout mít rád každého, je jasně viditelné, jak náročné je toto povolání na psychiku člověka.

Sociální pracovník by tedy měl zvládnout mít rád každého, naučit se nedávat důraz na první dojem, vyhnout se chybám v sociální percepci, nemoralizovat. To, jak dobře zvládne všechny tyto vyjmenované požadavky splnit, ovlivní i to, jaký bude mít nakonec se svým klientem vztah.

¹¹⁰ KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. 6. vyd. Praha: Portál, 2013, s. 22. ISBN 978-80-262-0528-9.

¹¹¹ Tamtéž, s. 23

5. Systém sociální péče a ochrany sociálně slabých

Každý stát vede svůj systém sociální péče a ochrany sociálně slabých odlišně. Proto jsem se ve své práci rozhodla popsat systém sociálního zabezpečení v České republice a v Německu, pro srovnání.

Obecně se systémem sociálního zabezpečení svých občanů zabývá stát, který také potřebné občany podporuje.

5.1 Systém sociálního zabezpečení v České republice

Systém sociálního zabezpečení v České republice je zajišťován státem, který občany podporuje při situacích/událostech sociálního charakteru.

„Ve Všeobecné deklaraci lidských práv z roku 1948 je mj. uvedeno právo na práci, na vzdělání, na přiměřené pracovní podmínky, na životní úroveň, na rodinu a také na právo na systémovou ochranu při určitých sociálních událostech, což se v české odborné terminologii stále ještě označuje souhrnným termínem sociální zabezpečení.“¹¹² Právo na ochranu při sociálních událostech pramení z lidských práv, na které má v moderní společnosti právo každý.

Do systému sociálního zabezpečení patří v České republice systém sociálního zabezpečení (důchodové, nemocenské pojištění), systém státní sociální podpory, systém pomoci v hmotné nouzi, systém dávek sociální péče pro osoby se zdravotním postižením.

„V České republice bývá sociálním zabezpečením označováno pouze důchodové a nemocenské pojištění, tak jak to vyplývá z pojmosloví zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení ve znění pozdějších předpisů. Nárok na sociální dávky ze státní sociální podpory má nárok pouze ten, kdo splní podmínky dle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře.“¹¹³

V citovaném textu je uvedeno, že nárok na sociální dávky ze státní sociální podpory mají pouze ti občané, kteří splní určité podmínky uvedené v zákonu o státní sociální podpoře. Na dávky státní sociální podpory tedy nemá automaticky nárok každý.

„Nejrozšířenějším pojetím v současné době je sociální zabezpečení ve smyslu souhrnného označení pro všechny sociální instituce poskytující občanům (a za určitých podmínek i cizincům)

¹¹² MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 10. ISBN 978-80-262-0041-3.

¹¹³ Systém sociálního zabezpečení v ČR. *Národní informační centrum pro mládež* [online]. 2015 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.icm.cz/system-socialniho-zabezpeceni-v-cr>

radu (poradenství), ochranu (prevenci), materiální (věcná) a peněžní plnění (dávky), služby a azyl (ústavní péči) k uspokojení jejich sociálních (společností uznaných) potřeb. ¹¹⁴

Sociální zabezpečení tedy není jen systém vyplácení dávek a podpor potřebným občanům, ale také poskytování například poradenství, různých azylů a sociálních služeb. Proto do systému sociálního zabezpečení patří nejen opatření (pojištění, dávky) pro řešení sociálních událostí, ale také zařízení a instituce zabývající se lidmi v tíživé sociální situaci.

Pokud osobu postihne sociální událost, nebo se dostane do tíživé životní situace, má nárok na podporu v této situaci. Sociální pracovníci, pracující v sociálních institucích nebo sociálních zařízeních, poskytnou osobě poradenství, případně zprostředkují pomoc. Také zajistí, aby měl klient přehled o tom, na jaký druh pomoci a podpory má nárok. Pokud klient není schopen si podporu a pomoc zajistit sám, poradí mu, jak který druh podpory a pomoci získat.

5.1.1 Sociální událost

*„Sociální rizika jsou označována také jako sociální událost či sociální příhody.“*¹¹⁵

Sociální událost může být spojena se: špatným zdravotním stavem, změnami v rodině, vysokým věkem, ztrátou zaměstnání, nedostatkem finančních prostředků, ztrátou bydlení.¹¹⁶

*„Stát v sociálních událostech své občany podporuje finančně, věcně nebo službou, aby tak zabránil sociálnímu napětí ve společnosti.“*¹¹⁷ Pokud by k takové podpoře ze strany státu nedocházelo, ve společnosti by vznikaly velké sociální rozdíly, které by vedly k napětí ve společnosti, agresi, závisti mezi lidmi, ve vyhocených situacích by mohlo dojít i k násilí.

Tyto události mohou být buď přechodné, sem patří například nezaměstnanost, mohou ale být i dlouhodobé nebo dokonce trvalé, pokud se jedná například o stáří nebo invaliditu.¹¹⁸

5.1.2 Systém sociálního zabezpečení

Na řešení některých sociálních situací se jedinec může připravit předem. Tato příprava spočívá v tom, že se předem pojistí tím, že odkládá část svých příjmů na pozdější dobu, pro

¹¹⁴ KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 163. ISBN 978-80-7357-276-1.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 161

¹¹⁶ Systém sociálního zabezpečení v ČR. *Národní informační centrum pro mládež* [online]. 2015 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.icm.cz/system-socialniho-zabezpeceni-v-cr>

¹¹⁷ Viz. ¹¹⁶

¹¹⁸ Viz. ¹¹⁶

případ nějaké sociální situace.¹¹⁹ Právě na tomto „odkládání“ části výdělku stojí důchodové a nemocenské pojištění.

- **Důchodové pojištění**

Protože žádný důchodce nemůže zůstat bez finančních prostředků, garantuje základní důchodové pojištění stát.¹²⁰

Důchody, které se poskytované ze základního důchodového pojištění jsou: starobní, plný invalidní, částečný invalidní, vdovský a vdovecký, sirotčí.¹²¹

- **Nemocenské pojištění**

Osoby pobírající dávky nemocenského pojištění jsou osoby, které pracují, jsou tedy výdělečně činné, ale potkala je sociální událost krátkodobého charakteru, jako například těhotenství, úraz, nemoc.¹²²

Z nemocenského pojištění mohou lidé dostat následující dávky: nemocenská, peněžitá pomoc v mateřství, ošetrovné, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.¹²³

5.1.3 Systém státní sociální podpory

Systém státní sociální podpory se zabývá hlavně rodinami s dětmi, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci.

Dávky státní sociální podpory:

- Přídavek na dítě
- Rodičovský příspěvek
- Příspěvek na bydlení
- Porodné
- Pohřebné¹²⁴

5.1.4 Systém pomoci v hmotné nouzi

Tyto dávky jsou poskytovány osobám, které nemají dostatečné finanční prostředky k zajištění životních potřeb. Těmto osobám mohou být poskytnuty následující dávky: příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc.¹²⁵

¹¹⁹ KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007, s. 163. ISBN 978-80-7357-276-1.

¹²⁰ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Systém sociálního zabezpečení v České republice* [online]. 2009, s. 6 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7175/ssz_cr_cz.pdf

¹²¹ Tamtéž, s. 7-8

¹²² Tamtéž, s. 14

¹²³ Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění § 4

¹²⁴ Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění

¹²⁵ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Systém sociálního zabezpečení v České republice* [online]. 2009, s. 31 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7175/ssz_cr_cz.pdf

5.1.5 Systém dávek sociální péče pro osoby se zdravotním postižením

Tyto dávky jsou poskytovány osobám se zdravotním postižením, které mají specifické potřeby v podobě bydlení, pohybu, pomůcek.

Osoby se zdravotním postižením mohou pobírat následující příspěvky:

- Jednorázové příspěvky na opatření zvláštních pomůcek
- Příspěvek na úpravu bytu
- Příspěvek na zakoupení, celkovou opravu, zvláštní úpravu motorového vozidla
- Příspěvek na provoz motorového vozidla
- Příspěvek na individuální dopravu
- Příspěvek na úhradu za užívání bezbariérového bytu a garáže
- Příspěvek úplně nebo prakticky nevidomým občanům.¹²⁶

Myslím si, že na nejzákladnější úrovni je v České republice systém sociálního zabezpečení dobrý, a že funguje uspokojivě. Ovšem pokud se zaměříme na jednotlivce, často si můžeme všimnout, že někdo žije na pokraji chudoby, ačkoliv ho podporuje stát. V ČR se často setkáváme například s pracujícími důchodci, kteří pracují, aby se uživil, ale zároveň zabírají pracovní pozice mladým lidem vstupujícím na trh práce.

Já sama vidím největší problém v nedostatku financí na starobní důchody, a také pro handicapované lidi, kteří potřebují určité specifické zdravotní pomůcky, nebo osobní asistenty, ale platit, nebo doplácet, si většinu musí sami.

5.2 Systém sociálního zabezpečení v zahraničí – Německo

Do systému sociálního zabezpečení v Německu spadá pět druhů pojištění, jsou jimi: „*nemocenské pojištění, pojištění pro případ odkázanosti na dlouhodobou péči, důchodové pojištění, úrazové pojištění a pojištění pro případ ztráty zaměstnání.*“¹²⁷

„*Kromě výše uvedených typů sociálního zabezpečení existuje také státní sociální podpora, minimální dávky pro uchazeče o zaměstnání, podpora ve stáří a v případě snížené výdělečné schopnosti a různé rodinné dávky a příspěvky na bydlení.*“¹²⁸

¹²⁶ Vyhláška 182/1991 Sb.

¹²⁷ EVROPSKÁ KOMISE. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení: v Německu* [online]. 2012, s. 4 [cit. 2016-06-14].

Dostupné z:

http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Germany_cs.pdf

¹²⁸ Viz.

5.2.1 Pojištění pro případ odkázanosti na dlouhodobou péči

V Německu je zaveden zákonem stanovený systém dlouhodobé péče, podle nějž jsou poskytovány dávky určené na dlouhodobou péči, tyto dávky se dělí na věcné a peněžité.¹²⁹

Věcné dávky: úlevová péče, krátkodobá péče, denní i noční péče, domácí péče, ústavní péče.¹³⁰

5.2.2 Úrazové pojištění

Pokud se pojištěné osobě stane pracovní úraz, nebo dostane nemoc z povolání, má nárok na dávky úrazového pojištění. Mezi tyto dávky patří¹³¹ například:

- Lékařská péče
- Dávky na zapojení do pracovního procesu
- Důchod
- Pohřebné

5.2.3 Pojištění pro případ ztráty zaměstnání

V případě ztráty zaměstnání může v Německu jedinec pobírat klasické dávky v nezaměstnanosti, anebo za určitých podmínek pobírat i dávky v nezaměstnanosti II. typu, což je sociální pomoc, která je „zaměřená na řešení potřeb a podmíněná ověřením majetkových poměrů. Její výše se určuje podle pravidel sociální pomoci s cílem zaručit minimální sociální a kulturní úroveň života příjemce.“¹³²

5.2.4 Rodinné dávky

Do rodinných dávek spadají přídavky na děti a rodičovský příspěvek. Přídavky na děti jsou vypláceny na děti do 18 let, po 18 letech dostávají přídavky na děti rodiny, jejichž děti ještě nejsou starší 21 let a jsou zaregistrovány na úřadě práce, děti, které nejsou starší 25 let a studují, nebo na děti, u kterých před dosažením 25 let nastalo postižení.¹³³ Rodičovský příspěvek pobírá matka nebo otec, pokud s dítětem žijí ve společné domácnosti a mohou ho pobírat nejdéle jeden rok.¹³⁴

¹²⁹ EVROPSKÁ KOMISE. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení: v Německu* [online]. 2012, s. 31-32 [cit. 2016-06-14].

Dostupné z:

http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Germany_cs.pdf

¹³⁰ Tamtéž, s. 32

¹³¹ Tamtéž, s. 32

¹³² Tamtéž, s. 27

¹³³ Tamtéž, s. 24

¹³⁴ Tamtéž, s. 24

5.2.5 Nemocenské pojištění

Toto pojištění je dané zákonem, zajišťují ho pojišťovny. Je povinné pro všechny, kteří si za jeden rok práce nevydělají více, než je maximální vyměřovací limit, což ale neplatí u několika kategorií, jako jsou například zaměstnanci z řad soudců, vojáků, státních úředníků.¹³⁵

Nemocní, kteří nedostávají mzdu z důvodu pracovní neschopnosti od zaměstnavatele, pobírají denní peněžitou dávku v nemoci, kterou hradí zdravotní pojišťovna. Během mateřské dovolené jsou pobírány dávky v mateřství / otcovské dávky. Další dávky hrazené na základě placení pojištění jsou dávky v invaliditě (invalidní důchod).¹³⁶

5.2.6 Důchodové pojištění

Opět nutně ze zákona, a na jeho organizaci se podílí: svaz německého důchodového pojištění, regionální úřady německého důchodového pojištění, německé důchodové pojištění pro horníky, železničáře a námořníky, a penzijní fondy pro zemědělce.¹³⁷

Osoby platící důchodové pojištění mají nárok na starobní dávky, vdovský nebo vdovecký důchod, sirotčí důchod (který je vyměřován z důchodu zemřelého rodiče nebo rodičů, plus je k němu připočítán sirotčí příplatek¹³⁸).

Myslím si, že systémy sociálního zabezpečení v ČR a Německu jsou si celkem podobné. Největší rozdíly mezi systémy sociálního zabezpečení vnímám ve výši vyplácených dávek, podpor a důchodů, ve způsobu vyměrování těchto dávek a také v době jejich pobírání.

¹³⁵ EVROPSKÁ KOMISE. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení: v Německu* [online]. 2012, s. 5 [cit. 2016-06-14].

Dostupné z:

http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Germany_cs.pdf

¹³⁶ Tamtéž, s. 11-14

¹³⁷ Tamtéž, s. 5

¹³⁸ Tamtéž, s. 19

6. Zkoumané pojmy

V této kapitole stručně popíšu pojmy, které budu skrze sémantický diferenciál zkoumat v praktické části své práce.

Všechny tyto pojmy budu znova charakterizovat v praktické části práce, kde objasním, co konkrétně u těchto pojmů chci o zkoumaných osobách zjistit.

- **Budoucnost**

Budoucnost tedy to, jak člověk vidí, očekává, představuje si další vývoj svého života.

- **Pravidla**

Pravidla jsou společností uznávaný soubor hodnot, společnost je uznává a vyžaduje jejich dodržování. Pravidla jsou známá také jako regule. Udávají společnosti určitý řád.

- **Peníze**

„Peníze jsou cokoli, co slouží jako běžně přijímaný prostředek směny či placení. Za peníze se dá obecně považovat jakákoliv věc, která je přijímána výměnou za zboží nebo vypořádání dluhů.“¹³⁹

Penězi rozumíme platidlo, které můžeme směňovat za různé věci nebo služby.

- **Osobnost**

„Termínem osobnost zpravidla označujeme člověka se všemi jeho psychickými, biologickými a sociálními znaky. Osobnost je jedinečné, neopakovatelné, dynamické a harmonické spojení fyzických a psychických vlastností jedince. Neexistují dva naprosto stejní jedinci.“¹⁴⁰

Osobnost každého člověka je jiná, v mé práci je důležité sebepojetí, jak jedinec vidí sám sebe.

- **Vztahy s lidmi**

Vztahy s okolím, ať už pozitivní nebo negativní, ovlivňují nejen jedince samotného, ale mají vliv i na jeho okolí a na to, jak bude jedinec ve společnosti přijímán.

- **Vzdělání**

Vzdělání je souhrn dovedností, návyků, postojů a vědomostí, které si jedinec osvojuje v průběhu celého svého života, protože je to celoživotní proces. Vzdelání je podstatnou složkou socializace člověka.

¹³⁹ Měna a peníze. *Finance* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/menove-ukazatele/penize/>

¹⁴⁰ STREJČEK, Jindřich. Osobnost 1.: pojem a podstata, utváření, formování. In: *Metodický portál: inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 2009 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Kabinet/Ucebni_texty/Psychologie_pro_st%C5%99edn%C3%AD_%C5%A1koly/Osobnost_1._-_pojem_a_podstata,_utv%C3%A1%C5%99en%C3%AD,_formov%C3%A1n%C3%AD

- **Pomoc od okolí**

„Obecně se jedná o aktivní spoluúčast při dosahování nějakého cíle nebo odvracení nebo odstraňování nežádoucích následků.“¹⁴¹ Pomoc od jiných lidí je tedy poskytována druhým proto, aby mohli dosáhnout svého určeného cíle, nebo aby nenastaly nějaké nežádoucí situace.

- **Emoce**

Emoce jsou subjektivně prožívané pocity, které se navenek projevují změnami ve výrazu obličeje, fyziologickými změnami a vedou člověka k určitému chování.¹⁴² Jako subjektivní jsou chápány proto, že u jednoho člověka může určitá emoce vyvolat jiný pocit a jinou reakci, než u člověka druhého.

- **Stres**

Stresu se v práci věnuji v samostatné kapitole, zde tedy jen zopakuji, že stres je stav, kdy naše tělo reaguje na nějakou zátěž.

- **Zodpovědnost**

Zodpovědnost znamená, že každá osoba nese důsledky za své chování, jednání a za své skutky.

¹⁴¹ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. METODICKÝ POKYN ŘEDITELE ODBORU POSUDKOVÉ SLUŽBY: pro posudkové komise MPSV. In: *MPSV* [online]. 2014, s. 3 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/19744/pokyn.pdf>

¹⁴² Emoční inteligence: Co jsou to emoce? In: *PROŽIVOT* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.prozivot.info/emocni-inteligence/co-jsou-emoce>

7. Výzkumné šetření

V této kapitole se práce bude zabývat výzkumným šetřením. Kromě výsledků šetření a hlavní výzkumné otázky zde rozeberu i zvolenou metodu výzkumu, hypotézy a cíle výzkumu.

7.1 Současný stav problematiky

Podle mého názoru se v současné době moc neřeší, zda například sociální pracovník má všechny předpoklady pro to, stát se sociálním pracovníkem. Kromě předpokladů kvalifikace, ty se samozřejmě obejít nedají, jsou dány zákonem, pracovník musí mít příslušené vzdělání. Mám na mysli spíše předpoklady osobnostní. Myslím si, že osobnostní předpoklady jsou při práci sociálního pracovníka mnohem důležitější, než předpoklady kvalifikační. Pro mě osobně je hodnotnější, pokud má sociální pracovník lidský přístup, schopnost empatie, smysl pro humor a schopnost jednat s lidmi lidsky, ale zároveň autoritativně a tak, aby měli pocit, že právě tento člověk je schopný jim pomoci.

V současné době se tedy sociálním pracovníkem může stát každý s dostatečným vzděláním na tuto pozici. Osobnostní předpoklady sociálního pracovníka může posoudit jeho zaměstnavatel, při pohovoru a při sledování jeho práce s lidmi, ale před přijetím pracovníka nemůže plně posoudit jeho schopnosti, dovednosti a tedy ani to, zda má dostatek předpokladů v osobnostní rovině, na výkon tohoto povolání.

V mé práci se odkazuji na teorii determinismu, tedy že každý člověk je k něčemu předurčen tím, jaký je. Myslím si, že právě tak je tomu i u klientů sociálních pracovníků. Ve svém okolí má každý nějakého člověka, o kterém již nějakou dobu mohl předpokládat, že je možné, že se dostane do problémů. Každé skupině lidí přisuzujeme určité znaky, a podle těch k těmto skupinám řadíme další lidi. Stejně tak to vidím i u klientů sociálních pracovníků, anebo u lidí pracujících mimo sociální sféru. Pokud mám ve svém okolí někoho, kdo nemá rád lidi a straní se jich, nebudu předpokládat, že se stane například sociálním pracovníkem.

Celkově mi v naší společnosti chybí dostatečná prevence. Prevence v tom smyslu, že určité znaky osobnosti jsou jasné již u dětí a dospívajících, ale není dostatek pozornosti ze strany okolí a institucí, které by s těmito znaky osobnosti pracovaly. Podle mého názoru by se dalo mnoha situacím a pozdějším životním komplikacím předejít právě vhodně zaměřenou prevencí. A zároveň by se mnoho lidí mohlo nasměrovat tam, kde podle svých schopností, dovedností a osobnostních předpokladů budou užiteční a vhodní právě oni, namísto toho, aby byli ponecháni zcela volně své volbě i přesto, že nevědí co dál. Právě z této nevědomosti a nevyužitelnosti svých možností, myslím si, pramení mnoho špatného, co poté jedinec v životě udělá, nebo prožije. Mohlo by se zdát, že trvám na tom, aby byl člověk nucen dělat to, na co se dokonale

hodí, ale tak to není. Má myšlenka je taková, že směřován tam, kam se skvěle hodí, by měl být člověk až potom, nemá-li nějaké své vlastní zájmy a opravdu neví, co dělat a kde se realizovat.

To, jak chápání pojmů (psychologických a sociologických) a znaky osobnostní, ovlivňují člověka a jeho postavení ve společnosti (v mé práci z hlediska tří skupin – sociální pracovník, klient sociálního pracovníka, pracující mimo sociální sféru), se budu snažit zjistit ve své práci.

7.2 Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je srovnat chápání pojmů u tří skupin lidí – u sociálních pracovníků, jejich klientů a pracujících mimo sociální sféru. Touto komparací chci zjistit, zda to, jak tyto lidé chápou různé pojmy, ovlivňuje to, v jaké ze tří testovaných skupin lidí se nacházejí. Zajímá mě tedy to, zda jsou tím, jak chápou sociologické a psychologické pojmy, předurčení k tomu, aby skutečně byli v té skupině dotazovaných, ve které jsou.

7.2.1 Výzkumná otázka

Hlavní výzkumná otázka

- Ovlivňuje to, jak lidé chápou pojmy, jejich budoucí zaměstnání a současnou životní situaci?

Dílčí cíle výzkumu

Zajímá mě, zda:

- Může chápání pojmů vysvětlit to, že jsou lidé předurčení k tomu, aby se svým jednáním dostali do nepříznivé životní situace?
- Může chápání pojmů vysvětlit to, že jsou lidé předurčení k práci sociálního pracovníka?

7.2.2 Hypotézy

U metody sémantického diferenciálu se obvykle výsledky výzkumu interpretují v umístění pojmů do sémantického prostoru, ale protože se jedná o kvantitativní výzkum, zvolila jsem si k výzkumu kromě klasického vyhodnocení sémantického diferenciálu i několik hypotéz.

Hypotéza H1: Klienti sociálních pracovníků prožívají silnější stres, než sociální pracovníci.

Hypotéza H2: Pracující mimo sociální sféru považují vzdělání za hodnotnější, než klienti sociálních pracovníků.

Hypotéza H3: Sociální pracovníci považují vzdělání za hodnotnější, než klienti sociálních pracovníků.

Hypotéza H4: Sociální pracovníci považují vzdělání za hodnotnější, než pracující mimo sociální sféru.

Hypotéza H5: Sociální pracovníci považují pomoc za rychlejší, než klienti sociálních služeb.

Hypotéza H6: Pracující mimo sociální sféru považují pomoc za rychlejší, než sociální pracovníci.

7.2.3 Zkoumané pojmy

Pojmy, zkoumané v této práci, jsem stručně charakterizovala již v kapitole číslo 6.

V této podkapitole uvedu protiklady, které byly u jednotlivých pojmů v dotazníku, aby bylo vidět, na co jsem se respondentů dotazovala. U všech pojmů mě zajímalo, jak je vidí respondenti ze svého pohledu, co pro ně znamenají. Všechny tyto pojmy také porovnáám v sémantickém prostoru, aby bylo patrné, zda a nakolik se od sebe liší umístění pojmů u jednotlivých skupin respondentů.

Budoucnost

hodnotná x bezcenná	veselá x smutná
příjemná x nepříjemná	krásná x ošklivá
klidná x divoká	

Pravidla

dobrá x špatná	silná x slabá
hodnotná x bezcenná	příjemná x nepříjemná
aktivní x pasivní	

Peníze

dobré x špatné	hodnotné x bezcenné
příjemné x nepříjemné	blízké x vzdálené

Osobnost

Krásná x ošklivá	veselá x smutná
dobrá x špatná	aktivní x pasivní
silná x slabá	klidná x divoká
zdravá x nemocná	

Vztahy s lidmi

Dobré x špatné	silné x slabé
hodnotné x bezcenné	příjemné x nepříjemné
veselé x smutné	dlouhé x krátké.

Vzdělání

Dobré x špatné	hodnotné x bezcenné
lehké x těžké	blízké x vzdálené

Pomoc od okolí

Dobrá x špatná	hodnotná x bezcenná
příjemná x nepříjemná	blízká x vzdálená
rychlá x pomalá	

Emoce

Dobré x špatné	silné x slabé
tiché x hlasité	rychlé x pomalé
veselé x smutné	klidné x divoké

Stres

Dobry x špatny	velký x malý
silný x slabý	příjemný x nepříjemný
nenáročný x náročný	lehký x těžký

Zodpovědnost

Dobré x špatné	hodnotné x bezcenné
příjemné x nepříjemné	uvolněné x napjaté
nenáročné x náročné	lehké x těžké

7.3 Metodologie práce

Protože mě zajímalo, jak lidi chápou různé psychologické a sociologické pojmy, a zda toto chápání pojmů nějak ovlivňuje jejich současnou životní situaci, rozhodla jsem se celý výzkum realizovat pomocí metody sémantického diferenciálu.

7.3.1 Popis metody

Metoda sémantického diferenciálu patří mezi metody kvantitativního výzkumu. Touto metodou se o respondentech dozvíme, jak vnímají jednotlivá slova, konkrétně jak vnímají konotativní význam slova.

Slovo má dva významy, denotativní a konotativní. Denotativní význam slova, je význam všeobecně platný, slovo má stejný význam pro celou společnost. Konotativní význam slova je takový význam, který má dané slovo pro konkrétního člověka, jedná se o subjektivní, osobní význam slova. Každý člověk si tedy pod jednotlivým slovem může představit něco, byť jen trochu, odlišného. Jako příklad mohu uvést slovo židle. Obecně si pod židlí každý představí

předmět, na kterém se dá sedět. To je denotativní význam slova židle. Někdo si dále pod slovem židle představí kus dřevěného nábytku, někdo železnou konstrukci a podobně. Tento význam slova je tedy konotativní.

Jako autor metody sémantického diferenciálu bývá uváděn Charles E. Osgood.

„Osgood a spolupracovníci na základě mnoha studií realizovaných na různých vzorcích zjistili, že at' jde o jakýkoli pojem, člověk si ho umísťuje do svého vlastního sémantického prostoru na základě posuzování tohoto pojmu především z tří aspektů: hodnotící dimenze, dimenze potence a dimenze aktivity.“¹⁴³ Sémantický prostor je prostor, do kterého si každý člověk významově umísťuje pojmy, které zhodnotil z hlediska tří faktorů.

- 1. Faktor hodnocení – faktor hodnocení vypovídá o tom, jak je pojem hodnocen a posuzován, jestli je dobrý, zlý, příjemný, nepříjemný¹⁴⁴
- 2. Faktor potence – faktor potence, také nazýván jako faktor síly, uvádí, zda je pojem dominantní nebo nevýrazný, udává tedy informaci o energetickém náboji pojmu
- 3. Faktor aktivity – faktor aktivity, jak je z názvu patrné, udává informace o tom, jak je pojem aktivní, rychlý, a podobně

To, jak se pojmy umístí do sémantického diferenciálu, zjistí výzkumník pomocí dotazníku, ve kterém u každého zkoumaného pojmu uvede několik protikladných dvojic adjektiv, mezi kterými je několikastupňová škála. Respondent poté u každé škály uvádí, nakolik se přiklání k jednomu z adjektiv.

„Výběr adjektiv pro sémantický diferenciál by měl splňovat dva požadavky: reprezentativnost, relevantnost.“¹⁴⁵ U požadavku reprezentativnosti adjektiv to znamená, že výzkumník musí předem vědět, do kterého faktoru dvojice adjektiv patří, u relevantnosti adjektiv je zase potřeba, aby se vybraná adjektiva vztahovala ke zkoumanému pojmu.¹⁴⁶

Sémantický diferenciál má několik možností vyhodnocení. Jsou jimi „analýza odpovědí na úrovni jednotlivých položek (adjektiv), analýza odpovědí na úrovni jednotlivých dimenzí, analýza odpovědí na základě hodnocení globální podobnosti.“¹⁴⁷ Já jsem se rozhodla získaná data analyzovat všemi třemi způsoby.

¹⁴³ FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: Jak zkoumat lidskou duši*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, s. 190. ISBN 80-7178-367-6.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 191

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 191

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 192

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 192

7.3.2 Sběr dat, zpracování dat, respondenti

Základní soubor mého výzkumu tvořili sociální pracovníci, jejich klienti a pracující mimo sociální sféru. Z těchto skupin lidí jsem poté udělala záměrným anketním výběrem výzkumný soubor. Anketní výběr proto, že jsem dotazníky rozeslala na příslušná místa, a kdo byl ochoten, ten je vyplnil, každý se tedy rozhodoval sám, zda se výzkumu zúčastní nebo nezúčastní.

Dotazník, který byl tvořen deseti pojmy, které pod sebou měly protikladné dvojice adjektiv se sedmistupňovou škálou, jsem měla k dispozici v papírové, i elektronické podobě. Papírové dotazníky jsem dala k dispozici sociálním pracovnícům OSPODU v Poděbradech, terénní sociální pracovníci Centra sociálních zdravotních služeb Poděbrady, sociální pracovníci na oddělení dávek hmotné nouze Úřadu práce v Lysé nad Labem. Tyto pracovnice dotazníky vyplnily, předaly spolupracovníkům a také dávaly k dispozici klientům.

Dotazníky pro pracující mimo sociální sféru jsem nejčastěji rozesílala v elektronické podobě, pro rychlejší získání výsledků. Nejvíce odpovědí mám od IT specialistů, pracovníků živících se jako grafici anebo jako pracovníci banky.

Ke zpracovávání dat jsem využívala tabulkový procesor Microsoft Excel, do kterého jsem všechna získaná data zapisovala, a následně využívala funkcí, které Excel nabízí, k jejich zpracování a počítání s nimi.

7.3.3 Předvýzkum

Protože jsem s metodou sémantického diferenciálu neměla dostatek zkušeností, a nebyla jsem si jistá, zda je můj dotazník sestaven smysluplně, a zda respondenti pochopí, co po nich v dotazníku chci, realizovala jsem předvýzkum.

Před realizací předvýzkumu jsem se obávala, že mi respondenti budou odpovídat pouze zaškrtnutím středních hodnot škály, ale při vyhodnocování předvýzkumu se ukázalo, že mé obavy se nepotvrdily. Dotazník jsem rozdala jen velmi malému vzorku – vyplnilo mi jej pouze 5 přátel, ale i přes takto malý počet lidí jsem z předvýzkumu vyhodnotila, jak mám pozměnit dotazník.

Důležitým výsledkem předvýzkumu bylo to, že jsem přehodnotila uspořádání protikladných dvojic adjektiv. Aby byly výsledky výzkumu správné, musí být adjektiva s kladným hodnocením (nábojem) na jedné straně, a adjektiva s negativním nábojem na straně druhé. Což mi došlo až při vyhodnocování výsledků z předvýzkumu. Dala jsem tedy adjektiva s kladným nábojem na levou stranu, na škále nejbliže k 1, a adjektiva s negativním nábojem na stranu pravou, na škále nejbliže k 7.

Dále jsem odstranila adjektiva, která se ukázala jako zbytečná, nebo nepochopená. Po uvážení jsem nakonec z dotazníku odstranila i pár celých pojmů, protože by pak vyhodnocování výsledků bylo až příliš zdlouhavé, pracné, a odstraněné pojmy ani nebyly stěžejní pro cíle mého výzkumu.

Z původních 13 pojmů, mi po předvýzkumu zbylo pojmů 10. U pojmů jsem původně měla až příliš protikladných dvojic adjektiv, které o ničem nevypovídaly, nechávala jsem tedy u každého pojmu opravdu pouze základní protikladné dvojice adjektiv.

7.4 Analýza a interpretace dat

Celkem jsem měla 150 dotazníků, pro každou skupinu respondentů 50. Mohlo by se zdát, že počet dotazníků je malý, ale sehnat dostatečné množství klientů sociálních pracovníků pro výzkum bylo velmi těžké. Proto jsem nejdříve počkala, kolik dotazníků se mi od klientů vrátí, a jejich počtu jsem přizpůsobila počty ostatních skupin, protože jsem potřebovala, aby skupiny byly mezi sebou porovnatelné, a jejich počty tedy byly alespoň podobné. Respondentů celkem bylo 128, celková návratnost dotazníků byla 85,3%.

U klientů sociálních pracovníků se mi vrátilo dotazníků 38, 3 jsem vyřadila, u dvou byly vynechány odpovědi na celé dva pojmy, u třetího klient nejspíše nepochopil zadání a zaškrtoval u sedmistupňové škály místo jednoho čísla čísel několik. Zbýlých 12 dotazníků se mi vrátilo prázdných. Návratnost dotazníku byla u této skupiny 76%.

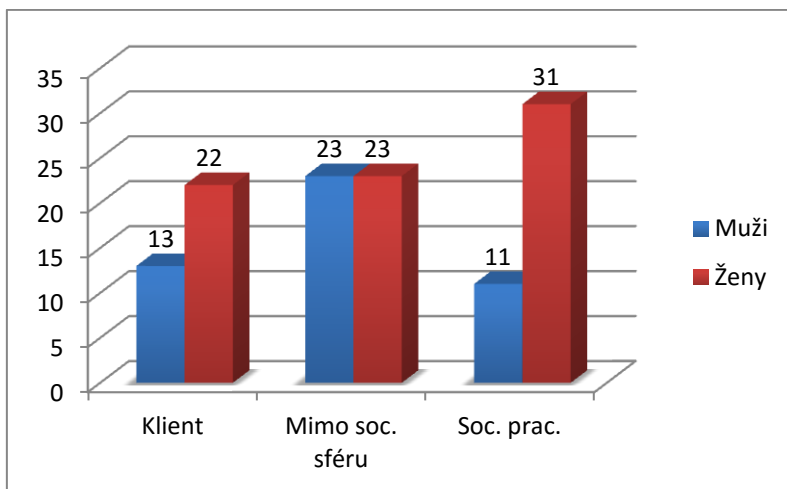
U sociálních pracovníků byla návratnost dotazníku 86%, z 50 dotazníků se jich vrátilo vyplněných 43, dva ale byly vyřazeny, protože nebyla vyplněna jedna stránka dotazníku, sociální pracovnice ji asi přehlédla.

U pracujících mimo sociální sféru byla návratnost dotazníku 94%. Vrátilo se jich 47, jeden byl vyřazen, protože respondent dotazník nebral vážně a do kolonek věk a pohlaví zapisoval nemístné komentáře a u celého dotazníku vyplnil hodnotu 1.

Kapitolu analýza a interpretace dat rozdělím na další podkapitoly, kde vyhodnotím data z hlediska metody sémantického diferenciálu, a další podkapitolou bude vyhodnocení dat z hlediska potvrzení nebo zamítnutí mnou stanovených hypotéz.

Před samotným vyhodnocováním výsledků uvádím graf č. 1, na kterém je vidět zastoupení mužů a žen v každé ze skupin respondentů. Celkem se výzkumu zúčastnilo 76 žen a 47 mužů. U skupiny pracujících mimo sociální sféru byl počet žen a mužů vyrovnaný, u zbývajících dvou skupin vždy převažovaly ženy, u skupiny sociálních pracovníků bylo ženské zastoupení o hodně vyšší.

Graf 1: Zastoupení mužů a žen v jednotlivých skupinách

Zdroj: Vlastní zpracování

7.4.1 Vyhodnocení sémantického diferenciálu

Abych mohla začít s vyhodnocováním dat, která jsem získala, bylo nutné nejdříve rozdělit protikladná adjektiva do faktorů. Já jsem si vybrala protikladná adjektiva z tabulky, která obsahuje seznam původních 50 adjektiv od Charlese Osgooda. V této tabulce je u adjektiv i označeno, do kterého faktoru spadají. Nemusela jsem tedy rozdělení do faktorů počítat.

Faktor hodnocení → veselý x smutný příjemný x nepříjemný
krásný x ošklivý klidný x divoký
dobrý x špatný blízký x vzdálený
zdravý x nemocný uvolněný x napjatý
hodnotný x bezcenný

Faktor potence → silný x slabý dlouhý x krátký
lehký x těžký tichý x hlasitý
velký x malý

Faktor aktivity → aktivní x pasivní rychlý x pomalý
nenáročný x náročný

Po rozdělení položek do faktorů, jsem spočítala průměrné hodnoty položek a pojmů podle faktorů, a vypočítala jsem jejich směrodatné odchylky. Tyto výpočty jsem prováděla u každé skupiny respondentů zvlášť.

KLIENT SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

Průměrné hodnoty jednotlivých položek u klientů sociálního pracovníka uvedu v následujících tabulkách. Každý sloupek tabulky představuje vždy jeden pojem. Políčka v tabulce jsou barevná podle toho, do jakého faktoru spadala konkrétní položka. Faktor hodnocení je označen modře, faktor potence zeleně, faktor aktivity růžově.

Tabulka 1: Průměrné hodnoty položek, klient sociálního pracovníka

	Budoucnost	Pravidla	Peníze	Osobnost	Vztahy
1.	3,942857	3,8	1,714286	3,628571	3,257143
2.	3,914286	3,685714	1,8	3,457143	3,714286
3.	4,142857	3,857143	2,114286	3,057143	3,914286
4.	3,914286	4,114286	5,171429	3,628571	3,942857
5.	3,857143	3,8		3,628571	4,085714
6.				3,314286	3,228571
7.				3,428571	

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 2: Průměrné hodnoty položek, klient sociálního pracovníka

	Vzdělání	Pomoc	Emoce	Stres	zodpovědnost
1.	2,628571	1,542857	4,228571	5,342857	4,857143
2.	3	1,742857	4,057143	1,885714	4,228571
3.	3,257143	1,857143	4,428571	2,371429	5,285714
4.	3,571429	5,485714	3,885714	5,657143	4,028571
5.		5,542857	3,914286	5,171429	4,714286
6.			3,942857	5,885714	4,628571

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce číslo jedna a dvě můžeme vidět, jaké byly průměrné odpovědi klientů. U pojmů budoucnost a pravidla bylo hodnocení respondentů většinou okolo hodnoty 4, není zde tedy žádné výrazné hodnocení pozitivní nebo negativní. Pojem peníze byl průměrně hodnocen číslem 2, pouze poslední položka (blízké x vzdálené) má průměrné hodnocení 5, tedy výrazně blíže k negativnímu náboji položky. Osobnost, vztahy i vzdělání jsou hodnoceny opět spíše středními hodnotami, tedy 3 a 4. Pojem pomoc je vnímán spíše pozitivně, ale v posledních dvou položkách (blízká x vzdálená, rychlá x pomalá) převažuje negativní adjektivum. Stres je

hodnocen spíše negativně, a zodpovědnost se pohybuje okolo hodnoty 4, blíže k negativnějšímu náboji protikladů.

Z těchto tabulek můžeme například vyvodit, že pomoc je pro klienty hodnotná a příjemná, ale zároveň vzdálená a pomalá. Stejně tak peníze, jsou dobré, hodnotné, příjemné, ale vzdálené. Svou osobnost klienti nehodnotí výrazně pozitivně ani negativně, pohybují se spíše okolo středových hodnot.

To, jak se odpovědi respondentů u jednotlivých faktorů lišily, je znázorněno v tabulce číslo 3 pomocí sloupku se směrodatnou odchylkou.

Tabulka 3: Průměrné hodnoty faktorů a směrodatné odchylky u skupiny KLIENT SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

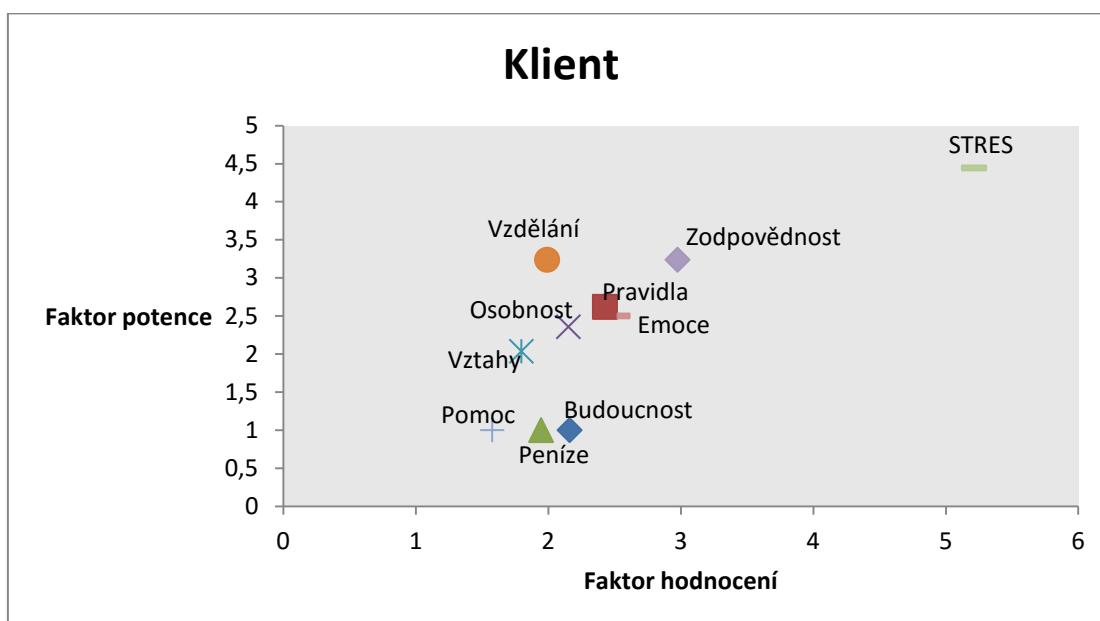
Faktor Pojem	Faktor hodnocení		Faktor potence		Faktor aktivity	
	Průměrná hodnota	Směrodatná odchylka	Průměrná hodnota	Směrodatná odchylka	Průměrná hodnota	Směrodatná odchylka
Budoucnost	3,954286	1,556658	X	X	X	X
Pravidla	3,92381	1,679602	3,685714	1,693785	3,8	1,58671
Peníze	2,7	1,925594	X	X	X	X
Osobnost	3,377143	1,71053	3,628571	1,395069	3,628571	1,767113
Vztahy	3,8	1,747352	3,471429	1,758799	X	X
Vzdělání	3,066667	1,539647	3,257143	1,820518	X	X
Pomoc	2,657143	2,002773	X	X	5,542857	1,54049
Emoce	4,028571	1,602025	4,242857	1,654469	3,885714	1,693785
Stres	5,5	1,212854	3,380952	2,141086	5,171429	0,984758
Zodpovědnost	4,6	1,703994	4,628571	1,610366	4,714286	1,724758

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce číslo tři je jasně vidět, jaké průměrné hodnoty přiřazují klienti sociálního pracovníka k pojmům. U faktoru hodnocení, který udává informace o tom, jak je pojem posuzován a v literatuře bývá často označován jako faktor nejdůležitější, je patrné, že klienti nejvíce negativně hodnotí pojem stres, zodpovědnost a emoce.

Znázornění chápání pojmů v sémantickém prostoru jsem zaznamenala pouze u dvou faktorů, u faktoru hodnocení a faktoru potence, udělala jsem tedy 2D sémantický prostor. V grafu číslo dvě by tedy mělo být vidět, jak hodně jsou od sebe jednotlivé pojmy vzdálené. Významově blízké jsou si ohledně faktorů hodnocení a potence například pojmy pravidla a emoce, všem pojmům nejvzdálenější je pojem stres. Nejsm si ale jistá, jak hodně by se vzdálenosti mezi pojmy v tomto prostoru změnily, kdybych zvládla udělat 3D sémantický prostor a pojmy zaznamenat i s faktorem aktivity.

Graf 2: 2D sémantický prostor u klientů sociálních pracovníků

Zdroj: Vlastní zpracování

Vzdálenost mezi těmito pojmy lze vyjádřit i číselně, výpočtem tzv. D-statistiky.

Tabulka 4: D-statistika, klient sociálních služeb

	B	PR	PE	OS	VZ	VZDĚ	PO	EM	ST	ZO
BU	X X	0,27105 2	2,76213 4	0,95490 1	0,10690 4	0,94285 7	2,97321 4	0,22857 1	1,8	1,45686 2
PR		XX	3,54711 7	0,76451 9	0,57285 5	1,45153	3,82878 5	0,56712 7	2,54718 7	1,62103 5
PE			XX	1,34285 7	3,19284 9	2,19907 2	0,44446 7	2,51428 5	5,07132 8	5,08266 3
OS				XX	0,66516 8	0,42857 2	1,51428 6	1,46969 3	2,60861 9	1,8
VZ					XX	1,10951 4	3,46469 1	1,04432 3	3,01533 5	2,11235 4
VZDĚ						XX	2,53449 6	1,6	3,77845 7	2,89080 2
PO							XX	3,15581 7	5,37401 2	5,37758
EM								XX	2,02070 9	0,62857 2
ST									XX	1,47080 4
ZO										XX

Zdroj: Vlastní zpracování

V této tabulce číslo 4 je vypočítána D-statistika, která ukazuje, jak jsou od sebe pojmy v sémantickém prostoru vzdálené. Aby se mi vešla na stránku celá tato tabulka, musela jsem pojmy napsat ve zkratkách, ale jedná se stále o ty samé zkoumané pojmy.

Z tabulky lze vyčíst, že nejdálší pojmy jsou například pomoc a stres (5,37), dále peníze a zodpovědnost (5,08), nebo stres a peníze (5,07). Nejbližší jsou si naopak pojmy emoce a budoucnost (0,22), budoucnost a pravidla (0,27), nebo budoucnost a pomoc (0,29).

SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK

Následující tabulky uvádí průměrné hodnoty jednotlivých položek u sociálních pracovníků. Každý sloupec tabulky představuje vždy jeden pojem. Políčka v tabulce jsou barevná podle toho, do jakého faktoru spadala konkrétní položka. Faktor hodnocení je označen modře, faktor potence zeleně, faktor aktivity růžově.

Tabulka 5: Průměrné hodnoty položek, sociální pracovník

	Budoucnost	Pravidla	Peníze	Osobnost	Vztahy
1.	1,97619	2,047619	1,619048	2,166667	1,666667
2.	2,071429	2,619048	1,809524	2	2,095238
3.	2,166667	2,214286	1,595238	2,071429	1,857143
4.	2,690476	3,02381	2,761905	2,5	1,880952
5.	1,904762	3,02381		2,357143	1,785714
6.				2,642857	1,97619
7.				1,880952	

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 6: Průměrné hodnoty položek, sociální pracovník

	Vzdělání	Pomoc	Emoce	Stres	zodpovědnost
1.	1,571429	1,452381	2,142857	5,238095	2,738095
2.	1,666667	1,547619	2,261905	4,357143	2,619048
3.	3,238095	1,52381	2,738095	4,214286	2,928571
4.	2,738095	1,785714	2,357143	5,190476	3,619048
5.		2,238095	2,52381	5,142857	3,357143
6.			2,904762	4,761905	3,238095

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce číslo jedna a dvě můžeme vidět, jaké byly průměrné odpovědi sociálních pracovníků.

Na průměrných hodnotách položek je v tabulkách 5 a 6 vidět, že respondenti ze skupiny sociálních pracovníků volili u adjektiv spíše pozitivní z protikladů, tedy protiklad s pozitivním nábojem. Středové a více negativně zaměřené protiklady volili pouze u pojmu stres.

To, jak se odpovědi respondentů u jednotlivých faktorů lišily, je znázorněno v tabulce číslo 7 pomocí sloupku se směrodatnou odchylkou.

Tabulka 7: Průměrné hodnoty faktorů a směrodatné odchylky u skupiny SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK

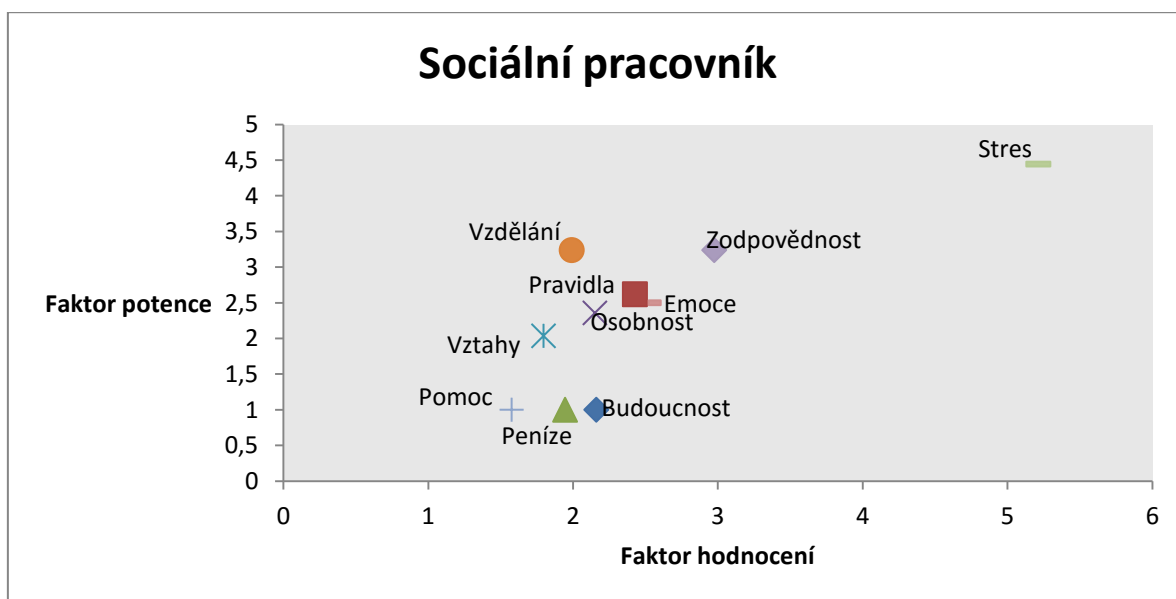
Faktor	Faktor hodnocení		Faktor potence		Faktor aktivity	
	Průměrná hodnota	Směrodatná odchylka	Průměrná hodnota	Směrodatná odchylka	Průměrná hodnota	Směrodatná odchylka
Budoucnost	2,161905	1,120695	X	X	X	X
Pravidla	2,428572	1,229169	2,619048	1,305754	3,02381	1,489608
Peníze	1,946429	1,062473	X	X	X	X
Osobnost	2,152381	1,163898	2,357143	1,185716	2,5	1,087624
Vztahy	1,797619	0,823019	2,035714	0,962507		
Vzdělání	1,992064	1,169588	3,238095	1,55876	X	X
Pomoc	1,577381	0,769921	X	X	2,238095	1,031445
Emoce	2,52381	1,256753	2,5	1,303378	2,357143	1,284455
Stres	5,214286	1,613732	4,444445	1,450824	5,142857	1,523338
Zodpovědnost	2,976191	2,070472	3,238095	1,077701	3,357143	1,185716

Zdroj: Vlastní zpracování

Z hlediska hodnocení pojmů faktorem hodnocení jsou všechny pojmy hodnoceny kladným nábojem, tedy až na pojem stres, ten je hodnocen spíše negativně (5,12). U faktoru potence se hodnoty pohybují okolo 2, 3 a středové hodnoty 4.

Stejně jako u klientů sociálních pracovníků, i u sociálních pracovníků jsem zobrazení pojmů v sémantickém prostoru udělala pouze z faktoru hodnocení a z faktoru potence, tedy 2D sémantický prostor. V grafu je vidět, že nejvzdálenější všem pojmům je opět stres, stejně jako tomu bylo u klientů sociálních pracovníků.

Graf 3: 2D sémantický prostor u sociálních pracovníků

Zdroj: Vlastní zpracování

Vzdálenost mezi těmito pojmy lze vyjádřit i číselně, výpočtem tzv. D-statistiky.

Tabulka 8: D-statistika, sociální pracovník

	BU	PR	PE	OS	VZ	VZDĚ	PO	EM	ST	ZO
BU	XX	1,14409 7	0,35154 3	0,19777 7	0,39983	0,30952 3	0,57340 9	0,41649 7	3,28571 4	1,20890 5
PR		XX	1,54542	0,58612 1	1,36131 4	0,72570 2	1,74606 8	0,36962 3	4,17353 1	0,80601 5
PE			XX	0,45238 1	0,29354 3	0,15245 5	1,02685 1	0,52380 9	5,10129 8	1,91973 2
OS				XX	0,52758 4	0,5	0,61904 8	0,59761 5	3,67107	0,66666 6
VZ					XX	0,21295 9	0,51891 6	0,89404 7	5,31021 8	1,68106
VZ D						XX	0,96714 8	0,57142 8	3,97069 7	1,50603 4
PO							XX	0,70066 4	5,27030 1	2,18503 4
EM								XX	3,65954 8	0,59523 8
ST									XX	4,10816 1
ZO										XX

Zdroj: Vlastní zpracování

V této tabulce číslo 8 je vypočítána D-statistika, která ukazuje, jak jsou od sebe pojmy v sémantickém prostoru vzdálené. Pojmy jsou v tabulce opět napsány ve zkratce.

Z tabulky lze vyčíst, že nejvzdálenější pojmy jsou například pomoc a stres (5,27), dále peníze a stres (5,10), nebo stres a vzdělání (5,31). Nejbližší jsou si naopak pojmy osobnost a budoucnost (0,19), nebo vzdělání a peníze (0,15).

PRACUJÍCÍ MIMO SOCIÁLNÍ SFÉRU

Následující tabulky uvádí průměrné hodnoty jednotlivých položek pracujících mimo sociální sféru. Každý sloupek tabulky představuje vždy jeden pojem. Políčka v tabulce jsou barevná podle faktoru položky, rozřazení je stejné jako u předchozích skupin.

Tabulka 9: Průměrné hodnoty položek, pracujících mimo sociální sféru

	Budoucnost	Pravidla	Peníze	Osobnost	Vztahy
1.	1,913043	2,347826	2,26087	1,913043	2
2.	1,891304	3,978261	1,869565	1,543478	2
3.	1,717391	2,76087	1,847826	1,847826	1,652174
4.	3,391304	3,76087	2,847826	2,543478	1,913043
5.	1,76087	2,73913		2,456522	1,782609
6.				2,847826	1,869565
7.				1,891304	

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 10: Průměrné hodnoty položek, pracující mimo sociální sféru

	Vzdělání	Pomoc	Emoce	Stres	zodpovědnost
1.	1,434783	1,782609	2,195652	4,934783	1,934783
2.	1,565217	1,673913	2,652174	3,152174	2,391304
3.	3,369565	1,717391	3,456522	3,869565	3,391304
4.	2,717391	2,369565	2,456522	5,565217	3,978261
5.		3,130435	1,934783	4,521739	4,608696
6.			3,152174	4,282609	4,586957

Zdroj: Vlastní zpracování

V tabulce číslo devět a deset můžeme vidět, jaké byly průměrné odpovědi pracujících mimo sociální sféru.

Na průměrných hodnotách položek je v tabulkách vidět, že respondenti ze skupiny pracujících mimo sociální sféru volili u adjektiv spíše pozitivní z protikladů, hodně také volili středové hodnoty, jako jsou čísla 3 a 4.

To, jak se odpovědi respondentů u jednotlivých faktorů lišily, je znázorněno v tabulce číslo 11 pomocí sloupku se směrodatnou odchylkou.

Tabulka 11: Průměrné hodnoty faktorů a směrodatné odchylky u skupiny PRACUJÍCÍ MIMO SOCIÁLNÍ SFÉRU

Faktor	Faktor hodnocení		Faktor potence		Faktor aktivity	
	Průměrná hodnota	Směrodatná odchylka	Průměrná hodnota	Směrodatná odchylka	Průměrná hodnota	Směrodatná odchylka
Budoucnost	2,134782	1,212781	X	X	X	X
Pravidla	2,956522	1,371608	3,978261	1,541848	2,73913	1,405304
Peníze	2,206522	1,106741	X	X	X	X
Osobnost	2,008695	1,113597	2,456522	1,109685	2,543478	1,409594
Vztahy	1,836957	0,786181	1,934783	0,723307	X	X
Vzdělání	1,905797	1,139136	3,369565	1,539967	X	X
Pomoc	1,88587	0,888922	X	X	3,130435	1,240227
Emoce	2,427536	1,36102	3,054348	1,571477	2,456522	1,068884
Stres	5,25	1,537981	3,768116	1,543954	4,521739	1,696259
Zodpovědnost	2,923913	1,372913	4,586957	1,423237	4,608696	1,273286

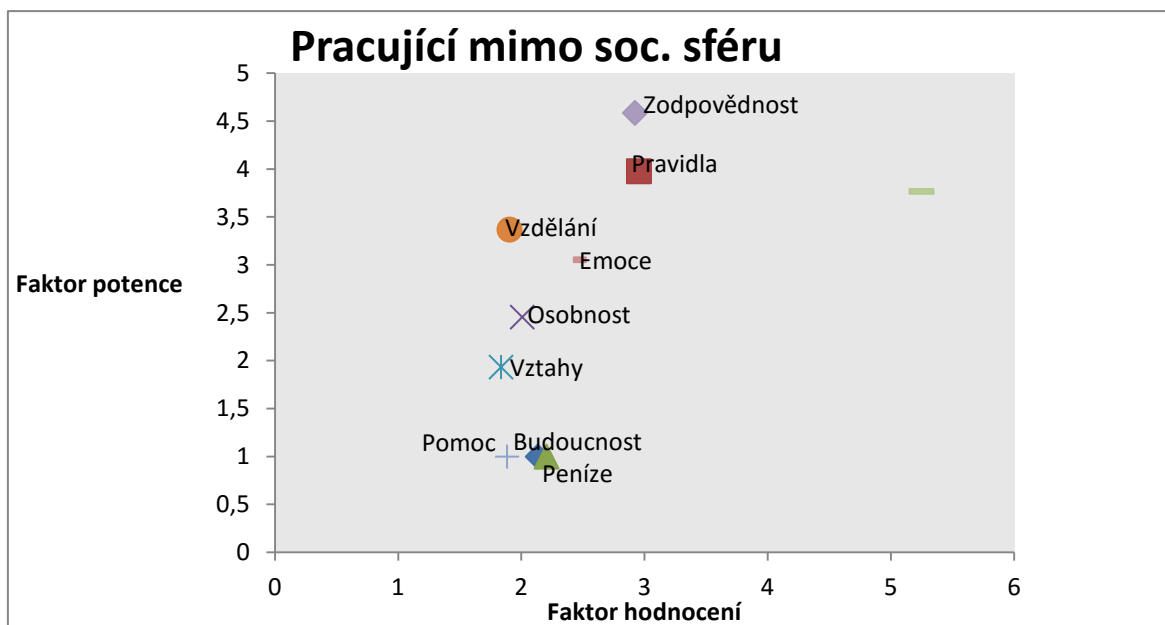
Zdroj: Vlastní zpracování

Z hlediska hodnocení pojmů faktorem hodnocení jsou opět všechny pojmy hodnoceny spíše kladným nábojem, hodnota se pohybuje od 1,5 – 2, výrazně negativně je hodnocen pojem stres (5,25).

Zobrazení pojmů v sémantickém prostoru je opět pouze z faktoru hodnocení a faktoru potence. V grafu je vidět, že nejvzdálenější všem pojmům je stres, poměrně vysoko je na faktoru potence umístěn i pojem zodpovědnost a pravidla. Ve faktoru hodnocení ale jsou spíše u čísel

s kladným nábojem. O vzdálenosti mezi pojmy se toho více dozvíme z D-statistiky, v tabulce číslo 12.

Graf 4: 2D sémantický prostor u pracujících mimo sociální sféru

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 12: D-statistika, pracující mimo sociální sféru

	BU	PR	PE	OS	VZ	VZDĚ	PO	EM	ST	ZO
BU	XX 2	2,17228 2	0,09722	0,57104	0,30897	0,34782 6	0,24305 1	0,32317 6	3,80434 7	1,69913 2
PR		XX 9	2,11227 9	1,61368 2	2,94587 4	1,50440 5	1,82867 4	1,33479	3,15592	0,66615 5
PE			XX 4	0,41304 4	0,34578 2	0,88997 8	0,71607 3	0,06521 8	4,57917 1	1,66158 6
OS				XX 7	0,53735 7	0,41304 3	0,06521 7	0,63640 4	3,39499 5	0,08695 7
VZ					XX 7	0,57186 7	0,29327 7	0,69768 7	5,04446 2	1,65403 2
VZD						XX 6	0,50376 6	0,76086 9	3,61713 3	1,55385 4
PO							XX 9	0,79042	4,97413	1,82751
EM								XX 9	2,99747 9	0,26086 9
ST									XX 5	3,71834 5
ZO										XX

Zdroj: Vlastní zpracování

V této tabulce číslo 12 je vypočítána D-statistika, která ukazuje, jak jsou od sebe pojmy v sémantickém prostoru vzdálené. Pojmy jsou v tabulce opět napsány ve zkratce.

V tabulce vidíme, že nejvíce vzdálené jsou si pojmy stres a vzdělání (5,04), stres a pomoc (4,97), nejbliže jsou si naopak pojmy peníze a budoucnost (0,09), emoce a peníze (0,06), a zodpovědnost a osobnost (0,08). I když se v sémantickém prostoru některé pojmy nenachází tak blízko u sebe, jak tvrdí D-statistika, je to proto, že jsem sémantický prostor tvořila pouze ze dvou faktorů, jeden faktor jsem z technických důvodů vynechala, v D-statistice se porovnávají pojmy z hlediska stejných položek, jsou zde zahrnuty tedy všechny faktory.

7.4.2 Ověření hypotéz

Protože výzkum v mé práci je výzkumem kvantitativním, zvolila jsem si i několik hypotéz, které jsem ověřovala. Doplnila jsem těmito hypotézami výzkum, který by se jinak celý zakládal na vyhodnocování sémantického diferenciálu.

Zvolila jsem si šest hypotéz, všechny jsem ověřovala pomocí nepárového T-testu. Vždy jsem porovnávala odpovědi u vybraných položek u dvou skupin respondentů. Zajímalo mě, zda jsou rozdíly mezi chápáním pojmů u různých skupin statisticky významné. Výsledky ověřování hypotéz jsou k dispozici níže. To, jak se pojmy lišily u všech tří skupin, bude zobrazeno v další kapitole, pomocí grafů.

Hypotézy

- H1: Klienti sociálních pracovníků prožívají silnější stres, než sociální pracovníci.
- H2: Pracující mimo sociální sféru považují vzdělání za hodnotnější, než klienti sociálních pracovníků.
- H3: Sociální pracovníci považují vzdělání za hodnotnější, než klienti sociálních pracovníků.
- H4: Sociální pracovníci považují vzdělání za hodnotnější, než pracující mimo sociální sféru.
- H5: Sociální pracovníci považují pomoc za rychlejší, než klienti sociálních služeb.
- H6: Pracující mimo sociální sféru považují pomoc za rychlejší, než sociální pracovníci.

Všechny hypotézy, kromě hypotézy H4, byly výpočtem přes nepárový T-test potvrzeny. Hypotéza H4 byla zamítnuta.

H1: Klienti sociálních pracovníků prožívají silnější stres, než sociální pracovníci.

K ověření hypotézy jsem využila dvojici adjektiv z pojmu STRES, konkrétně se jednalo o adjektiva silný a slabý. Počítala jsem s údaji z odpovědí sociálních pracovníků, druhou kategorii tvořily odpovědi klientů sociálních pracovníků.

Hladina významnosti alfa je 0,05%.

SOC. PRACOVNÍK		KLIENT	
x_1	4,214286	x_2	2,371429
s_1^2	2,367596	s_2^2	2,181513
n_1	42	n_2	35

F TEST

$$H_0: s_1^2 = s_2^2$$

$$H_1: s_1^2 \neq s_2^2$$

$$F = \frac{s_2^2}{s_1^2} \rightarrow F = \frac{2,367596}{2,181513} \rightarrow F = 1,085299973$$

$$FK = F_{0,975}(34;41) = 2,575 \quad (\text{Hodnota FK podle statistických tabulek})$$

$$F < FK \quad \text{Platí } H_0: s_1^2 = s_2^2 \quad \text{Rozptyl obou výběrů je shodný.}$$

T TEST

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 \quad \text{Rozdíl středních hodnot výběrů není statisticky významný.}$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \quad \text{Rozdíl středních hodnot výběrů je statisticky významný.}$$

$$TK = \frac{x_1 - x_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1) * s_1^2 + (n_2 - 1) * s_2^2}{n_1 + n_2 - 2} * \frac{n_1 + n_2}{n_1 * n_2}}}$$

$$TK = 5,328798691 \quad KH = t_{0,975}(75) = 1,989$$

$$TK > KH \rightarrow H_0 \text{ se zamítá, rozdíl mezi středními hodnotami je statisticky významný.}$$

H1: Klienti sociálních pracovníků prožívají silnější stres, než sociální pracovníci.

Tato hypotéza byla výpočtem přes nepárový T-test potvrzena, rozdíl mezi středními hodnotami výběrů je statisticky významný. Klienti sociálních pracovníků podle výpočtů prožívají silnější stres, než sociální pracovníci.

H2: Pracující mimo sociální sféru považují vzdělání za hodnotnější, než klienti sociálních pracovníků.

K ověření hypotézy jsem využila dvojici adjektiv z pojmu VZDĚLÁNÍ, konkrétně se jednalo o adjektiva hodnotné a bezcenné. Počítala jsem s údaji z odpovědí klientů sociálních pracovníků, druhou kategorii tvořily odpovědi pracujících mimo sociální sféru.

Hladina významnosti alfa je 0,05%.

KLIENT		MIMO SOC. SFÉRU	
x_1	3	x_2	1,565217
s_1^2	1,823529	s_2^2	1,184541
n_1	35	n_2	46

F TEST

$$H_0: s_1^2 = s_2^2$$

$$H_1: s_1^2 \neq s_2^2$$

$$F = \frac{s_1^2}{s_2^2} \rightarrow F = \frac{1,823529}{1,184541} \rightarrow F = 1,539439327$$

$$FK = F_{0,975}(34;45) = 2,575 \quad (\text{Hodnota FK podle statistických tabulek})$$

$$F < FK \quad \text{Platí } H_0: s_1^2 = s_2^2 \quad \text{Rozptyl obou výběrů je shodný.}$$

T TEST

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 \quad \text{Rozdíl středních hodnot výběrů není statisticky významný.}$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \quad \text{Rozdíl středních hodnot výběrů je statisticky významný}$$

$$TK = \frac{x_1 - x_2}{\sqrt{\frac{(n_1-1)*s_1^2 + (n_2-1)*s_2^2}{n_1+n_2-2} * \frac{n_1+n_2}{n_1*n_2}}}$$

$$TK = 5,294773497 \quad KH = t_{0,975}(79) = 1,989$$

$$TK > KH \rightarrow H_0 \text{ se zamítá, rozdíl mezi středními hodnotami je statisticky významný.}$$

H2: Pracující mimo sociální sféru považují vzdělání za hodnotnější, než klienti sociálních pracovníků.

Tato hypotéza byla výpočtem přes nepárový T-test potvrzena, rozdíl mezi středními hodnotami výběrů je statisticky významný. Pracující mimo sociální sféru podle výpočtů považují vzdělání za hodnotnější než klienti sociálních pracovníků.

H3: Sociální pracovníci považují vzdělání za hodnotnější, než klienti sociálních pracovníků.

K ověření hypotézy jsem využila dvojici adjektiv z pojmu VZDĚLÁNÍ, konkrétně se jednalo o adjektiva hodnotné a bezcenné. Počítala jsem s údaji z odpovědí klientů sociálních pracovníků, druhou kategorií tvořily odpovědi sociálních pracovníků.

Hladina významnosti alfa je 0,05%.

KLIENT		SOC. PRACOVNÍK	
x_1	3	x_2	1,666667
s_1^2	1,823529	s_2^2	0,861789
n_1	35	n_2	42

F TEST

$$H_0: s_1^2 = s_2^2$$

$$H_1: s_1^2 \neq s_2^2$$

$$F = \frac{s_1^2}{s_2^2} \rightarrow F = \frac{1,823529}{0,861789} \rightarrow F = 2,115980826$$

$$FK = F_{0,975}(34;41) = 2,575 \quad (\text{Hodnota FK podle statistických tabulek})$$

$$F < FK \quad \text{Platí } H_0: s_1^2 = s_2^2 \quad \text{Rozptyl obou výběrů je shodný.}$$

T TEST

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 \quad \text{Rozdíl středních hodnot výběrů není statisticky významný.}$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \quad \text{Rozdíl středních hodnot výběrů je statisticky významný}$$

$$TK = \frac{x_1 - x_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1) * s_1^2 + (n_2 - 1) * s_2^2}{n_1 + n_2 - 2} * \frac{n_1 + n_2}{n_1 * n_2}}}$$

$$TK = 5,113894479 \quad KH = t_{0,975}(75) = 1,989$$

$$TK > KH \rightarrow H_0 \text{ se zamítá, rozdíl mezi středními hodnotami je statisticky významný.}$$

H3: Sociální pracovníci považují vzdělání za hodnotnější, než klienti sociálních pracovníků.

Tato hypotéza byla výpočtem přes nepárový T-test potvrzena, rozdíl mezi středními hodnotami výběrů je statisticky významný. Sociální pracovníci podle výpočtů považují vzdělání za hodnotnější, než klienti sociálních pracovníků.

H4: Sociální pracovníci považují vzdělání za hodnotnější, než pracující mimo sociální sféru.

K ověření hypotézy jsem využila dvojici adjektiv z pojmu VZDĚLÁNÍ, konkrétně se jednalo o adjektiva hodnotné a bezcenné. Počítala jsem s údaji z odpovědí pracujících mimo sociální sféru, druhou kategorií tvořily odpovědi sociálních pracovníků.

Hladina významnosti alfa je 0,05%.

SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK		MIMO SOC. SFÉRU	
x_1	1,666667	x_2	1,565217
s_1^2	0,861789	s_2^2	1,184541
n_1	42	n_2	46

F TEST

$$H_0: s_1^2 = s_2^2$$

$$H_1: s_1^2 \neq s_2^2$$

$$F = \frac{s_2^2}{s_1^2} \rightarrow F = \frac{1,184541}{0,861789} \rightarrow F = 1,374513947$$

$$FK = F_{0,975}(41;45) = 2,452 \quad (\text{Hodnota FK podle statistických tabulek})$$

$$F < FK \quad \text{Platí } H_0: s_1^2 = s_2^2 \quad \text{Rozptyl obou výběrů je shodný.}$$

T TEST

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 \quad \text{Rozdíl středních hodnot výběrů není statisticky významný.}$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \quad \text{Rozdíl středních hodnot výběrů je statisticky významný}$$

$$TK = \frac{x_1 - x_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1) * s_1^2 + (n_2 - 1) * s_2^2}{n_1 + n_2 - 2} * \frac{n_1 + n_2}{n_1 * n_2}}}$$

$$TK = 0,4682246541$$

$$KH = t_{0,975}(86) = 1,986$$

$TK < KH \rightarrow H_1$ se zamítá, H_0 platí, rozdíl mezi středními hodnotami není statisticky významný.

H4: Sociální pracovníci považují vzdělání za hodnotnější, než pracující mimo sociální sféru.

Tato hypotéza byla výpočtem přes nepárový T-test zamítnuta, rozdíl mezi středními hodnotami výběrů není statisticky významný. Není tedy potvrzeno, že sociální pracovníci považují vzdělání za hodnotnější, než pracující mimo sociální sféru.

H5: Sociální pracovníci považují pomoc za rychlejší, než klienti sociálních služeb.

K ověření hypotézy jsem využila dvojici adjektiv z pojmu POMOC, konkrétně se jednalo o adjektiva rychlá a pomalá. Počítala jsem s údaji z odpovědí klientů sociálních pracovníků, druhou kategorií tvořily odpovědi sociálních pracovníků.

Hladina významnosti alfa je 0,05%.

KLIENT		SOC. PRACOVNÍK	
x_1	5,542857	x_2	2,238095
s_1^2	2,373109	s_2^2	1,063879
n_1	35	n_2	42

F TEST

$$H_0: s_1^2 = s_2^2$$

$$H_1: s_1^2 \neq s_2^2$$

$$F = \frac{s_1^2}{s_2^2} \rightarrow F = \frac{2,373109}{1,063879} \rightarrow F = 2,230619272$$

$$FK = F_{0,975}(34;41) = 2,575 \quad (\text{Hodnota FK podle statistických tabulek})$$

$$F < FK \quad \text{Platí } H_0: s_1^2 = s_2^2 \quad \text{Rozptyl obou výběrů je shodný.}$$

T TEST

$$H_0: \mu_1 = \mu_2 \quad \text{Rozdíl středních hodnot výběrů není statisticky významný.}$$

$$H_1: \mu_1 \neq \mu_2 \quad \text{Rozdíl středních hodnot výběrů je statisticky významný.}$$

$$TK = \frac{x_1 - x_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1) * s_1^2 + (n_2 - 1) * s_2^2}{n_1 + n_2 - 2} * \frac{n_1 + n_2}{n_1 * n_2}}}$$

$$TK = 11,21605864 \quad KH = t_{0,975}(75) = 1,989$$

$$TK > KH \rightarrow H_0 \text{ se zamítá, rozdíl mezi středními hodnotami je statisticky významný.}$$

H5: Sociální pracovníci považují pomoc za rychlejší, než klienti sociálních služeb.

Tato hypotéza byla výpočtem přes nepárový T-test potvrzena, rozdíl mezi středními hodnotami výběrů je statisticky významný. Sociální pracovníci podle výpočtů považují pomoc za rychlejší, než klienti sociálních služeb.

H6: Sociální pracovníci považují pomoc za rychlejší, než pracující mimo sociální sféru.

K ověření hypotézy jsem využila dvojici adjektiv z pojmu POMOC, konkrétně se jednalo o adjektiva rychlá a pomalá. Počítala jsem s údaji z odpovědí pracujících mimo sociální sféru, druhou kategorií tvořily odpovědi sociálních pracovníků.

Hladina významnosti alfa je 0,05%.

MIMO SOC. SFÉRU

x_1 3,130435

s_1^2 1,538164

n_1 46

SOC. PRACOVNÍK

x_2 2,238095

s_2^2 1,063879

n_2 42

F TEST

H0: $s_1^2 = s_2^2$

H1: $s_1^2 \neq s_2^2$

$$F = \frac{s_1^2}{s_2^2} \rightarrow F = \frac{1,538164}{1,063879} \rightarrow F = 1,445807277$$

FK = $F_{0,975}(45;41) = 2,452$ (Hodnota FK podle statistických tabulek)

$F < FK$ Platí H0: $s_1^2 = s_2^2$ Rozptyl obou výběrů je shodný.

T TEST

H0: $\mu_1 = \mu_2$ Rozdíl středních hodnot výběrů není statisticky významný.

H1: $\mu_1 \neq \mu_2$ Rozdíl středních hodnot výběrů je statisticky významný

$$TK = \frac{x_1 - x_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1) * s_1^2 + (n_2 - 1) * s_2^2}{n_1 + n_2 - 2} * \frac{n_1 + n_2}{n_1 * n_2}}}$$

TK = 3,650204232

KH = $t_{0,975}(86) = 1,986$

$TK > KH \rightarrow H_0$ se zamítá, rozdíl mezi středními hodnotami je statisticky významný.

H6: Sociální pracovníci považují pomoc za rychlejší, než pracující mimo sociální sféru.

Tato hypotéza byla výpočtem přes nepárový T-test potvrzena, rozdíl mezi středními hodnotami výběrů je statisticky významný. Sociální pracovníci považují pomoc za rychlejší, než pracující mimo sociální sféru.

7.5 Komparace chápání pojmů

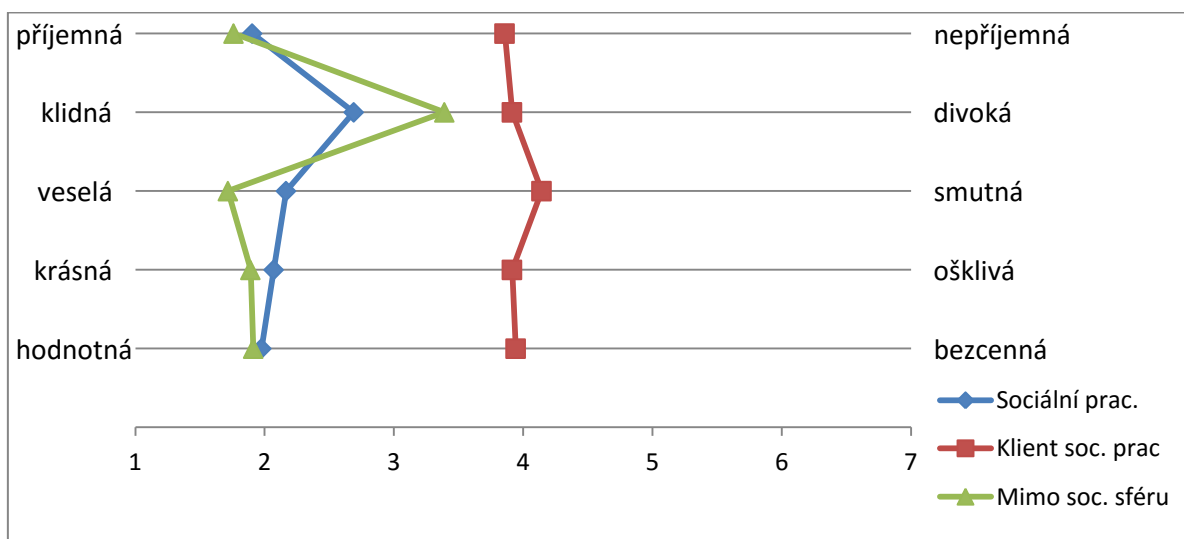
V této kapitole mezi sebou porovnáám to, jak skupiny respondentů odpovídaly na jednotlivé položky. Celkově tedy zhodnotím to, jak hodně se liší, nebo shoduje, chápání položek a pojmů mezi skupinami.

Pro porovnávání položek a pojmů jsem si vytvořila grafy, myslím si, že tak rozdíly a podobnosti budou nejvíce patrné a názorné.

1. Pojem BUDOUCNOST

U pojmu budoucnost mě zajímalo, jak respondenti hodnotí svou budoucnost. Zda je pro ně hodnotná, krásná, veselá, klidná, příjemná, nebo naopak bezcenná, ošklivá, smutná, divoká, nepříjemná.

Graf 5: Komparace odpovědí, pojem BUDOUCNOST

Zdroj: Vlastní zpracování

Odpovědi u skupin respondentů „pracující mimo sociální sféru a sociální pracovníci“, by se daly v některých položkách označit za podobné, nebo alespoň za mnohem bližší, než těmto odpovědím byly odpovědi od skupiny „klient sociálního pracovníka“.

Klienti sociálního pracovníka, jak je vidět v grafu, odpovídali v průměru spíše středovými hodnotami, v položce smutná x veselá dokonce blíže k adjektivu smutná.

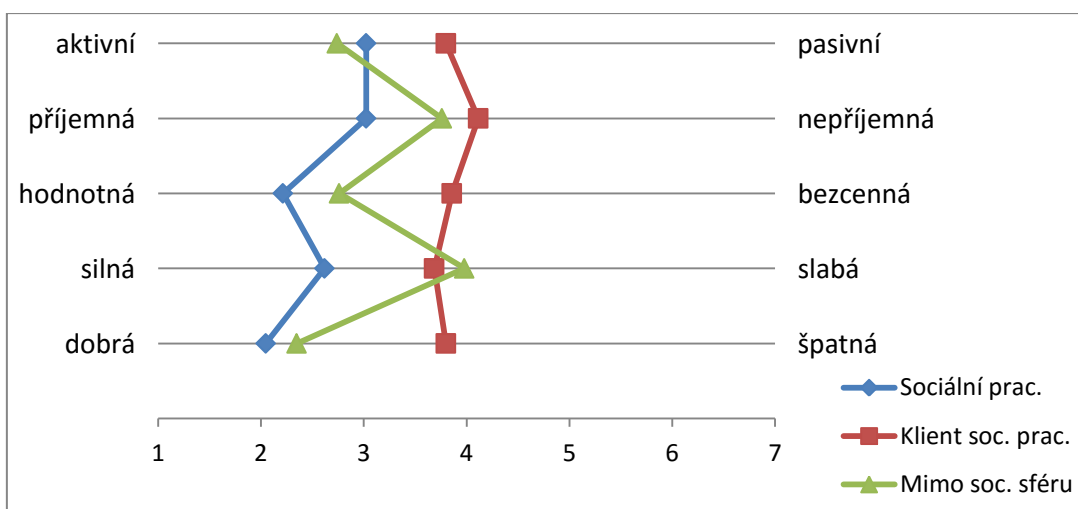
Nejpozitivněji vidí svou budoucnost pracující mimo sociální sféru, kteří se průměrnými odpověďmi nejčastěji přibližují k pozitivním adjektivům. Sociální pracovníci odpovídali také pozitivně, v protikladech klidná x divoká dokonce předčili v pozitivnosti pracující mimo sociální sféru, protože vidí svou budoucnost klidněji než oni.

Zajímavé je, že ani klienti sociálních služeb nevidí svou budoucnost zcela negativně, protože jejich odpovědi jsou v průměru okolo střední hodnoty, což mě překvapilo, já sama jsem čekala od této skupiny respondentů hlavně negativně směřované odpovědi.

2. Pojem PRAVIDLA

U pojmu pravidla jsem se zajímala o to, jaká jsou pro respondenty pravidla. Zda jsou pro ně dobrá, silná, hodnotná, příjemná, aktivní, nebo špatná, slabá, bezcenná, nepříjemná, pasivní.

Graf 6: Komparace odpovědí, pojem PRAVIDLA

Zdroj: Vlastní zpracování

V tomto grafu jsou si nejvíce vzdálené odpovědi klientů sociálních pracovníků a sociálních pracovníků. Odpovědi pracujících mimo sociální sféru se nacházejí většinou mezi těmito dvěma skupinami.

Sociální pracovníci se přikláněli spíše ke kladným adjektivům, v průměru se jejich odpovědi pohybovaly okolo hodnot 2 a 3, pravidla jsou pro ně tedy spíše dobrá, silná, hodnotná a příjemná.

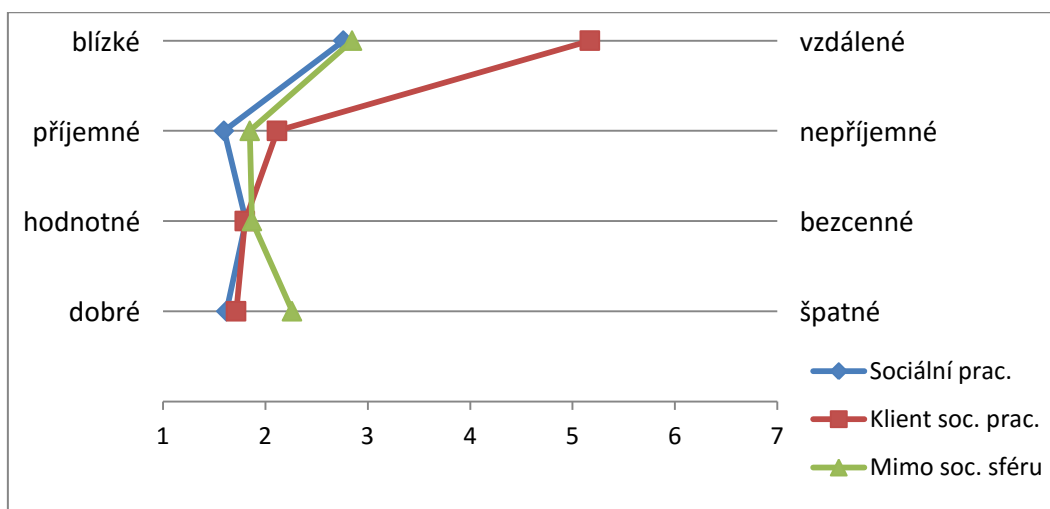
Pracující mimo sociální sféru se také přikláněli ke kladným adjektivům, i když ne už tak výrazně, jako sociální pracovníci. Volili často i středovou hodnotu 4. Přesto, že považují pravidla za hodnotná a dobrá, jsou pro ně zároveň o něco méně příjemná a silná.

Klienti sociálních služeb opět volili spíše středové odpovědi, u adjektiv příjemná nepříjemná je zde lehce naznačen příklon k adjektivu nepříjemná, zároveň jsou ale pravidla hodnocena stejně nepatrně směrem k pozitivním adjektivům u adjektiv silná, hodnotná a dobrá.

3. Pojem PENÍZE

Pojem peníze zjišťoval, co pro respondenty tento pojem znamená, zda jsou peníze dobré, hodnotné, příjemné, blízké, nebo špatné, bezcenné, nepříjemné a vzdálené.

Graf 7: Komparace odpovědí, pojem PENÍZE

Zdroj: Vlastní zpracování

Kromě dvojice adjektiv blízké a vzdálené, se odpovědi respondentů celkem shodovaly, k výraznějším rozdílům v odpovědích zde nedocházelo. Odpovědi byly směřovány k pozitivně laděným adjektivům, pojem peníze je tedy brán pozitivně u všech skupin respondentů.

Výrazně negativně byla u skupiny klient sociálního pracovníka hodnocena položka blízké x vzdálené, což tedy znamená, že klienti sociálních pracovníků považují peníze za vzdálené.

Pro všechny skupiny respondentů jsou peníze příjemné, hodnotné i dobré. Upřímně jsem jiné odpovědi u tohoto pojmu ani neočekávala.

Zajímavý je také rozdíl u položky, která hodnotí to, zda jsou peníze dobré nebo špatné. Sociální pracovníci stejně jako jejich klienti, hodnotí peníze jako dobré, jejich body se v grafu téměř překrývají. Ale skupina pracující mimo sociální sféru peníze posunuje o trochu dále od kladného hodnocení položky.

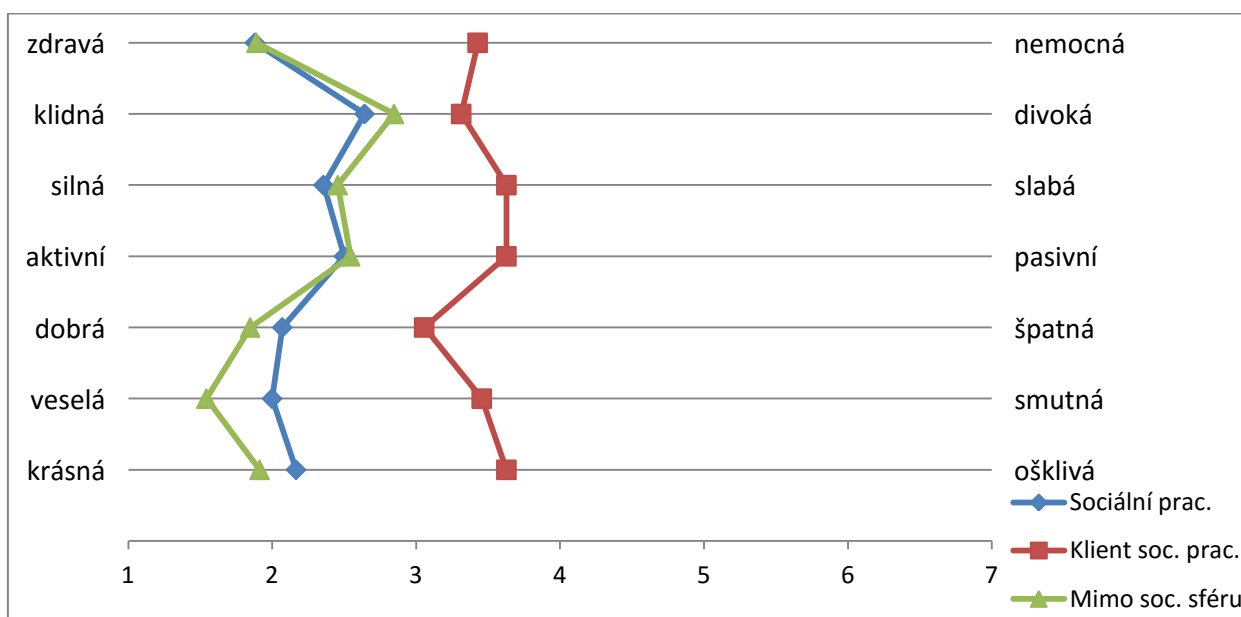
U položky hodnotné nebo bezcenné se všechny tři skupiny v hodnocení shodují, jejich body se zde protínají.

Nečekala jsem, že klienti sociálních služeb budou hodnotit peníze z těchto tří skupin jako nejvíce vzdálené od adjektiva příjemné. Možná hodnotí peníze jako nepříjemné proto, že jejich nedostatek je většinou současně zdrojem jejich nepohodlí a nepříznivé životní/sociální situace.

4. Pojem OSOBNOST

Pojem, u kterého měli respondenti určit, jaká je jejich osobnost. Vybírat mohli mezi pozitivně laděnými adjektivy krásná, veselá, dobrá, aktivní, silná, klidná, zdravá, nebo negativními ošklivá, smutná, špatná, pasivní, slabá, divoká, nemocná.

Graf 8: Komparace odpovědí, pojem OSOBNOST

Zdroj: Vlastní zpracování

Tvar křivek u všech skupin respondentů vypadá podobně. Nejvzdálenější kladným adjektivům je křivka klientů sociálních pracovníků, ale je důležité všimnout si, že i tato nejvzdálenější křivka je od středu stejně více přiblížená k pozitivním adjektivům.

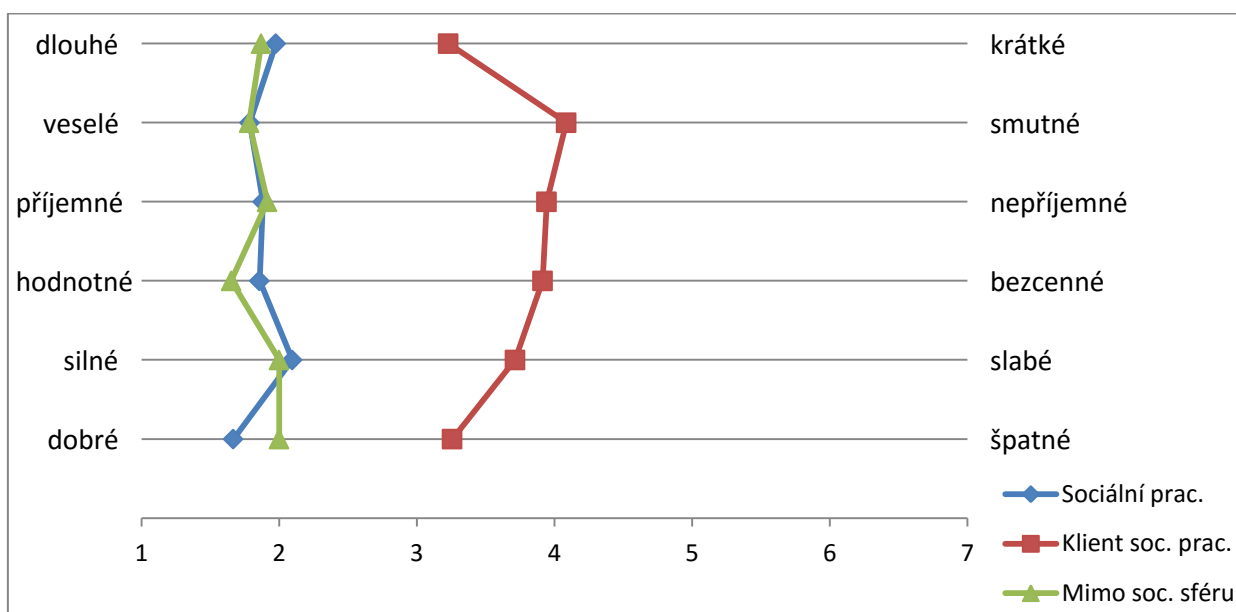
Klienti sociálních pracovníků se možná nehodnotí tak kladně jako zbylé dvě skupiny, protože si v životě prošli složitějšími situacemi, které je, a jejich osobnost, změnily. Hodnotí se také jako nejvíce nemocní, u této položky je patrná vzdálenost mezi skupinami.

Další velká vzdálenost mezi skupinami je u adjektiv veselá a smutná. Jako nejveselejší se hodnotí pracující mimo sociální sféru, hned po nich jsou sociální pracovníci, a u středu, ale stále v pozitivní polovině škály, jsou klienti sociálních pracovníků.

5. Pojem VZTAHY

U tohoto pojmu respondenti na 7stupňové škále hodnotili své vztahy s lidmi. Měli zhodnotit, zda jsou jejich vztahy s lidmi dobré, silné, hodnotné, příjemné, veselé, dlouhé, nebo špatné, slabé, bezcenné, nepříjemné, smutné, krátké.

Graf 9: Komparace odpovědí, pojem VZTAHY

Zdroj: Vlastní zpracování

Křivka sociálních pracovníků a pracujících mimo sociální sféru je podobná, jejich body se často protínají. Ale výrazný rozdíl je u křivky klientů sociálních služeb, která je od zbývajících dvou skupin podstatně vzdálená.

Ačkoliv průměrné odpovědi klientů sociálních pracovníků se pohybují okolo středové hodnoty 4, a ne výrazněji k negativním adjektivům, stejně můžu podle výsledku grafu tvrdit, že klienti sociálních pracovníků mají s jinými lidmi horší vztahy, než zbylé dvě skupiny.

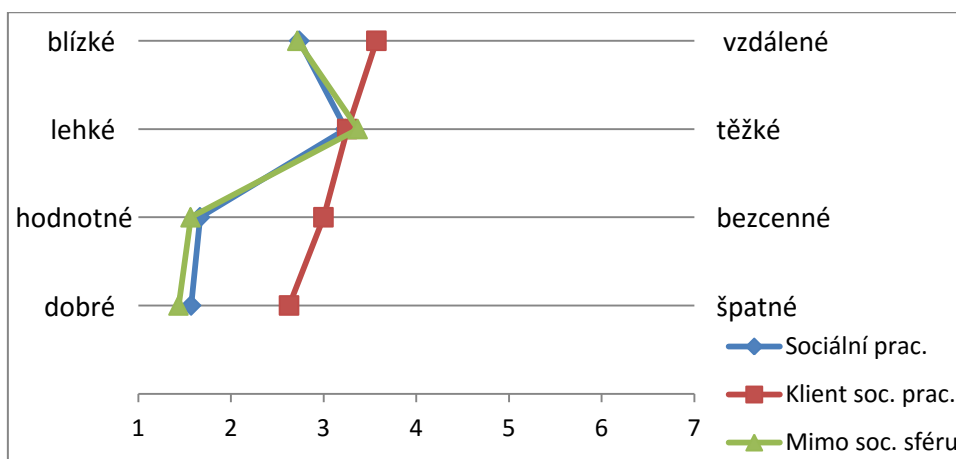
I když klienti sociálních pracovníků uvádí, že jejich vztahy s jinými lidmi jsou spíše dlouhé, zároveň je z grafu vidět, že jsou ale také spíše smutné, než veselé. Zajímavé je, že i když tedy klienti sociálních pracovníků hodnotí své vztahy s jinými lidmi jako spíše smutné, stále ale tyto vztahy bere jako dobré.

U tohoto pojmu jsem očekávala u klientů sociálních pracovníků o hodně negativnější odpovědi, odpovědi spíše v kladné polovině škály, nebo okolo středové hodnoty 4, mě překvapily.

6. Pojem VZDĚLÁNÍ

U hodnocení pojmu vzdělání měli respondenti zhodnotit, zda je pro ně vzdělání dobré, hodnotné, lehké, blízké, nebo špatné, bezcenné, těžké, vzdálené.

Graf 10: Komparace odpovědí, pojem VZDĚLÁNÍ

Zdroj: Vlastní zpracování

Odpovědi u všech skupin respondentů opět byly v kladné polovině škálového hodnocení. Klienti sociálních pracovníků ale byli přeci jen vzdálenější od kladných adjektiv.

U obtížnosti vzdělání, tedy zda je vzdělání lehké nebo těžké, se křivky všech skupin respondentů protuly téměř ve stejném bodu, což mě překvapilo.

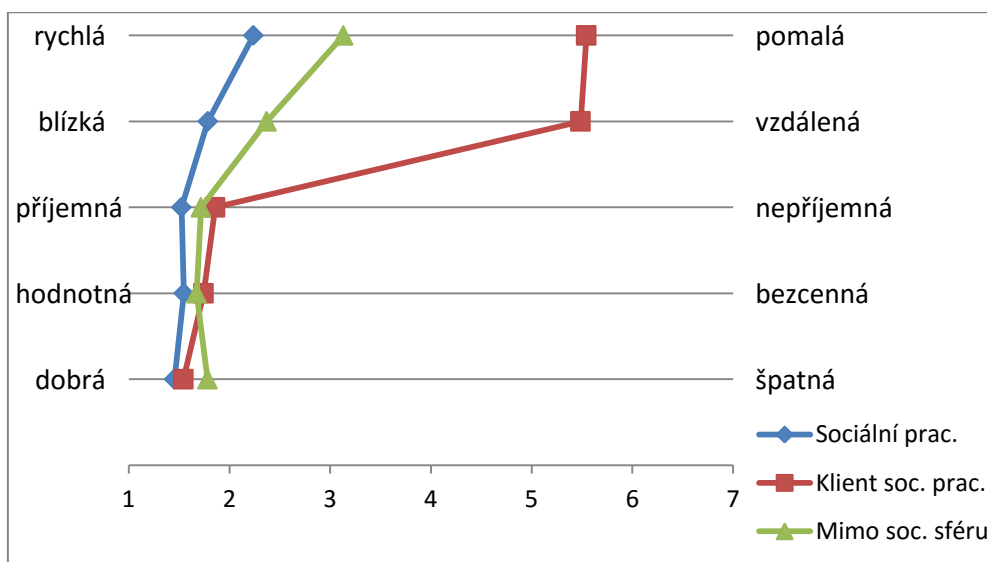
Vzdělání je bližší, hodnotnější pro sociální pracovníky a pracující mimo sociální sféru, ale ani klienti sociálních pracovníků ho nehodnotí negativně.

Výsledky u tohoto pojmu mě překvapily, nečekala jsem, že klienti sociálních pracovníků budou vzdělání hodnotit spíše kladnými adjektivy. Asi ale hodně záleží na tom, o jaké klienty sociálních pracovníků se jedná.

7. Pojem POMOC

U pojmu pomoc měli respondenti uvést, jaká je pro ně pomoc od jiných lidí. Zda je dobrá, hodnotná, příjemná, blízká, rychlá, nebo špatná, bezcenná, nepříjemná, vzdálená, pomalá.

Graf 11: Komparace odpovědí, pojem POMOC

Zdroj: Vlastní zpracování

Křivka odpovědí u pracujících mimo sociální sféru a sociálních pracovníků je velmi podobná, a je blíže k pozitivním adjektivům.

Křivka odpovědí u klientů sociálních pracovníků je se zbylými dvěma skupinami shodná ve třech položkách z pěti. U hodnocení příjemnosti, hodnotnosti a toho, zda je pomoc dobrá, hodnotili klienti sociálních služeb pomoc kladně, téměř stejně jako další dvě skupiny respondentů. Ale u hodnocení rychlosti pomoci a její blízkosti, se hodnocení pojmu přesunulo k negativním adjektivům a bylo tedy velmi vzdálené od odpovědí zbylých dvou skupin.

Klienti sociálních pracovníků tedy pomoc od jiných lidí hodnotí jako příjemnou, hodnotnou a dobrou, ale zároveň jako vzdálenou a pomalou.

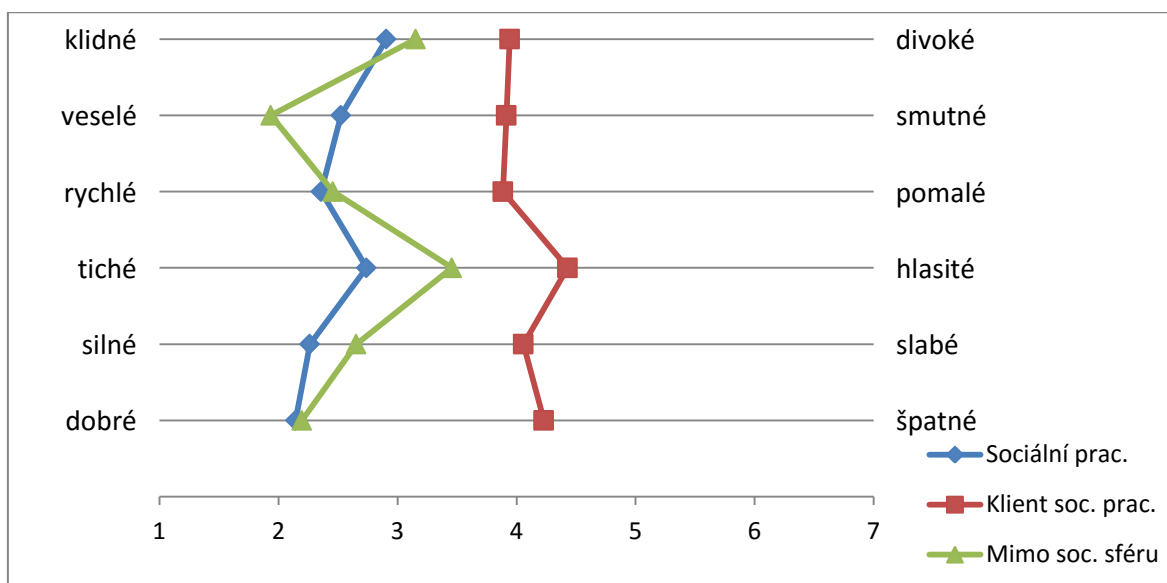
Je důležité ale zmínit, že i sociální pracovníci a pracující mimo sociální sféru tyto dvě položky (rychlost a blízkost pomoci) hodnotí o trochu méně pozitivně než u dalších položek. Ale přesto ne tak negativně, jako klienti sociálních pracovníků.

Pomoc tedy asi vždy není tak rychlá a blízká, jak by si každý představoval.

8. Pojem EMOCE

Zde měli respondenti zhodnotit, jaké jsou jejich emoce, zda jsou dobré, silné, tiché, rychlé, veselé, klidné, nebo špatné, slabé, hlasité, pomalé, smutné, divoké.

Graf 12: Komparace odpovědí, pojem EMOCE

Zdroj: Vlastní zpracování

Zatímco sociální pracovníci a pracující mimo sociální sféru se z hlediska emoci hodnotí spíše pozitivně, klienti sociálních služeb a jejich křivka se pohybují okolo středních hodnot, s mírným přechodem do hodnot negativních.

Myslím si, že je dobře, že si klienti sociálních pracovníků uvědomují třeba to, že jejich emoce jsou špatné, divoké nebo hlasité, protože tak mají o sobě a svých činech alespoň nějaké povědomí, a mohou si své činy plně uvědomovat. Kdyby si o sobě mysleli, že jsou bez chyby a stejně tak bezchybné jsou i jejich emoce, svědčilo by to nejspíše o nějaké poruše vnímání sebe, své osobnosti a okolního světa.

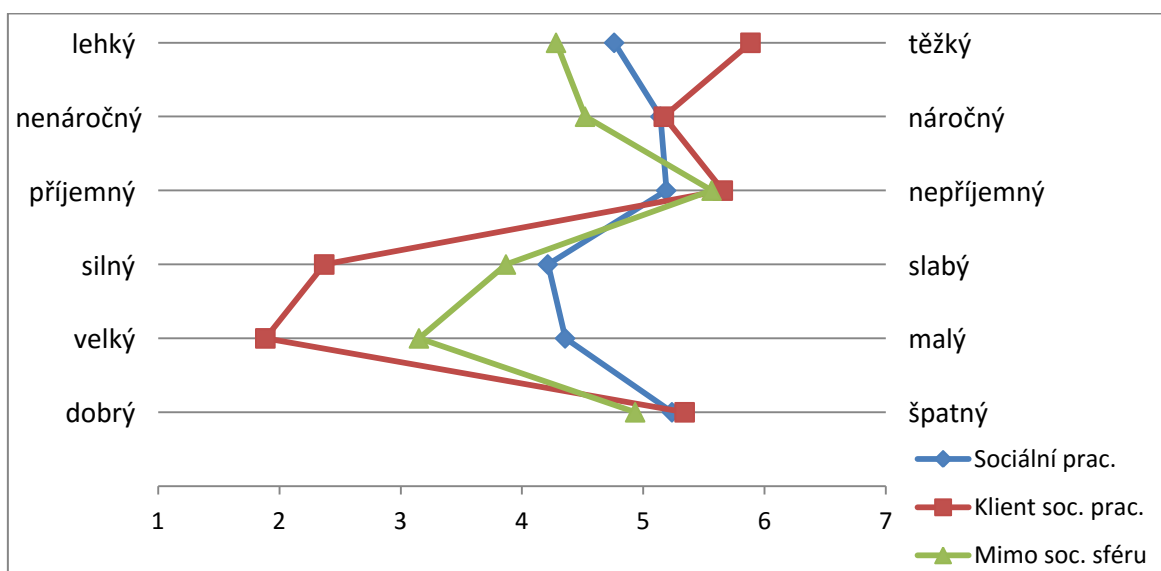
Přesto odpovědi všech tří skupin nejsou od sebe až tak vzdálené, dělí je většinou pouze dva, někdy i méně bodů škály.

U skupiny sociálních pracovníků jsem u některých položek očekávala výrazně pozitivnější hodnoty, například u položek tiché, klidné, veselé. Protože si myslím, že tyto emoce, a jejich následné projevení v chování, jsou u povolání sociálního pracovníka docela podstatné. Od sociálního pracovníka se očekává, že bude mít smysl pro humor, nebude výbušný, agresivní ani vznětlivý. Na druhou stranu i přílišná flegmaticčnost a apatie jsou na škodu, takže křivka sociálního pracovníka v grafu č. 12 je nakonec asi v pořádku.

9. Pojem STRES

U tohoto pojmu respondenti odpovídali podle toho, jaký je pro ně v jejich životě stres. Zda je dobrý, velký, silný, příjemný, nenáročný, lehký, nebo špatný, malý, slabý, nepříjemný, náročný, těžký.

Graf 13: Komparace odpovědí, pojem STRES

Zdroj: Vlastní zpracování

Křivky s odpověďmi se u jednotlivých skupin až tolik neliší, tvarově jsou stejné, liší se jen hodnotově.

Nejméně pozitivní je křivka u klienta sociálních služeb. Stres je pro klienta výrazně velký, silný, špatný, nepříjemný, náročný a těžký. Hodnotově se vždy nejvýrazněji ze všech skupin přiklání k adjektivům.

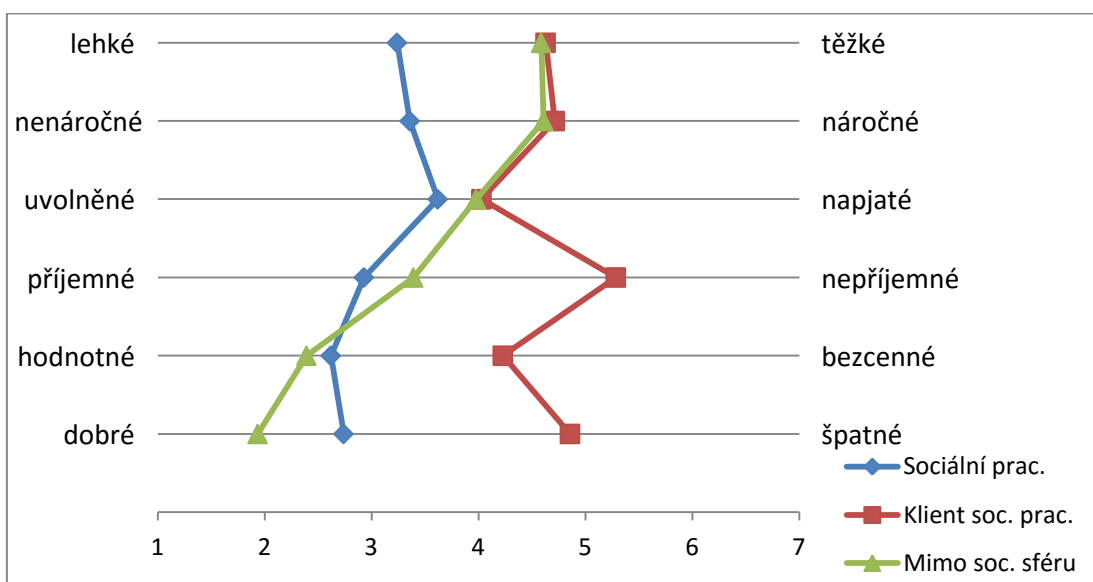
Ani u ostatních skupin není stres brán pozitivně, překvapivě je pro pracující mimo sociální sféru stres náročnější, větší, těžší a silný, než pro sociální pracovníky. Vzhledem k povolání sociálního pracovníka a hrozícímu syndromu vyhoření, jsem očekávala, že hned po klientech (jejichž stres plyne z jejich životní situace), bude stres nejhůře vnímán právě sociálními pracovníky.

U tohoto pojmu asi hodně záleží i na tom, jak každý z respondentů pochopil položky, co si pod nimi představil, a na co tedy odpovídal. Protože ačkoliv je u všech položek křivka pracujících mimo sociální sféru negativnější, tak u položky zda je stres lehký nebo těžší, se zase nejvíce přibližuje k adjektivu lehký. Což vzhledem k hodnotám u dalších položek moc nesouhlasí.

10. Pojem ZODPOVĚDNOST

U tohoto pojmu respondenti odpovídali na to, jaké to pro ně je, mít zodpovědnost. Hodnotili, zda je to pro ně dobré, hodnotné, příjemné, uvolněné, nenáročné, lehké, nebo špatné, bezcenné, nepříjemné, napjaté, náročné, těžké.

Graf 14: Komparace odpovědí, pojem ZODPOVĚDNOST

Zdroj: Vlastní zpracování

Nejvíce se k pozitivním adjektivům přibližuje skupina sociálních pracovníků. Ale ani jejich hodnocení není vyloženě pozitivní, křivka se hodně pohybuje u střední hodnoty 4.

Naopak k negativním adjektivům se nejvíce přibližuje křivka klientů sociálních pracovníků, pro které je tedy to, že mají zodpovědnost spíše špatné, nepříjemné, náročné a těžké.

Odpovědi pracujících mimo sociální sféru se ve třech položkách shodují s odpověďmi klientů sociálních pracovníků, i pro ně je zodpovědnost v položkách těžké, náročné a napjaté spíše negativní. Ale poté se jejich křivka začíná přibližovat pozitivním adjektivům, protože je pro ně to, že mají zodpovědnost zároveň dobré, hodnotné a příjemné.

7.6 Diskuze a závěr

V mé diplomové práci s názvem Komparace chápání pojmů u sociálních pracovníků, jejich klientů a pracujících mimo sociální sféru, jsem se snažila o komparaci chápání zvolených pojmů u těchto tří skupin, a také odpovědět na hlavní výzkumnou otázku a několik dílčích podotázek.

Hlavní výzkumná otázka: **Ovlivňuje to, jak lidé chápou pojmy, jejich budoucí zaměstnání a současnou životní situaci?**

Potom, co jsem měla možnost analyzovat a interpretovat data hned několika různými způsoby, jako je ověření hypotéz, zobrazení v sémantickém prostoru a nakonec komparace pojmů, odpovídám na tuto otázku částečně ano, ovlivňuje.

Je ale důležité uvědomit si, že jsem pracovala s daty, které mi poskytli respondenti, kteří už se v nějaké skupině nacházeli. Takže nemohu se stoprocentní jistotou říci, zda to, jak chápou pojmy, ovlivňuje to, jací jsou (celý život), nebo to, v jaké životní situaci se momentálně nachází / jaké profesi se momentálně věnují (jedna určitá část života).

Na tuto otázku tedy odpovídám kladně, ale nejsem si úplně jistá, zda může chápání pojmů ovlivnit i budoucí zaměstnání člověka. Protože můj výzkum, kde jsem srovnávala sociální pracovníky a pracující mimo sociální sféru neukazoval až příliš velké rozdíly u chápání pojmů mezi těmito dvěma skupinami. Malé rozdíly zde ale přesto byly, a myslím si, že kdybych dokázala lépe sestavit dotazník, byly by rozdíly prokazatelnější. Proto odpovídám na hlavní výzkumnou otázku pouze částečně ano.

Další otázky: **Může chápání pojmů vysvětlit to, že jsou lidé předurčení k tomu, aby se svým jednáním dostali do nepříznivé životní situace?**

Po výzkumu, který jsem provedla, si myslím, že to, jak lidé chápou pojmy, může skutečně předurčit, že se dostanou do nepříznivé životní situace. Komparaci chápání pojmů jsem totiž dokázala, že klienti sociálních služeb často hodnotí mnohem negativněji pojmy jako pravidla, zodpovědnost, negativněji hodnotí i své emoce. A právě toto negativní hodnocení by mohlo znamenat, že mnohem snadněji budou porušovat pravidla (když pro ně nejsou dostatečně důležitá), nebudou klást tolik důraz na zodpovědnost, budou překračovat hranice, chovat se nevhodně (třeba i trestně). Protože pro ně vybrané a hodnocené pojmy tolik neznamenaají, mohou se tedy snadno dostat do problémů.

Může chápání pojmů vysvětlit to, že jsou lidé předurčení k práci sociálního pracovníka?

Ve výzkumu jsem prokázala výraznější rozdíly pouze mezi chápáním pojmů u klientů sociálních pracovníků a zbylými skupinami. Skupiny sociální pracovník a pracující mimo sociální sféru dosahovaly velmi podobných výsledků.

Takže na tuto otázku nemohu odpovědět kladně. Myslím si ale, že to není proto, že mezi těmito skupinami nejsou dostatečné rozdíly, ale pouze proto, že jsem nezvolila dostatek protikladných položek, a dostatek pojmů, které by tento rozdíl skutečně prokázaly.

Celkově jsem při vyhodnocování metody sémantického diferenciálu doplatila na nedostatek zkušeností s touto metodou. Mé výsledky tento nedostatek zkušeností zcela jistě trochu ovlivnil. O nedostatcích, které jsem při tvorbě dotazníku přehlédla, jsem se dozvěděla až při vyhodnocování dat, a nebyl již čas celý výzkum provádět znovu. Nemyslím si ale, že by výsledky výzkumu byly až tak odlišné, i kdybych napravila nedostatky, kterých jsem se dopustila.

Další věcí, která mohla ovlivnit výsledky mého výzkumu, je rozsah výzkumného souboru a jeho složení. Protože hlavně u skupiny „klienti sociálních pracovníků“ se dotazníky zadávaly velmi složitě, a dlouho, musela jsem zvolit skupiny klientů, u kterých jsem měla alespoň nějakou pravděpodobnost úspěšného vyplnění. Takže mi dotazníky vyplňovali klienti sociálních pracovníků, kteří docházeli na OSPOD, úřad hmotné nouze, klienti o které se starala terénní pečovatelská služba a podobně. Předpokládám, že kdybych tyto dotazníky měla možnost zadat v jiné skupině klientů (například lidem bez přístřeší, lidem závislým atd.), výsledky by se lišily. Rozsah výzkumného souboru u dalších skupin respondentů (sociální pracovníci, pracující mimo sociální sféru) jsem musela přizpůsobit rozsahu výzkumného souboru klientů sociálních pracovníků, aby výsledky byly porovnatelné. Výsledky mého výzkumu se tedy nedají vztáhnout na celou populaci.

Při vyhodnocování sesbíraných dat jsem ani zdaleka nevyčerpala všechny možnosti interpretace dat, které metoda sémantický diferenciál nabízí, ale myslím si, že jsem popsala a graficky znázornila ty nejdůležitější a nejzajímavější. Výzkum, jeho výsledky a interpretace by se tedy dal rozvést i dále, například zobrazením pojmů v 3D sémantickém prostoru, který jsem já z technických důvodů nezrealizovala.

Po opravení nedostatků u mnou sestaveného dotazníku by mohl být tento výzkum dále využíván, praktické využití vidím například u přijímacího řízení, do zaměstnání, nebo ke studiu na škole. Dotazník by mohl být součástí přijímacího pohovoru, ačkoliv je jeho vyhodnocení zdlouhavé a pracné, výsledky které přináší, jsou velmi hodnotné.

Závěr

Ve své práci jsem se zabývala komparací chápání pojmů u sociálních pracovníků, jejich klientů a pracujících mimo sociální sféru.

Zajímalo mě, zda jsou lidé předurčení k tomu, jaké bude jejich budoucí povolání, nebo k tomu, dostat se do nepříznivé životní situace, a stát se tak klientem sociálního pracovníka.

V praktické části výsledky mého výzkumu dokázaly, že chápání pojmů u lidí ovlivňuje jejich současnou životní situaci.

V současné době si každý jedinec může vybrat své budoucí povolání sám, na základě své svobodné vůle, s přihlédnutím ke svým zájmům, zálibám, koníčkům. Stejně tak si každý člověk může vybrat, jak se svým životem naloží, čemu se bude nebo nebude věnovat, a jak se bude ve svém životě chovat. Tím, kým jsme uvnitř, jsme předurčení být, nebo k tomu alespoň máme určité dispozice, které se buď projeví, nebo ne. Práce prokazuje, že je určité spojení mezi tím, kým jsme uvnitř, a tím, kým jsme pro společnost.

Jsou věci, které každého z nás v průběhu života ovlivní. V první řadě je to naše rodina, poté naši vrstevníci, přátelé, kamarádi, širší sociální okolí, společnost, ve které se nacházíme a ve které vyrůstáme v dospělé lidi. Dále nás ovlivňují naše zájmy, naše dovednosti, schopnosti, prožívání emocí, naše osobnost. Ovlivňuje nás to, jak zvládáme stresové situace, jak prožíváme radost, smutek, pocit vítězství i prohry. To vše poté ovlivňuje i to, jak chápeme různé pojmy, jako například ty, které jsem ve své práci zkoumala já.

I když tedy každý z nás je tím jaký je, předurčen k tomu, vykonávat určité povolání, nebo stát se kvůli svému chování, smůle či nedostatku zodpovědnosti klientem sociálního pracovníka, může si to, co se z něj v průběhu života stane, nebo čím se stane, vybrat sám. Každý se může rozhodnout pro cokoliv, může dokonce i vykonávat povolání, na které se vůbec nehodí.

Myslím si, že pro budoucnost každého člověka je podstatná prevence, aby každý věděl, co vše se může stát, pokud nepřehodnotí své chování, své vnitřní pocity, a tedy i celé chápání pojmů, které s tím souvisí.

Další věc, která je důležitá, jsou možnosti. Pokud člověk zná dobře své možnosti a ví, jak s nimi naložit, bude pro něj mnohem snazší utvářet si takovou budoucnost, jakou si pro sebe představuje.

Pokud by společnost v budoucnu dokázala skloubit prevenci a možnosti dohromady, mohla by cíleně pracovat na tom, aby změnila chápání pojmů, a tím i celou životní situaci daného člověka.

Seznam použitých zdrojů

ADAMOVIÁ, Lenka, Vladislav DUDÁK a Josef JELEN. *Kapitoly z filosofie vědy*. 1. vyd. Praha: České vysoké učení technické, 1993. ISBN 80-01-01041-4.

FERJENČÍK, Ján. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: Jak zkoumat lidskou duši*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-367-6.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

GUGGENBÜHL-CRAIG, Adolf. *Nebezpečí moci v pomáhajících profesích*. Překlad Petr Patočka. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-302-4.

GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce: Pro pedagogické obory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3379-1.

HENDL, Jan. *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat*. 4. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0200-4.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

JŮN, Hynek. *Moc, pomoc a bezmoc v sociálních službách a ve zdravotnictví*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-590-5.

KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. 6. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0528-9.

KREBS, Vojtěch. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-276-1.

LUKAS, Josef a Josef SMOLÍK. *Psychologie vůdcovství: Lídři a uplatňování moci*. 1. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-2139-9.

MAROON, Istifan. *Syndrom vyhoření u sociálních pracovníků: teorie, praxe, kazuistiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0180-9.

MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0041-3.

MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0211-0.

PAUKNEROVÁ, Daniela. *Psychologie pro ekonomy a manažery*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1706-9.

SEARLE, John R. *Freedom and neurobiology: reflections on free will, language, and political power*. New York: Columbia University Press, 2007. ISBN 978-0-231-51055-4.

SMUTEK, Martin a Miroslav KAPPL (eds.). *Proměny klienta služeb sociální práce: Social work client metamorphoses*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2006. ISBN 80-7041-716-1.

Vyhláška 182/1991 Sb.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění

Elektronické zdroje

Co je paliativní léčba, péče a medicína? *Hospice: O důstojném životě terminálně nemocných* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.hospice.cz/otazky-a-odpovedi/co-je-paliativni-lecba-pece-a-medicina/>

Co je to dům na půli cesty. *Heřmánek* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.hermanek2.karvina.info/>

Emoční inteligence: Co jsou to emoce? In: *PROŽIVOT* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.prozivot.info/emocni-inteligence/co-jsou-emoce>

Etický kodex je základ při aplikaci metod sociální práce, říká Věra Novotná. *Sociální Revue: Sociální a společenské otázky* [online]. 2005 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://socialnirevue.cz/item/eticky-kodex-je-zaklad-pri-aplikaci-metod-socialni-prace-rika-vera-novotna>

Etický kodex: Společnosti sociálních pracovníků ČR [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: http://socialnipracovnici.cz/public/upload/image/eticky_kodex_sspcr.pdf

EVROPSKÁ KOMISE. *Vaše práva v oblasti sociálního zabezpečení: v Německu* [online]. 2012 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Germany_cs.pdf

CHÁBA, Karel. Co je to stres? In: *Energetická Psychologie a EFT: Trvale vyřeší životní problémy* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.eftpsychologie.cz/clanky/co-je-to-stres/>

JEKLOVÁ, Marta a Eva REITMAYEROVÁ. *Syndrom vyhoření* [online]. 1. vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, [cit. 2016-06-14]. ISBN 80-86991-74-1. Dostupné z: <http://media1.webgarden.cz/files/media1:5104fe0b075c6.pdf.upl/vyhoreni.pdf>

KOHOUTEK, Rudolf. *Psychologie v teorii a praxi: Pracovní činnosti z hlediska psychologie* [online]. 2009 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0901/psychologie-pracovni-cinnosti>

Krizová pomoc. *Modré dveře: Terapeutické centrum* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.modredvere.cz/cz/krizova-pomoc>

MAĎA, Patrik a Josef FONTANA. Stres. In: *Funkce buněk a lidského těla: Multimediální skripta* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://fbt.cz/skripta/xi-regulacni-mechanismy-1-endokrinni-regulace/9-stres/>

Měna a peníze. *Finance* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/menove-ukazatele/penize/>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Systém sociálního zabezpečení v České republice* [online]. 2009 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7175/ssz_cr_cz.pdf

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. METODICKÝ POKYN ŘEDITELE ODBORU POSUDKOVÉ SLUŽBY: pro posudkové komise MPSV. In: *MPSV* [online]. 2014, s. 3 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/19744/pokyn.pdf>

Naše činnost: Klokánek. *Fond ohrožených dětí* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/nase-cinnost/klokaneek>

Nízkoprahová denní centra obecně. *KOTEC* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.kotec.cz/nizkoprahova-denni-centra-obecne/>

Osobní asistence. *Péče v domácím prostředí: Osobní asistence* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.osobniasistent.cz/osobni-asistence/>

PETERKOVÁ, Michaela. Příznaky vyhoření. *Syndrom vyhoření: Vše o vyhoření, podrobně a srozumitelně* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.syndrom-vyhoreni.psychoweb.cz/syndrom-vyhoreni-uvod/priznaky-vyhoreni>

Raná péče. *Eda: Raná péče* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.eda.cz/cz/co-delame/rana-pece>

Sociální práce a sociální služby: Sociální služby. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/18661#sszp>
<http://www.mpsv.cz/cs/18661#sszp>

Sociální pracovník. In: *Průvodce světem povolání* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.occupationsguide.cz/cz/povol/povolani.aspx?Par=680.htm>

Společnost sociálních pracovníků ČR: Co je IFSW. *Sociální pracovníci* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://socialnipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/article/co-je-ifsw>

STREJČEK, Jindřich. Osobnost 1.: pojem a podstata, utváření, formování. In: *Metodický portál: inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 2009 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Kabinet/Ucebni_texty/Psychologie_pro_st%C5%99edn%C3%AD_%C5%A1koly/Osobnost_1._-_pojem_a_podstata,_utv%C3%A1%C5%99en%C3%AD,_formov%C3%A1n%C3%AD

Stres. *Zdravě* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://stres.zdrave.cz/http://stres.zdrave.cz/>

System sociálního zabezpečení v ČR. *Národní informační centrum pro mládež* [online]. 2015 [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://www.icm.cz/system-socialniho-zabezpeceni-v-cr>

What we do: Partners. *IFSW* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <http://ifsw.org/what-we-do/partners/>

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. *Středočeský kraj: Sociální oblast* [online]. [cit. 2016-06-14]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/socialni-oblast/poverene-osoby>

Seznam příloh

Příloha 1 – Dotazník – sémantický diferenciál

PŘÍLOHA 1

Komparace chápání pojmů u sociálních pracovníků, jejich klientů, a lidí pracujících mimo sociální sféru

Dobrý den,

jsem studentkou 2. ročníku Resocializační pedagogiky na Univerzitě Pardubice. Chtěla bych Vás poprosit o vyplnění dotazníku k mé Diplomové práci. Práce se týká srovnání chápání pojmů sociálních pracovníků jejich klientů, a lidí pracujících mimo sociální sféru. Cílem výzkumu je zjistit, nakolik se chápání pojmů u těchto skupin lidí liší, a zda chápání pojmů nějak ovlivňuje to, v jaké z vyjmenovaných skupin se tyto lidé nachází. Dotazník je tvořen 10 hlavními pojmy, u kterých jsou bipolární (protikladné) podotázky. Mezi jednotlivými výroky naleznete škálu čísel od 1 do 7. Vaším úkolem je vybrat hodnotu mezi jednotlivými protipóly, která nejvíce vyjadřuje Váš pocit, či přístup k danému tématu. Vyplnění dotazníku Vám zabere 10-15 minut. Děkuji Vám za Váš čas.

Pohlaví	Věk	Zaměstnání
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

1) Moje BUDOUCNOST je

	1	2	3	4	5	6	7	
Hodnotná	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Bezcenná
Krásná	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Ošklivá
Veselá	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Smutná
Klidná	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Divoká
Příjemná	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Nepříjemná

2) Podle mě PRAVIDLA jsou

	1	2	3	4	5	6	7	
Dobrá	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Špatná
Silná	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Slabá
Hodnotná	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Bezcenná
Příjemná	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Nepříjemná
Aktivní	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Pasivní

3) PENIZE jsou pro mě

	1	2	3	4	5	6	7	
Dobré	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Špatné
Hodnotné	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Bezcenné
Příjemné	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Nepříjemné
Blízké	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Vzdálené

4) Moje OSOBNOST je

	1	2	3	4	5	6	7	
Krásná	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Ošklivá
Veselá	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Smutná
Dobrá	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Špatná
Aktivní	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Pasivní
Silná	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Slabá
Klidná	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Divoká
Zdravá	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Nemocná

5) Mé VZTAHY s jinými lidmi jsou

	1	2	3	4	5	6	7	
Dobré	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Špatné
Silné	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Slabé
Hodnotné	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Bezcenné
Příjemné	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Nepříjemné
Veselé	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Smutné
Dlouhé	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Krátké

6) VZDĚLÁNÍ je podle mě

	1	2	3	4	5	6	7	
Dobré	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Špatné
Hodnotné	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Bezcenné
Lehké	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Těžké
Blízké	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Vzdálené

7) POMOC OD JINÝCH lidí je pro mě

	1	2	3	4	5	6	7	
Dobrá	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Špatná
Hodnotná	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Bezcenná
Příjemná	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Nepříjemná
Blízká	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Vzdálená
Rychlá	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Pomalá

8) Moje EMOCE jsou

	1	2	3	4	5	6	7	
Dobré	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Špatné
Silné	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Slabé
Tiché	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Hlasité
Rychlé	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Pomalé
Veselé	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Smutné
Klidné	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Divoké

9) STRES v mém životě je pro mě

	1	2	3	4	5	6	7	
Dobry	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Špatny
Velky	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Malý
Silny	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Slabý
Prijemny	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Neprijemny
Nenarocny	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Narocny
Lehky	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Těžky

10) To, že mám ZODPOVĚDNOST, je pro mě

	1	2	3	4	5	6	7	
Dobré	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Špatné
Hodnotné	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Bezcenné
Prijemné	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Neprijemné
Uvolněné	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Napjaté
Nenarocné	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Narocné
Lehké	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Těžké